

Tigbɛmɔnmɔnt tà
Luk
kɛle' tũ nnɔ
Nà wɔngh kugbɔnku kuu te
ma bo

Bi yih wà kɛle' kugbɔnku kuu nnɔ Luk nɛ. Wa yé Yesu ya tondb piik nin bile nnɔ ya uba. Ama u tũɔre' ki nuun' bà là pɛ Yesu bo saan nɛ ki bɛnde' u'gber cin' ma bo nin tũ tĩ fɔre' ma bo. U là tɔke nin Pɔl u'sen ya jom ni ma nnɔ nɛ cère' u bɛnde' tũ ki pukn'.

U kɛle' kugbɔnku kuu ki de' binib bà nnɔ ɲa yé Sufmbɛ. Bi teke' Yesu ki jin' nɛ. Nɛn nɛ cère' u tɔkeh bɛ iñɔbonfafaa ya tingi nin Sufmbɛ ya yaajɛtentienn mà ba bɛn mè nnɔ.

Luk kɛle' kugbɔnku kùà nɔ pɛ Matie nin Mark yaar bo nɛ, ama u kɛle' tigbɛr tuba ta te Matie nin Mark nin San ya gbɔnt ni. Tun si: Yesu jon' ki fuonde' Mart nin Mari (10:38-42) nin Samari ya jɛnimɔn ya gber (10:29-37) nin ujɛ wà ya buk bole' u liebe' ki laa' kè nnɔ ya gber (15:11-32).

Luk bo, Yesu Kristo nɛ yé Yonbdaan nɛ, ki yé Uwien sɔn' wà wɔ ń lá ɲmien binib. Imɔn, Uwien mɛkre' wɔn Yesu nɛ, ki de' wɔ mituɔm tibont kɛ bo. Luk ya gbɔnku ya gber tĩ tonde' Yerusalem ni nɛ (iyul 24) nin Yesu ya kuum udɔpɔnpɔn bo nin u'mɛkrm bitenkpiib ni.

Nà cère' Luk kɛle' kugbɔnku kuu nɔ

¹ Ni ben ki ye binib bà yebe ñikn' ki kele' tigbont ni tibont tà là tien' ti'ni nnɔ.

² Bi kele' tù ten binib bà là te tu'cincinyo ki laa' tù tien' ma bo, ki yé binib bà kpaandeh Uwien ya gber nnɔ là wɔkn' te ma bo ne.

³ Ne n'mɔ tùɔre' ki nuun' ki bende' tù cin' ma bo, ne ki maale' ki ye ñi mɔn n'mɔ ní paan tu'bo mɔnmɔnm kí kele tù tentien ma bo, kí de sin ucien Teofil,

⁴ ɲɔ a'mɔ ní bende kí ye bi wɔkn' ɲe tigber tà nnɔ mɔnbe ki te ne.

Uwien ya tond uba len' ki ye bi li maa San

⁵ Uyo wà Herod là yé Sude ya ber nnɔ, ki laa' utɔtuɔrke uba te, ki yé Abiya ya cekl yaab ya uba, bi yih wɔ Sakari; ki yih u'po Elisabet, u yé Arɔn ya yaabil.

⁶ Bi'ke bile là yé binib bà cuube ne Uwien ya nun bó, ki boh Yonbdaan ya wɔb, ki teh u yie ná ke mɔnmɔnm.

⁷ Ama ba là ɲmɔbe buk, kimɛ Elisabet là yé uɲɔl ne, ne bi'ke bile là pore'-a.

⁸ Ní kpaan' Sakari ní sɔn lituonl Uwien ya nun bó, kimɛ u'cekl li sɔn itùon Uwien ya nun bó uyo wà nnɔ baa'.

⁹ Ne bitɔtuɔrkaab ya tentienm bo, bi fùɔre' imúɔn, ñi lu' Sakari bo, ne bi gènde' wɔ, wɔ ní kɔ Yonbdaan ya dubenku ni, kí tì sɛ liɲubl.

¹⁰ Uyo wà u te ki sienh liɲubl nnɔ, Uwien ya nib ligol te saali ne ki kàareh.

¹¹ Nen saan ne Yonbdaan ya tond uba baa' u'saan, ki se bi sienh liɲubl liponpuol là bo nnɔ ya jie bó.

12 Sakari laa' wə ma nnə, nǐ beke' wə, nɛ bujɛwaanbu cuo' wə.

13 Nɛ utond nnə təkɛ' wə ki ye: «Sakari, la cère' nè ní cuo ɲɛ jɛwaanbu. Uwien cii' a'kaare bó. A'po Elisabet li maa kibujɛbuk, nɛ á yin kè San.

14 Kí li cère a'yɛnm ní sɔngɛ kí gbien, nɛ binib bà yɛbe mǎ li pokn ki'màam bo.

15 Kí li yé unikpɛkpiɛk nɛ Yonbdaan ya nun bó. Ka ní ñu sibii ya daam, ka ní ñu dɛfɛfaam kɛ dɛfɛfaam. *Mifuoñaanm li te ki'bo ki gbien' haali ki'naa ya benku ni nɛ.

16 Kí li cère Israyɛl yaab bà yɛbe ní liɛbe kí paan Yonbdaan Uwien bo.

17 Kí li ɲmǎbe *Uwien ya Fuoñaanm nin mituəm tɛn *Uwien ya ñəbonsəknl Eli nɛ. Kí li liere Yonbdaan usɛn, kí cère bibaambɛ ní liɛbe kí taan nin bi'bumu buñəbu, kí cère binib bà ɲa tuo' Uwien ya ñəbu bó ní li ɲmǎbe iyɛnmaale tɛn binimənb, kí cère binib ní li yé binib bà bonde' bɛ ní teke Yonbdaan.»

18 Nɛ Sakari təkɛ' utond nnə ki ye: «Bɛ li cère ní bɛnde kí ye a len' nà nə, nǐ te? Kimɛ min pore'-a nɛ n'po mǎ pore'.»

19 Nɛ utond nnə jiiin' wə ki ye: «N yé Uwien ya tond Gabriel nɛ, ki te Uwien ya nun bó ki sɔnh u'tùon. U sɔn' nni ní ní lá təkɛ ɲɛ tigbɛmənəmɔnt tuu nɛ.

20 Tǎ, a'lɛnl li tɛbe, ɲa ji li frɛh ki lienh kí tǐ baa uyo wà nibonn nnə ní tien, kimɛ ɲa teke' ki jin' ki ye n təkɛ' ɲɛ tigbɛr tà nə ya yo lá baa' la, tù li tien.»

21 U ya yo ki laa' linigol nnə gu Sakari li ñɛ ní Uwien ya duku ni uyo wà nɛ. U wuəkɛ' ka ñɛn' ní ma nnə nɛ nǐ beke' bɛ cɛɛn.

22 U lá ñɛn' ní ka ji freh ki lienh, nɛ bi bɛnde' ki ye u laa' niba nɛ tidɛknt yaam Uwien ya duku ni. Nɛ u wɔngɛh bɛ migbaam, ka freh ki lienh.

23 Sakari ya tɔn ya wien tí gben' nɛ u liebe' u'den.

24 Ní tete nɛ u'po Elisabet lá punbe', ki bɔle' u'ba ki tí baa' inmaale injun,

25 nɛ ki maale' u'yɛnm ni ki ye: «A laa'-aa! Uyo wà Yonbdaan yíe nɛ ki muɔ' nni, ki ñɛn' nni ifɛ ni binib ya nun bó.»

Uwien ya tond tɔke' Mari ki ye u li maa Yesu

26 Elisabet ya tɛnpunbe ya ηmaalluob ni, nɛ Uwien sɔn' u'tond Gabriel Galile ya tinfenm ya du uba ni, bi yih wù Nasaret.

27 U là sɔn' wɔ uɛfaan uba saan nɛ wa bɛn jɛ, bi yih wɔ Mari. Bi là pun' wɔ uɛ uba nɛ u yé *Dafid ya yaabil, bi yih wɔ Yosef.

28 Utond nnɔ baa' ki kɔn' Mari den, nɛ ki ye: «N fuondeh ηɛ Mari. Yonbdaan tien' ηɛ tinimɔnt ki gbien', nɛ ki te nin ηɛ.»

29 Mari cii' inɔbon nnɔ ma nnɔ nɛ ní beke' wɔ cɛɛn, u maaleh wɔ ní bɛnde ifuonde nnɔ ya tingi si bà.

30 Nɛ utond nnɔ tɔke' wɔ ki ye: «Mari, la cère nè ní cuo ηɛ jɛwaanbu, kimɛ Uwien tien' ηɛ tinimɔnt nɛ.

31 Liike-a! A li punbe, kí maa kibujɛbuk kí yin kè Yesu.

32 Kí li yé unikpɛkpiɛk nɛ, bi li yih kè Uwien wà ηa ηmɔbe Nacentɔ ya Bijɛ nɛ. Yonbdaan Uwien li de wɔ u'yaajɛ *Dafid ya bɛl.

33 U li yé ubɛr nɛ Sakɔb ya yaabii bo uyo kɛ. Nɛ u'bɛl nnɔ ηa ní li ηmɔbe gbenm.»

34 Nɛn saan nɛ Mari tɔke' utond nnɔ ki ye: «Nì li tien mila kí tuo, kimɛ ma bɛn jɛ-a?»

35 Nɛ utond nnɔ jiiin' wɔ ki ye: «*Mifuoñaanm li jiiire ní a'bo, nɛ Uwien wà ɲa ɲmɔbe Nacentɔ ya tuɔm ní lèkn a'bo tɛn usɔnge. Nɛn nɛ cère' a li maa kibuk kà nnɔ, li yé uñaan, bi li yih kè Uwien ya Bijɛ nɛ.

36 Liike, a'puole Elisabet punbe' ma u'ɲmaalluob sɔ. Wɔn wà bi là yih wɔ unɲɔl nnɔ punbe' u'por ni nɛ.

37 Kimɛ Uwien ɲa gbɛle' niba.»

38 Nɛn saan nɛ Mari jiiin' utond nnɔ ki ye: «N yé Yonbdaan ya piitonsɔnl nɛ. Nè ní tien tɛn a len' ma nɔ.» U ya yo nɛ utond nnɔ siere' ki dàan' wɔ.

Mari jon' ki tĩ fuonde' Elisabet

39 I ya den nɛ Mari pɔk ki bure' ijuɔn bó, Sude ya tinfɛnm ya du uba ni.

40 U tĩ baa' ki kɔn' Sakari den, nɛ ki fuonde' Elisabet.

41 Elisabet cii' ifuonde nnɔ ma nnɔ, nɛ u'buk nukbe' u'benku ni. *Mifuoñaanm jiiire' ní u'bo ki gbien',

42 nɛ u len' ufaa bo ki ye: «Uwien tien' ɲɛ u'mɔnm ki cɛn' bipiib kɛ, ki tien' mimɔnm kibuk kà te a'benku ni nnɔ mɔ bo.

43 N'mɔ ya ba nɛ n'Yonbdaan ya naa baa' n'saan-i?

44 Kimɛ uyo wà a'fuonde lu' n'tubl ni nnɔ, nɛ n'buk nukbe' n'benku ni nin uyɛnsɔnge.

45 Sin wà teke' ki jin' ki ye Yonbdaan tɔke' ɲɛ nà nnɔ li tien nnɔ, Uwien ya mɔnm te a'bo.»

Mari gɛn' iyuon ki donde' Yonbdaan

46 Nɛ Mari ye:

«N ñengeh Yonbdaan,

47 ki ηmabe uyensonge ki gbien',
Uwien, n'Nmienl bo.

48 U tiere' min u'tonsənpijiin bó,
fənfennə kí taa kí li joh,
binib kε li len kí ye Uwien ya mənəm te n'bo.

49 Kimε mituəm kε ya daan tien' nni
tibont tà ηmabe ukpikεke,
u'yel si: Uñaan nε.

50 U li tuu ki teh binib bà boh wə tinimənt nε,
haali uyo wà ηa ηmabe gbenm.

51 U wuən' binib u'tuəm,
ki ηərə' binib bà maaleh ki teh
bi yé binikpεkpiεkb nnə.

52 U ñen' bibercienb bi'bel ni,
ki kpikεke' bijiinb.

53 U de' binib bà mikənm ηmabe bε tibont na ηmabe
fuul,
ki ηərə' bifàadenb bi bure' inəpien.

54 U tiere' u'nimənt bó,
ki tore' u'tonsənb Israyel yaab,

55 tən u là ye u li tuu ki teh ma
ki dienh ti'yaaje *Abraham nin u'yaabii nnə.»

56 Mari tien' Elisabet saan ñi baa' tən inmaale ita,
nε ki liεbe' ki kun'.

San wà siih binib Uwien ya ñunm ya mdam

57 Elisabet ya mamaayo baa', nε u maa'
kibujεbuk.

58 U'den yaab nin u'kənkənlieb cii' Yonbdaan
muə' wə micεckm ki gbien', nε wən nin bən kε
pokn'.

59 Kibuk nnɔ ya wienniin daali, nɛ bi baa' bɛ ɾ jɛ ki'punl, ki yɛ bɛ ɾ yin kɛ Sakari tɛn ki'baa.

60 Nɛ ki'naa yɛ', ki ye bi li yin kɛ San nɛ.

61 Nɛ bi tɔkɛ' wɔ ki ye ba yih a'den ya nil uba li ya yel-a.

62 Nɛ bi niire' ki'baa migbaam ki ye u yɛ wɔ ɾ yin u'buk li lɛ yel ba?

63 Nɛ u wuɔn' bɛ ki ye bɛ ɾ de wɔ kudɔbipɛnɛnku kuba wɔ ɾ kele ku'bo. Bi de' wɔ, nɛ u kele' ki ye: «ki'yel si San» nɛ. Nɛ nɪ cuo' bi'kɛ miyɔkm.

64 I ya tɔan bo nɛ Sakari ya lenl tɛbre', nɛ u cin' ki lienh, ki pɛkeh Uwien.

65 Nɛn saan nɛ bujɛwaanbu cuo' binib bɔ kɛ kɔ ka fɔke nin ni'saan nnɔ. Sude ya tinɛnm ya du yɔ kɛ te ijuɔn bɔ nnɔ ya nib lienh tigbɛr nnɔ.

66 Tù de' binib bɔ kɛ cii' tù nnɔ iyɛnmaale. Nɛ bi maaleh bi'yɛnm ni ki teh: «Kibuk kiɛ lá li yɛ bɛ ya nitunbu sɔ?» Kimɛ Yonbdaan ya tuɔm te ki'bo.

Sakari ya yuon

67 Nɛn saan nɛ *Mifuoñaanm jiiire' ní kibuk nnɔ ya baa Sakari bo ki tɪ gben', ki cɛre' u sɔkndeh Uwien ya ñɔbon ki teh:

68 «Tí pɛke mɛn Yonbdaan, tinbi Israyɛl yaab ya Wien,

kimɛ u baa' u'nib saan, ki teke' bɛ ki wɛ',

69 ki cɛre' wɔ li ŋmien tɛ,

ñɛn' u'tonsɔnl *Dafid den,

ki ŋmɔbe mituɔm.

70 U là cɛre' u'ñɔbonsɔknɔ len' nɛn nɛ uyo bo.

71 Bi là len' ki ye:

«Uwien ye u li fie tɛ bɔ se ti'bo saan,

kí ñɛn tɛ bɔ kɛ nɛn tɛ ya nuɔ ni.

72 U là muɔ' ti'yaajɛb micɛɛɛkm,
ki tiere' u'jɔtieku bó.›

73 U là pùon' nà sɔ ti'yaajɛ Abraham:

74 Ƙu là ye u li ñɛn tɛ ti'nennɛndb ya nuɔ ni,
ɲɔ tí li pukeh wɔ ki la fenge,

75 kí li pɛ u'bo mɔnmɔnm,
kí li cuube u'nun bó,
ti'fuobm kɛ ni.›

76 Ƙin, n'bukɛ, bi li yin ɲɛ

Uwien wà ɲa ɲmɔbe Nacentɔ ya ñɔbonsɔknl.

Kimɛ a li liere Yonbdaan,

kí tùɔre u'sɛn kí de wɔ,

77 kí cère u'nib ní bɛnde kí ye u li fère bɛ bi'biere, bɛ
ní ɲmere.›

78 Kimɛ ti'Wien ɲmɔbe tinimɔnt ki gbien'.

U'nimɔnt nnɔ bo nɛ u li cère kuwenwenku ní ñɛ
paaki bó kí wende ti'bo tɛn uwien puɔreh
ma bo.

79 Kuwenwenku nnɔ li wende binib bà te licinñunl
ni, mikuum ya jinjinku yiin bi'bo nnɔ.

Kù li wuɔn tɛ usɛn wà li de tɛ uyenduɔn.›

80 Kibuk nnɔ kpienh, nɛ ki lenh miyɛnm*. Kí te
kupenpelku ni nɛ ki tí baa' uyo wà kí ñɛn' kí'tuonl
upaan bo Israyɛl yaab ya nun bó.

2

Yesu ya mɔdam ya gber

(Matie 1:18-25)

1 Tɔ, i ya dɛn nɛ Erom ya bercien Ogust caan' ki
ye bɛ ní kàan binib bà kɛ te u ya tinfenm bo nnɔ.

* **1:80** Bi li fre kí lɛbre *ki lenh miyɛnm* kí ye ki pɛ Uwien ya sɛn bo
nin kí'yɛnmaale kɛ ma.

² Bi là kaan' kukènkpíeku bu'gben ma nnò ki laa' Kirinus ne yé Siri ya tinfenm ya gobina.

³ Wà ké là li jo kí tí kàan kukènku nnò u'yaajèdu ni ne.

⁴ Nèn bo ne Yosef nèn' Galile ya tinfenm ya du wà bi yih wù Nasaret nnò ni, ki jon' bi maa' *Dafid udu wà ni u te Sude ya tinfenm ni, bi yih wù Betelem nnò ni, kimé Yosef bugben yé *Dafid ya yaabil ne.

⁵ U là tòke nin Mari utenpuna ki jon' ni' bó kukènku nnò ne. Bi là pun' Yosef u ya jefaan ne, ama wa laan là kuon' wò.

⁶ Bi te Betelem ni u yo wà nnò, ne Mari ya ma-maayo baa',

⁷ u maa' u'jefenmel kí yé kijek ki taa' tikpelcer ki pòbn' kè, ki taa' kè ki kpíen' tiwent jinh nà ni, kimé fenm ña là te cenduku ni.

Uwien ya tond uba tòke' biwenkpaab Yesu ya maam bó

⁸ Tò, biwenkpaab biba là te mitinfenm nnò ni, ki kòh ikpàan bó, ki gòh ki gu bi'went kuñonku.

⁹ Yonbdaan ya tond uba può' bi'saan, ne Yonbdaan ya wenwenku wende' ki yile' bi'bo, ne bujewaambu cuo' be cèen.

¹⁰ Nèn saan ne utond nnò tòke' be ki ye: «La fenge men, kimé n tuke tigbemónmònt ne ní lá tòke ne. Tigber nnò li songe binib ké ya yènm kí gbien.

¹¹ Dinnò wuò nò, bi maa' ni'Nmienl *Kristo Yonbdaan, *Dafid ya du ni.

¹² Nà sò li yé kudíeku: ni li le kicenfendk kiba puòbe tikpelcer ni ki kpe tiwent jinh nà ni.»

¹³ Ne Yonbdaan ya tondb ligol baa' utondbaab nnò saan i ya tàan bo bi pèkeh Uwien ki teh:

14 «Uwien si ukpɛke paaki bó. Uyɛnduɔn ń li te kitink bo binib bà Uwien yíe bɛ nnɔ bo»

15 Yonbdaan ya tondb nnɔ siere' ki liebe' ki don' paaki bó u yo wà nnɔ, nɛ biwɛnkpaab nnɔ ji tɔkeh tɔb ki teh: «Tí jo mɛn Bɛtelɛm, kí tĩ liike nibonn ná tien' ni' bó ɲɔ Yonbdaan cère' tí bɛnde nɔ.»

16 Nɛ bi pɔk ki bure' ki tĩ baa' ki laa' Mari nin Yosef nin kicɛnfɛndk nnɔ, ki kpe tiwɛnt jinh ná ni.

17 Bi laa' kè ma nnɔ, nɛ ki len' Yonbdaan ya tond bi tɔke' bɛ ná kɛ kicɛnfɛndk nnɔ bo nnɔ.

18 Nɛ nĩ bɛke' binib bà kɛ cii' biwɛnkpaab len' tigbɛr tà nnɔ.

19 Mari wɔn cengeh tigbɛr nnɔ kɛ, nɛ ki tùɔreh ki taah tù ki blinh u'fɛl bo.

20 Nɛn saan nɛ biwɛnkpaab nnɔ siere' ki liebeh, ki pɛkeh Uwien, ki kpɛkreh wɔ, bi cii' ná nin bi laa' ná bo. Kimɛ ni'kɛ tien' tɛn Yonbdaan ya tond bi len' ma bo nɛ.

21 Wienniin daali bi jɛ' kibuk nnɔ ya punl nɛ ki yin' kè Yesu. Kimɛ Yonbdaan ya tond là ye bɛ ń yin' kè li ya yel nɛ ki yaan bi punbe' kè.

Bi taa' Yesu ki kɔn' Uwien ya duku ya luo bo ki wuɔn' Uwien

22 Uyo wà nĩ kpaan' bɛ ń tien tijɔknt ya ñɛnm ya tuɔrl tɛn Moyis ya yiko ye ma bo nnɔ, nɛ Mari nin Yosef taa' kibuk nnɔ ki jon' Yerusalem, bɛ ń tĩ wuɔn Yonbdaan.

23 Kimɛ nĩ kele' Yonbdaan ya yiko ya gbɔnku ni ki ye: «Kibujɛbukpɛk kɛ li yé Yonbdaan yaak nɛ.»

24 Mari nin Yosef li tien lituɔrl nnɔ Yonbdaan ya yiko ye ma bo nɛ. U ye bɛ ń li taah kumuɔku ni ya nɛnjɛl ile bii iden ya nɛnjɛfanfaan ile nɛ ki teh lituɔrl nnɔ.

25 Tə, uje uba là te Yerusalem ni, bi yih wə Simeyən, u yé unil wà cuube ne, ki pe *Uwien bo mənəm, ki gu lidaali là Uwien li n̄en Israyel yaab bi'jend ni. *Mifuoñaanm là te u'bo,

26 ki təkə' wə ki ye wa r̄ kpo, ka laa' Yonbdaan ya Nigendke Kristo.

27 *Mifuoñaanm cère' u kən' Uwien ya duku* ya luo bo. U te len uyo wà nnə, ne kicenfendk *Yesu ya naa nin ki'baa tuke kè ki kən' n̄i, be r̄ lá tien kè lituərl Yonbdaan ya yiko ye ma bo,

28 ne Simeyən teke' kè ki ηuuke, ki pèkeh Uwien ki teh:

29 «Tə, Yonbdaan, fənfenno a tien' a là təkə' nni nà nnə.

A li fre kí cère min a'tonsənl r̄ kpo nin uyenduən.

30 Kimε a cère' n'nun laa' Uηmiənl.

31 A là bonde' wə uηendun ya nib ke ya nun bó ne.

32 U yé kuwenwenku kua li cère bà ηa yé Israyel yaab r̄ bende ηe ne.

Wən bo ne binib li kpiεke a'nib Israyel yaab.»

33 Kibuk nnə ya naa nin ki'baa cii' Simeyən len' ki'bo tigber tà nnə, ne n̄i beke' be.

34 U tien' be Uwien ya mənəm, ki təkə' ki'naa Mari ki ye: «A li ben ki ye kibuk kie bo, tinbi Israyel yaab ni bà yebe li lu, bà yebe mə li fii. K̄i yé kud̄iεku kua li cère binib ηa r̄ len ki cii' təb bó ne.

35 K̄i li cère iyənmaale yà buə binib bà yebe ya fèl ni r̄ n̄e upaan bo. Sin Mari mənən, n̄i li wire ηe ten bi cəke' ηe kijuk ne.»

36 Upii uba mə là te, ki yé *Uwien ya n̄əbonsəknl, bi yih wə Ann. U yé Fanuyel ya bisε, ki yé Aser ya

* 2:27 Liike Matie 12:5; Mark 11:11.

bol ya nil, ki pore' cεεn. U là tien' u'cε saan ibin ilole, nε u kpo' ki cère' wɔ,

³⁷ u juore' ki yé ukpopii ki tĩ baa' ibin piniin nin inan, ka jendeh Uwien ya duku, ki pukeh wɔ ñonku nin wien ni, ki lùoh buñɔbu, ki kàareh.

³⁸ Tɔ, u ya yo nε u'mɔ baa' ní, ki cin' ki faareh Uwien kibuk nnɔ bo, nε ki tɔke' ki'gbɛr Yerusalem ya nib bà kε là gu uyo wà Uwien li teke bε kí wíε nnɔ.

Yosef nin Mari liɛbe' ki kun' Nasarɛt

³⁹ *Yesu ya baambe tien' Yonbdaan ya yiko ye ma nnɔ kε, nε ki liɛbe' ki kun' Nasarɛt, bi'du ni Galile ya tinfɛnm ni.

⁴⁰ Kibuk nnɔ kpienh, ki faakreh, ki lenh miyɛnfuom, nε Uwien ya mɔnm te ki'bo.

Yesu tɔke nin u'baambe ki jon' Yerusalem

⁴¹ Binl kε binl *Yesu ya baambe doh Yerusalem bó nε ki tĩ jeleh Pak ya nacenku.

⁴² *Yesu tĩ laa' ibin piik nin ile uyo wà nnɔ, nε bi tuke' wɔ ki don' Yerusalem bó ten bi tĩ ní tuu ki joh ma kunacenku nnɔ.

⁴³ Kunacenku nnɔ ya wien tĩ gben' ma nnɔ nε bi liɛbe' ki kunh bi'donbó. Ama kibuk *Yesu wɔn là juore' Yerusalem ni nε, ba ben ki ye u juore'.

⁴⁴ *Yesu ya baambe cuon' liwentunɲmenl ki maaleh ki teh u lii te bisɛnjotɔb ni nε. Bi lá tiere' ki liike' ka laa' wɔ, nε ki cin' ki nuunh wɔ bi'yaab nin bi'benbenkaab kε ni.

⁴⁵ Ba laa' wɔ, nε ki pekre' ki nuunh wɔ ki liɛbeh Yerusalem.

⁴⁶ Wienta daali nε bi laa' wɔ Uwien ya duku ya luo bo, u kε *Yiko ya wɔnwɔknb ya siik ni, ki cengeh bi'wɔknm, ki niireh bε iniire.

47 Ni jin' binib bà kε cengeh u'bó nnɔ, kime u ηmɔbe mibenm, nε ki jiindeh bε mɔnmɔnm.

48 Uyo wà u'baambe tí laa' wɔ nnɔ, ní beke' bε cεen, nε u'naa ye: «Kibuke! Bε nε a tien' tε nɔ nnɔ? Liike min nin a'baa ya yεnm saa' ma cεen uyo wà ti nuunh ηε nnɔ-a!»

49 Nε *Yesu jiiin' bε ki ye: «Bε bo nε ni nuunh nni? Na bεn ki ye í li te n'Baa den nε-εε?†»

50 Ama ba cii' u tɔke' bε liñɔbonl là nnɔ ya tingi.

51 Nεn saan nε *Yesu paan' bi'bo ki liebe' Nasaret, kime u là boh bε nε. U'naa taah tigber nnɔ kε ki blinh u'fèl bo.

52 *Yesu kpienh ki yebreh, u'yenfuom pukndeh, nε Uwien nin binib kε ya yεnm songe u'bo.

3

*San wà siih binib Uwien ya ñunm ya gber
(Matie 3:1-12; Mark 1:1-8; San 1:19-28)*

1 Erom yaab ya bercien Tiber Sesa ya bel ya piikn binljun bo, ki laa' Pɔns Pilat nε yé Sude ya tinfenm ya gobina. Herod mɔ yé Galile ya tinfenm ya gobina, u'ninjε Filip mɔ yé Iture nin Trakonit ya gobina, nε Lisaniyas mɔ yé Abilenn yɔ.

2 U yo wà Anni nin Kayif yé bitɔtuɔrcienb ya cienb nnɔ nε Uwien len' nin Sakari ya bijε San kupenpelku ni.

3 U cin' ki cuonh mitinfenm mà nuɔn Suden ya kpenl nnɔ ni, ki kpaandeh ki teh: «Lèbre mɛn ní'tetem, í s̄ii nε Uwien ya ñunm ηɔ Uwien í fère nε ní'biere.»

† 2:49 Bi li fre kí lɛbre í li te n'Baa den kí ye í li sɔnh n'Baa ya tuonl nε mɔ.

4 U tien' nnɔ ɲɔ nà kɛle' *Uwien ya ɲɔbonsɔknl Esayi ya gbɔnku ni nnɔ nè ɲ tien nɛ. Nɲ kɛle' ki ye: «Udaan uba te kupenpelku ni ki wuureh ki teh:

⟨Tùɔre mɛn Yonbdaan ya sɛn,
kí cubn u'sɛngbɛnmɔ kí de wɔ.

5 Bi li taa titɛnt kí gbien tijɔbɔr kɛ,
kí bere kí jenge ijuɔn nin igbɛngbɛn kɛ,
kí naare isɛn yà kɛ pɔle',
kí kpɛlke isɛn yà kɛ ɲa kpɛlke.

6 Unisaal kɛ li lɛ Uwien ɲmiɛndeh ma binib.⟩ »

7 Nɛn saan nɛ San tɔkeh linigol là bàareh u'saan, ki nuunh wɔ ɲ sɲi bɛ Uwien ya ɲunm nnɔ ki teh: «Iwaaleb ninbi, ɲmɛ nɛ wuɔn' nɛ ni li tien ma kí ɲɛ Uwien ya benpiebe wà we ní nnɔ ni?

8 Li sɔnh mɛn itùon yà wɔngɛh ki teh ni lèbre' ni'tetem, ki la li maaleh ni'yɛnm ni ki teh: ⟨Ti'yaaje si *Abraham ma nnɔ, nɲ dèkre' nɛ⟩, kimɛ n tɔkeh nɛ nɛ, Uwien li fre kí cère itɛn yiɛ nɔ ɲ kpɛnde *Abraham ya yaabii.

9 Uwien bonde' liyɛl ɲɔ wɔ ɲ kpɲkre isiin. Isiin yà kɛ ɲa lùonh biimɔnmɔn la, u li gɛ yɲ kí wiɛ umu ni nɛ.»

10 Nɛ inigol nnɔ niireh wɔ ki teh: «Ti nɲn li tien mila?»

11 Nɛ u jiindeh bɛ ki teh: «Wà ɲmɔbe ilier ile la, wɔ ɲ taa liba kí pu wà ɲa ɲmɔbe. Wà mɔ ɲmɔbe tijier la, wɔ ɲ pu wà ɲa ɲmɔbe.»

12 Bilɛnpotekb mɔ baa' u'saan wɔ ɲ sɲi bɛ Uwien ya ɲunm, nɛ ki niire' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ti'mɔ li tien mila?»

13 Nɛ u jiin' bɛ ki ye: «La wɔbndeh mɛn nib bɛ ɲ li paanh nɲ gèbreh bi sien' nɛ ubiɛn wà.»

14 Nε sojambe mα niire' wα ki ye: «Nε tinbi le? Ti'mα li tien mila?» Nε u jiin' bi'mα ki ye: «La fienh men nib ya bonn, ki la biin wα ηa ηmαbe biil. Cere men ni'yεnm rí li songe ni'paaku bo.»

15 Binib là gu Uwien ya Nigendkε Kristo ya baam, nε ki maaleh bi'yεnm ni ki teh: «San la lii yé wαn ne-a?»

16 Nε San tαke' bi'kε ki ye: «Min taah miñunm nε ki siih nε Uwien ya ñunm. Ama uba we ní, ki cen' nni. Ma kpε rí lore u'taceningben. Wαn nε lá li cère *Mifuoñaanm nin umu rí jiiire ní ni'bo.

17 U taa' kiyonyiek ηα wα rí tĩ lende u'ji. U li taa mijibim kí cùαn ubαnbuαn ni, kí taa tifent kí wiε umu wα ηa rí kpiin ni.»

18 Tα, San liebe' ki taa' iñαbontα i yebe ki saake' binib ya gbεnent, ki tαke' be tigbεmαnmαnt.

19 U ya yo nε gobina Herod là taa' u'ninje ya po Herodiyad, ki kuαn', ki liebe' ki sαn' itùonbiertα mα i yebe. Nen kε bo nε San tαke' wα ki ye u bii'.

20 Nen bo nε Herod cuo' San ki tĩ pek'n', ki liebe' ki bii' ki pukn'.

*San sii' Yesu Uwien ya ñunm
(Matie 3:13-17; Mark 1:9-11)*

21 San là siih binib kε Uwien ya ñunm ma nnα, nε ki sii' *Yesu mα. *Yesu kàareh uyo wα nnα, nε kutaaku yàare',

22 *Mifuoñaanm jiih ní ki naan unεnjel ki lá kèle' u'bo, nε uniεke uba ñen' paaki bó ní ki ye: «Sin, a yé n'bijε* nε, n yíε ηε nε n'yεnm songe a'bo.»

* 3:22 Bi kpíe' ki kele' tigbαnt tà nnα ya tuba ni bi ye: A yé n'bijε nε. Dinnα n tien' ηε n'bijε.

Yesu ya yaajɛb ya yel
(*Matie 1:1-17*)

²³ Uyo wà *Yesu baa tɛn ibin pita nnɔ, nɛ ki cin' u'tuonl. Binib là maaleh ki teh u yé Yosef ya bijɛ nɛ. Yosef là yé Heli ya bijɛ nɛ,

²⁴ Heli mɔ yé Matat ya bijɛ, Matat mɔ yé Lefi ya bijɛ, Lefi mɔ yé Mɛlki ya bijɛ, Mɛlki mɔ yé Yanayi ya bijɛ, Yanayi mɔ yé Yosef ya bijɛ,

²⁵ Yosef mɔ yé Matatias ya bijɛ, Matatias mɔ yé Amos ya bijɛ, Amos mɔ yé Nahum ya bijɛ, Nahum mɔ yé Esili ya bijɛ, Esili mɔ yé Nagayi ya bijɛ,

²⁶ Nagayi mɔ yé Mart ya bijɛ, Mart mɔ yé Matatias ya bijɛ, Matatias mɔ yé Semeyinn ya bijɛ, Semeyinn mɔ yé Yosek ya bijɛ, Yosek mɔ yé Yoda ya bijɛ,

²⁷ Yoda mɔ yé Yowanan ya bijɛ, Yowanan mɔ yé Lesa ya bijɛ, Lesa mɔ yé Sorobabel ya bijɛ, Sorobabel mɔ yé Salatiel ya bijɛ, Salatiel mɔ yé Neri ya bijɛ,

²⁸ Neri mɔ yé Mɛlki ya bijɛ, Mɛlki mɔ yé Adi ya bijɛ, Adi mɔ yé Kosam ya bijɛ, Kosam mɔ yé Elmadam ya bijɛ, Elmadam mɔ yé Eri ya bijɛ,

²⁹ Eri mɔ yé *Yesu† ya bijɛ, *Yesu mɔ yé Eliesɛr ya bijɛ, Eliesɛr mɔ yé Yorim ya bijɛ, Yorim mɔ yé Matat ya bijɛ, Matat mɔ yé Lefi ya bijɛ,

³⁰ Lefi mɔ yé Simeyɔn ya bijɛ, Simeyɔn mɔ yé Suda ya bijɛ, Suda mɔ yé Yosef ya bijɛ, Yosef mɔ yé Yonam ya bijɛ, Yonam mɔ yé Eliyakim ya bijɛ,

³¹ Eliyakim mɔ yé Meleya ya bijɛ, Meleya mɔ yé Mena ya bijɛ, Mena mɔ yé Matata ya bijɛ, Matata mɔ yé Natan ya bijɛ, Natan mɔ yé *Dafid ya bijɛ,

† 3:29 Migbiirm miɛ ni bi ye *Yesu la, ba niire' Yonbdaan Yesu. U'mɔ te uba nɛ.

32 *Dafid mɔ yé Yese ya bije, Yese mɔ yé Yobed ya bije, Yobed mɔ yé Bos ya bije, Bos mɔ yé Sala ya bije, Sala mɔ yé Nason ya bije,

33 Nason mɔ yé Aminadab ya bije, Aminadab mɔ yé Adimin ya bije, Adimin mɔ yé Arini ya bije, Arini mɔ yé Esilom ya bije, Esilom mɔ yé Fares ya bije, Fares mɔ yé Suda ya bije,

34 Suda mɔ yé Sakob ya bije, Sakob mɔ yé *Isaak ya bije, *Isaak mɔ yé *Abraham ya bije, *Abraham mɔ yé Tara ya bije, Tara mɔ yé Nakor ya bije,

35 Nakor mɔ yé Seruk ya bije, Seruk mɔ yé Eragawu ya bije, Eragawu mɔ yé Falék ya bije, Falék mɔ yé Eber ya bije, Eber mɔ yé Sala ya bije,

36 Sala mɔ yé Kayinam ya bije, Kayinam mɔ yé Afaksad ya bije, Afaksad mɔ yé Sem ya bije, Sem mɔ yé Nowe ya bije, Nowe mɔ yé Lamék ya bije,

37 Lamék mɔ yé Matusala ya bije, Matusala mɔ yé Enok ya bije, Enok mɔ yé Yared ya bije, Yared mɔ yé Malelel ya bije, Malelel mɔ yé Kayinam ya bije,

38 Kayinam mɔ yé Enos ya bije, Enos mɔ yé Set ya bije, Set mɔ yé Adam ya bije, Adam mɔ yé Uwien ya bije.

4

Satan biike' Yesu

(Matie 4:1-11; Mark 1:12-13)

1 *Mifuoñaanm jiiire' ní *Yesu bo ki gbe u'ni. U siere' Suden ya kpenl saan, ne mǐ take' wɔ ki jon' kupenpelku ni,

2 ne usenpol bikreh wɔ len ki tǐ baa' iwien pinan. Iwien pinan nnɔ wa jin' niba. I gèbre' ma nnɔ ne mikònm cuo' wɔ.

³ Nɛn saan nɛ usɛnpol tɔkɛ' wɔ ki ye: «A yɛ Uwien ya Bijɛ la, cɛrɛ litɛnɪ liɛ n̄ kpɛndɛ kpɔnɔ.»

⁴ *Yesu jiin' wɔ ki ye: «N̄i kɛlɛ' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Nil ŋa n̄ li fuobe jier baba bo.» »

⁵ Nɛ usɛnpol taa' wɔ ki don' nà saan dokrɛ', ki wuɔn' wɔ uŋɛndun ya bɛl kɛ i ya tɔan bo,

⁶ nɛ ki tɔkɛ' wɔ ki ye: «N li de ŋɛ libɛl liɛ ya ciɛnt nin li'faal kɛ, kimɛ bi là taa' ni'kɛ ki de' min nɛ. N li frɛ kɪ taa n̄ kɪ de n yɛ wà.

⁷ Nɛn bo, a gbaan' n'nintuɔli ki puke' nni la, sin nɛ li si ni'kɛ.»

⁸ Nɛ *Yesu jiin' wɔ ki ye: «N̄i kɛlɛ' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«A li gbaan kɪ kpiɛkɛ a'Yonbdaan Uwien nɛ kɪ li pukeh wɔn baba.» »

⁹ Nɛ *usɛnpol taa' wɔ ki jon' Yerusalem, ki t̄i duon' wɔ *Uwien ya duku ya paaki lekɛlɛki, nɛ ki tɔkɛ' wɔ ki ye: «A yɛ *Uwien ya Bijɛ la, maabe kɪ lá ci tingi ni,

¹⁰ kimɛ n̄i kɛlɛ' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Sin bo, Uwien li wɔbn u'tondb bɛ n̄ guure ŋɛ.»

¹¹ Ki t̄i ye: «Bi li guɔrɛ ŋɛ ŋɔ a'taal la mɛ tɛnɪ.» »

¹² Nɛ *Yesu jiin' wɔ ki ye: «N̄i t̄i kɛlɛ' mɔ ki ye: «Ŋa n̄ biikɛ a'Yonbdaan Uwien.» »

¹³ Usɛnpol biikɛ' *Yesu mibiikm kɛ ya bol ki t̄i gbɛlɛ', nɛ ki laan siɛrɛ' ki dɔan' wɔ.

Yesu cin' u'tuonɪ Galile ni

(Matie 4:12-17; Mark 1:14-15)

¹⁴⁻¹⁵ *Yesu liɛbɛ' n̄i Galile ya tinfɛnm ni nin *Mifuoŋaanm ya tuɔm, ki wɔknh *Sufmbɛ ya tɔan ya dur ni; nɛ binib kɛ kpiɛkrɛh wɔ. U ya yo nɛ u'yel kpiɛnh mitinfɛnm n̄nɔ ni ni'kɛ saan.

*Nasarɛt ya nib ɲa teke' Yesu ki jin'
(Matie 13:53-58; Mark 6:1-6)*

16 *Yesu baa' Nasarɛt ya du ni, bi wube' wɔ nà saan, nɛ ki kɔn' *Sufmbɛ ya taanl ya duku ni *Saba ya daali tɛn u tĩ ní teh ma uyo kɛ. U fii' ki sere' wɔ ní kàan *Uwien ya gbɔnku,

17 nɛ bi taa' *Uwien ya ñɔbonsɔknl Esayi ya gbɔnku ki de' wɔ. U pèrɛ' kugbɔnku nnɔ, nɛ ki kaan' nà saan nĩ kɛle' ki ye:

18 «Yonbdaan ya Fuoñaanm te n'bo, kimɛ u gènde' nni ní tɔke bijiinb tigbɛmɔnmɔnt nɛ, ki sɔn' nni ní ní lá tɔke iyonbe kí ye ì li teke i'yul, kí tɔke ijùɔn kí ye ì li likre, kí tɔke bi jèndeh bà nnɔ kí ye bi li ñɛ bi'jend ni,

19 kí tɔke binib libinl là Yonbdaan li tien bɛ tinimɔnt.»

20 *Yesu konkonde' kugbɔnku nnɔ, ki jiin' ki de' litaanl ya duku ya tonsɔnl, nɛ ki kɛle'. Binib bà kɛ te kuduku nnɔ ni caan' u'bo inun,

21 nɛ u cin' ki tɔkeh bɛ ki teh: «Tigber tà ni cii' tù nɔ, dinnɔ nɛ tù tien'.»

22 Nɛ bi'kɛ kun' u'bo imɔn. U len' iñɔbonmɔnmɔn yà nnɔ beke' bɛ cɛɛn, nɛ bi niireh tɔb ki teh: «Wa yé Yosef ya bijɛ-ɛɛ?»

23 Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «N ben ki ye ni li pɔ nni mikpɛnjenm miɛ nɔ ki ye: <Dɔktie, buu a'ba.> Ni tí li tɔke nni kí ye <ni cii' n tien' nà kɛ Kapernawum ya du ni nnɔ, ní tien nè n'du ni mɔ.> »

24 Nɛ ki tí ye: «N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, <*Uwien ya ñɔbonsɔknl kɛ ñɔbonsɔknl ya tiɛma du ni yaab nɛ ɲa teknh u'gber.> »

25 N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, Eli ya yo utaa là sere' ibin ita nin inmaale iluob nɛ, nɛ mikòncienm lu'

uɲɛndun kɛ ni. U ya yo ki laa' bikropiib po nɛ Israyɛl ya du ni.

²⁶ Nin nɛn kɛ ɲɔ Uwien ɲa là sɔn' Eli bi'ni uba mɔnɔn saan. Ama u là sɔn' wɔ Sarepta ya du wà te Sidɔn ya tinfɛnm ni nnɔ ya kpopii uba saan nɛ.

²⁷ *Uwien ya ɲɔbonsɔknɪ Elise ya yo ki laa' ijend po nɛ Israyɛl ya du ni, ama Elise ɲa là cère' bi'ni uba mɔnɔn lùore', u là cère' Naaman wà yé Siri ya tinfɛnm ya nil nnɔ baba nɛ lùore'.

²⁸ Binib bà kɛ te litaanɪ ya duku ni nnɔ cii' u len' nà nnɔ nɛ bi'benku ni ben' u'bo ki gbien',

²⁹ nɛ bi fii', ki cuo' wɔ ki ɲɛn' udu ni, ki taa' wɔ ki tĩ baa' bi'du nnɔ te ligbɛngbɛnɪ là bo nnɔ ya tintinm saan, bɛ ɲ ture wɔ kí wiɛ li'tingi.

³⁰ Ama u ɲɛn' bi'siik ni, ki bure'.

Yesu ɲɔre' usɛnpol ujɛ uba saan

³¹ U tĩ baa' Galile ya tinfɛnm ya du uba ni bi yih wù Kapɛrnawum, ki cin' ki wɔknh binib Uwien ya gbɛr *Saba ya daali.

³² U'wɔknm nnɔ cuo' binib nnɔ kɛ miyɔkm cɛɛn, kimɛ u du u'wɔknm nnɔ bo nɛ.

³³ Tɔ, ujɛ uba là te Sufmbɛ ya taanɪ ya duku nnɔ ni usɛnpol ɲaake wɔ. U laa' Yesu, nɛ ki wuure' ufaa bo ki ye:

³⁴ «Ho! Nasaret ya Yesu, tinbi nin sin tu lɛ nɛ? A baa' á lá boln tɛ nɛ-ɛɛ? N bɛn a yé udaan wà, a yé Uwien ya Niɲaan nɛ.»

³⁵ Nɛ *Yesu tien' u'bo ki ye: «ɲmile, kí siere ki dâan ujɛ wuɔ nɔ». Nɛ usɛnpol nnɔ gbòbe' ujɛ nnɔ binib kɛ ya siik ni, ki dâan' wɔ ka tien' wɔ niba.

³⁶ Nɛ nĩ cuo' bi'kɛ miyɔkm cɛɛn. Nɛn saan nɛ bi niireh tɔb ki teh: «Bɛ ya gbɛr sɔ nɔ? U ɲmɔbe

ufaa nin mituəm nε ki wəbndeh isenpol, i dàandeh binib-a!»

³⁷ Nε *Yesu ya yel kpienth mitinfenm nnə kε ni.

*Yesu buu' binib bà bun iwien kε ya bol
(Matie 8:14-17; Mark 1:29-34)*

³⁸ *Yesu ñen' litaanl ya duku nnə ni, ki jon' Siməon den, ki laa' Siməon ya cəbnaa bun, u'gbenent ton cεen. Bi gbáan' *Yesu ki ye wə ní cère wə ní faake.

³⁹ Nε u gòn' u'bo, ki tien' iwien nnə bo nε u faake' ki pək ki fii' ki cènde' bε.

⁴⁰ Uwien benh wù ní lu uyo wà nnə, nε bà kε yaab bun iwien kε ya bol tukeh bε ki bàareh *Yesu saan. U taah u'nuə ki paakeh bi'bo, nε bi faakreh.

⁴¹ U cèreh isenpol mə dàandeh linigol, ki wuureh ki teh: «A yé Uwien ya Bijε nε.» Ama *Yesu tengeh i'bo nε ka cèreh i lienh kimε i ben ki ye u yé Uwien ya Nigendkε Kristo nε.

⁴² Ní faa', nε *Yesu siere' ki jon' nib ηa te nà saan. Nε linigol cin' ki nuunh wə. Bi tí laa' wə, nε ka ji yíe wə ní siere kí dāan bε.

⁴³ Nε u təkε' bε ki ye: «Ní kpε ní taa Uwien ya bεl ya gbemənmənt tuu nə kí təkε idutə mə yaab nε, kimε nen bo nε Uwien sən nni ní.»

⁴⁴ Nnə nε u təkεh binib Uwien ya gber *Sufmbε ya táan ya dur tà te Sude ya tinfenm ni nnə ni.

5

*Yesu yin' u'panpaankεkpiεkb
(Matie 4:18-22; Mark 1:16-20; San 1:35-51)*

¹ Lidaali liba *Yesu là se Genesarεt ya ñunciem ya gbaal, nε linigol pεbeh wə ki nuunh bε ní cenge Uwien ya gber.

² U laa' iñerde ile miñunm nnə ya gbaal. Bijenbeb ñen' i'ni ki te ki səkreh bi'bàan.

³ Ne *Yesu kən' iñerde nnə ya buba, bù yé Simən yaabu, ne ki gbáan' wə ki ye wə ní sule kí kə miñunm ni waamu. U sule' ki kən', ne *Yesu kèle' buñerbu nnə ni, ki cin' ki wəknh inigol Uwien ya gber.

⁴ U wəkn' ki tĩ gben', ne ki təke' Simən ki ye: «Jo miñunm ñə nà saan, ní tĩ wiε ni'bàan kí cuo ijen.»

⁵ Ne Simən jiin' wə ki ye: «Cenbaa, ti jènde' kuñəŋmenku ne ka cuo' bonn. Ama sin len' ma nə, n li wiε.»

⁶ Bi wiε', ki cuo' ijen i yεbe ka dindin, haali ibàan tĩ behn yè ní kere.

⁷ Ne bi kenbe' ki yin' bi'jenbetəb bà te buñertəbu ni nnə, be ní baa kí tore be. Bi baa', ne bi ñen' ijen nnə ki gbien' iñerde ile nnə ke, haali i tĩ behn yí ní lin.

⁸ Simən Pier laa' nnə ma nnə, ne ki gbaan' *Yesu ya nun bó, ki təke' wə ki ye: «Yonbdaan, jende n'saan, kime n yé ubierdaan ne.»

⁹ Bi cuo' ijen i yεbe ma nnə, ne nĩ cuo' Simən nin bà ke te u'saan nnə miyək m cεen.

¹⁰ Miyək m cuo' Sebede ya bijieβ Saak nin San bà yé Simən ya tonsəntəb nnə mə. Nen saan ne *Yesu təke' Simən ki ye: «La fenge, fεnfennə kí taa kí li joh, a ji li taakeh binib ne ki dienh nni.»

¹¹ Bi dère' bi'ñerde nnə ki ñen' ugbe, ki daan' ni'ke, ne ki paan' u'bo.

Yesu cère' ujend uba lùore'

(Matie 8:1-4; Mark 1:40-45)

¹² Lidaali liba ne *Yesu te mitinfenm nnə ya du uba ni, uje uba mə te len lijendl gbe u'gbenent ke

bo. U laa' Yesu, ne ki baa' ki lá pùon' u'nun bó, ki gbáan' wə ki ye: «Yonbdaan, a yíe la, a li fre kí cère n' lùore.»

¹³ Nε *Yesu tēnde' u'nuə ki mε' wə, ne ki ye: «N yíe, lùore.» Nε lijendl nnə pək ki gben' i ya tãan bo.

¹⁴ Nε *Yesu kpεkpε' u'bo ki ye u la təkε nil nà tien', ne ki təkε wə ki ye: «Li jo kí tĩ lε utətuərke, kí tien milùorm ya tuərl tən Moyis là ye bε n' li teh ma bo. Nεn nε li wuən kí ye a lùore'.»

¹⁵ *Yesu ya yel tùəreh ki kpíenh, ne inigol taakeh u'saan bε n' cenge u'gbεr ki yebe, ki nuunh wə n' buu bi'ni bà yé biwiεnb.

¹⁶ Ama u səbe ki siereh bi'saan nε, ki joh nib ŋa te nà saan, ki tĩ kàareh.

Ujε uba ya tãan nin u'nuə faan' Yesu cère' u faake' (Matie 9:1-8; Mark 2:1-12)

¹⁷ Lidaali liba nε *Yesu te ki wəknh Uwien ya gbεr. *Farisiεnmbε nin *Yiko ya wənwəknb bà ñen' Galile nin Sude ya tinfεnm ya du kε ni nin Yerusalem bó ní nnə mə te ni'saan. Yonbdaan Uwien ya tuəm cèreh u buuh biwiεnb.

¹⁸ Nε bijεb biba tuke' ujε uba linagεnl bo ki baa' ní. Ujε nnə ya tãan nin u'nuə nε là faan'. Bi nuunh bε n' taa wə kí kuən kuduku ni kí tĩ ble *Yesu ya nun bó nε.

¹⁹ Linigol nnə bo ba laa' fεnm bε n' kuən wə Yesu saan ma nnə, nε ki don' u te kudulekaaku kùa ni nnə ya paaki, ki cube' libònl, nε ki taa' wə ki kuən' ki yekn' nin linagεnl nnə, ki ble' siik ni *Yesu ya nun bó.

²⁰ *Yesu laa' bi teke' wə ki jin' ma nnə, nε ki təkε' ujε wà ya tãan nin u'nuə faan' nnə ki ye: «N fère' ŋε a'biere ŋə.»

21 Nɛn saan nɛ *Yiko ya wɔnwɔknɔb nin *Farisiɛnmbɛ cin' ki maaleh ki teh: «U yé ηmɛ nɛ ki sukreh Uwien nɔ? Uwien baba ηa ní la, ηmɛ li fre kí fère binib bi'biere?»

22 *Yesu bɛndɛ' bi'yɛnmaale, nɛ ki niire' bɛ ki ye: «Bɛ tien' ni maaleh nɔ nnɔ ni'yɛnm ni?»

23 Ni lɛ ba nɛ faa? N tɔke wɔ kí ye n fère' wɔ u'biere nɛ faa bii wɔ ní fii kí li cuonh nɛ faa?

24 Nɛn bo, n li wuɔn nɛ kí ye Unil ya Bijɛ ηmɔbe mituɔm unɛndun wuu ni wɔ ní fère binib bi'biere. Nɛ ki tɔke' uje wà ya tãan nin u'nuɔ faan' nnɔ ki ye: «N lienh sin nɛ, fii, kí yuure a'ngɛnl, kí li kunh.»

25 I ya tãan bo nɛ u pɔk ki fii' bi'nun bó, ki yuure' linagɛnl là u bi dɔ lí'bo nnɔ, ki pèkeh Uwien ki kunh.

26 Ní cuo' bi'kɛ miyɔkm cɛɛn, nɛ bi pèkeh Uwien. Bujɛwaanbu cuo' bɛ, nɛ bi lienh ki teh: «Ti laa' miyɔkm ya bonn dinnɔ.»

Yesu yin' Lefi wɔ ní paan u'bo

(Matie 9:9-13; Mark 2:13-17)

27 Ni ya puoli bó nɛ *Yesu siere' ni'saan ki joh, ki laa' ulɛnpotekl uba bi yih wɔ Lefi, u kɛ lɛnpotekbùol. *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Paan n'bo ní.»

28 Nɛ u dàan' ni'kɛ, ki fii' ki paan' u'bo.

29 Lefi tien' tijier u'den tù yɛbe ki teke' *Yesu kucɛnku. Bilɛnpotekb ligol nin binitɔb mɔ là te tijier nnɔ ya jim.

30 Nà ηmaake' *Farisiɛnmbɛ nin bi'yaab bà yé *Yiko ya wɔnwɔknɔb nnɔ, nɛ bi niire' *Yesu ya panpaankaab ki ye: «Bɛ tien' ni jinh, ki ñuh nin bilɛnpotekb nin bibiɛrdɛnb-i?»

31 Nɛ *Yesu tɔke' bɛ ki ye: «Binib bà ηmɔbe laanfɛ ηa nuunh dɔktie, bà bun nɛ nuunh dɔktie.

32 Ma baa' ní yin nimònb, n baa' ní yin bibièrdεnb nε bε ní lèbre bi'tetem.»

Uñàlòle ya gbεr

(Matie 9:14-17; Mark 2:18-22)

33 *Farisienmbε nnò tòke' *Yesu ki ye: «San ya panpaankaab nin tinbi *Farisienmbε yaab sòbe ki lùoh buñòbu nε, ki kàareh, nε a'yaab ben jinh ki ñuh-a!»

34 Nε u jii'n' bε ki ye: «Ni li fre kí cère binib bà bi yin' bε upiikuòn nnò ní lòle buñòbu uyo wà piice laan te bi'saan-ii?

35 Ama uyo uba we ní bε ní ñen piice bi'saan. U ya yo nε bi li lòle buñòbu.»

36 Nε u tí pòn' bε mikpɛnjɛnm ki ye: «Uba ña ní jìε kí lekɛ liliɛfɛnl ya kpɛlciɛku kí lekɛ likpaal. U tien' nnò la, u li saa lifɛnl nnò, nε lifɛnl ya kpɛlciɛku nnò ña ní tuo kí cuo nin likpaal nnò.

37 Uba mò ña ní taa midaam mà ña laan muò' ki ben' kí piεke iyòkpaan ni. U tien' nnò la, midaam nnò li kpɛn iyòl nnò, kí wule kí ñende nε iyòl mò ní saa.

38 Ama bi piεkeh midaam mà ña laan muò' ki ben' iyòfɛn ni nε.

39 Wà kε ñun' midaam mà muò' ki ben' la, wa jì yíε mà ña laan muò' ki ben', u li ye: «Mà muò' ki ben' nnò nε ηmε.» »

6

Saba ya daali ya gbεr

(Matie 12:1-8; Mark 2:23-28)

1 *Saba uba ya daali, *Yesu nin u'panpaankaab gèbreh ikpàan iba ni, nε u'panpaankaab coh ijifen* ki cienh ki nukeh ki ηmònɲ.

2 Nε *Farisiεnmbε biba niire' bε ki ye: «Bε tien' ni teh yiko kùòn' nà *Saba ya daali?»

3 Nε *Yesu jiin' bε ki ye: «Na kaan' *Dafid là tien' ma bo nε-εε? Mikònm là cuo' wòn nin u'nib ma nnò,

4 u kòn' Uwien ya ninbonl ni, ki taa' kpònò wà bi taa' ki de' Uwien nnò ki ηmòn', ki taa' ki de' u'nib, bi'mò ηmòn'. Ama bitòtuørkaab baba nε là ηmòbe usen bε ñ ηmòn kpònò nnò.»

5 Nε ki tòke' bε ki ye: «Unil ya Bijε nε ηmòbe usen wò ñ wuòn bi li tien nà Saba ya daali.»

Ujε uba ya nuò faan', Yesu cèrè' u faake' Saba ya daali

(Matie 12:9-14; Mark 3:16)

6 *Saba ya detòl liba, *Yesu tí kòn' litaanl ya duku ni, ki wòknh binib Uwien ya gbεr. Ujε uba mò te len, u'nòjie faan'.

7 *Yiko ya wònwòknb nin *Farisiεnmbε sekndeh bε ñ liike u li cèrè unil ñ faake *Saba ya daali bii wa ñ cèrè, kimε bi nuunh bε ñ lε bi li dule nà bo kí biin wò nε.

8 *Yesu bεn bi'yεnmaale ma nnò nε ki tòke' ujε wà ya nuò faan' nnò ki ye: «Fii kí sere siik ni.» U fii' ki sere',

9 nε *Yesu niire' bε ki ye: «*Saba ya daali la, unil ηmòbe usen wò ñ tien nà mòn bii nà bre nε? U ηmòbe usen wò ñ ηmien unil bii wò ñ ku wò nε?»

* 6:1 Liike Matie 12:1.

10 U liike' bi'ke ki gɔbre' ki bɔn', nɛ ki tɔke' uje wà ya nuɔ faan' nnɔ ki ye: «Tɛnde a'nuɔ.» U tɛnde' u'nuɔ, nɛ u jire' u'ciɛm.

11 Bi'benku ni ben' cɛɛn, nɛ bi gbierɛh bɛ ɳ liike bi li tien *Yesu ma.

*Yesu gɛnde' u'tondb piik nin bile
(Matie 10:1-4; Mark 3:13-19)*

12 Lidaali liba nɛ *Yesu don' lijuɔl bo wɔ ɳ tɪ kàare, ki gɔn' ki kàareh

13 nɳ tɪ faa', nɛ u yin' u'panpaankaab ki gɛnde' bi'ni piik nin bile, ki yin' bɛ u'tondb.

14 U'tondb nnɔ ya yel sɔ: Simɔn, wà u yin' wɔ Pier nnɔ nin u'ninje Andre nin Saak nin San nin Filip nin Batelemi

15 nin Matie nin Toma nin Alfe ya bije Saak nin Simɔn wà ya nun mɔn u'du ya gber bo,

16 nin Saak ya bije Sudas nin Sudas Iskariyɔt wà lá li kuɔre Yesu.

*Yesu kpaandeh Uwien ya gber, ki buuh biwienb
(Matie 4:23-25)*

17 Yesu nin u'tondb jiih lijuɔl nnɔ bo, ki lá sere' li'niel, u'panpaankaab yebe nà saan nnɔ. Linigociɛnl liba mɔ là te ni'saan. Lí ñɛn' ní Sude ya tinɛnm kɛ ni nin Yerusalem ni nin Tir ni nin Sidɔn ya du ni nɛ. Idu nnɔ te miɳunciɛnm ya gbaal nɛ.

18 Bi baa' bɛ ɳ cenge u'gber nɛ, kí nuunh wɔ ɳ buu bi'ni bà yé biwienb. Nɛ u buu' bɛ, ki ɳɔre' isɛnpol mɔ ɳ ɳmɔbe binib bà ki jɛndeh nnɔ saan.

19 Linigol nnɔ kɛ nuunh bɛ ɳ mɛ wɔ, kime mituɔm miba nɛ ñɛh u'ni ki cɛreh bi'ke faakreh.

*Uwien ya mɔnm te ni'bo
(Matie 5:1-12)*

20 Nɛn saan nɛ Yesu caan' u'panpaankaab bo inun, ki ye:

«Ninbi bijiinbɛ, Uwien ya mɔnm te ni'bo,
kimɛ Uwien ya bɛl yɛ ni'yaal nɛ.

21 Ninbi bà mikònm ηmɔbe nɛ fɛnfɛnnɔ nɔ,
Uwien ya mɔnm te ni'bo,
kimɛ ni lá li ji kí gbo.

Ninbi bà muɔh fɛnfɛnnɔ nɔ, Uwien ya mɔnm te
ni'bo,
kimɛ ni lá li lè.

22 «Binib nɛn nɛ,
ka yíe bɛ rí li lenh nɛ,
ki sukreh nɛ,
ki saah ni'yel Unil ya Bijɛ bo la, Uwien ya mɔnm te
ni'bo.

23 Bi teh nɛ nnɔ la, cère mɛn ni'yɛnm rí li sɔnge ní li
poknh,

kimɛ ni li lɛ lisuul là yɛbe paaki bó.

Bi'yaajɛb mɔ là teh nnɔ nɛ Uwien ya ñɔbonsɔknɔ.»

Nĩ bre binib bo

24 «Ama ninbi bifâadenbɛ, nĩ bre ni'bo,
kimɛ ni jin' ni'ηmaa ηɔ.

25 Ninbi bà jinh ki gbiɛh fɛnfɛnnɔ nɔ,

nĩ bre ni'bo,

kimɛ mikònm lá li cuo nɛ.

Ninbi bà leh fɛnfɛnnɔ nɔ,

nĩ bre ni'bo,

kimɛ ni'yɛnm lá li saa tɛn ni kɛ mikuum nɛ ki muɔh.

26 Binib kɛ pèkeh nɛ la, nĩ bre ni'bo.

Bi'yaajɛb mɔ là teh nnɔ nɛ bitonnenñɔbonsɔknɔ.»

Li yíe mɛn ni'nɛnnɛndb
(*Matie 5:38-48; 7:12a*)

²⁷ «N tɔkeh ninbi bà cengeh nni nɔ nɛ, li yíe mɛn ni'nɛnnɛndb, kí li teh bà nɛn nɛ mɔnmɔnm.

²⁸ Li tɔkeh mɛn binib bà wiɛnh nɛ miŋùum ki teh Uwien ní tien bɛ u'mɔnm, kí li kàareh ki diɛnh bà sukreh nɛ.

²⁹ Unil kpòbe' a'kpiɛnku kuba la, pekre kutɔku mɔ kí de wɔ. Unil fie' a'liɛrgbenku la, cèbe wɔ a'liɛrwawaal mɔ.

³⁰ Wà kɛ miɛ' nɛ nibonn la, pu wɔ. Wà mɔ taa' a'bonn la, la niire wɔ ni'bó.

³¹ Ni yíe binib ní li teh nɛ nà nnɔ, ni'mɔ ní li teh bɛ nɛn.

³² «Ni yíe bà yíe nɛ baba la, ni li lɛ ku lɛ pɛnpɛku? Bibiɛrdɛnb mɔnɔn yíe bà yíe bɛ nɛ.

³³ Ni teh mɔnmɔnm bà teh nɛ mɔnmɔnm baba nɛ la, ni li lɛ ku lɛ pɛnpɛku? Bibiɛrdɛnb mɔnɔn teh nnɔ nɛ.

³⁴ Ni kpendeh bà ni daan ki ye bi li jiiɛn nɛ baba la, ni li lɛ ku lɛ pɛnpɛku? Bibiɛrdɛnb mɔnɔn kpendeh bi'tɔb nɛ, ki daan ki teh bi li jiiɛn bɛ bi kpende' nà nnɔ.

³⁵ Ama ninbi li yíe mɛn ni'nɛnnɛndb, kí li teh bɛ nà mɔn, kí li kpendeh binib tibont, ki la daan ki ye bi li jiiɛn nɛ tù. Ni teh nnɔ la, ni li lɛ lisuul là yɛbe, nɛ ki li yé Uwien Wà nɛ nɔmɔbe Nacentɔ ya bumu. Wɔn mɔnɔn teh bibiɛrdɛnb nin binib bà nɛ faareh wɔ tinimànt nɛ.

³⁶ Li teh mɛn tinimànt tɛn ni'Baa Uwien teh ma bo.»

*La li biindeh mɛn tɔb
(Matie 7:1-5)*

³⁷ «La biindeh mɛn nib nɔ Uwien mɔ la biin nɛ. La ye mɛn uba kpɛ utudɛre nɔ Uwien mɔ la ye ni'mɔ kpɛ utudɛre. Li fèreh mɛn binib bi'biɛre nɔ Uwien mɔ ní fère nɛ ni'yi.

38 Li punh men binib ηο Uwien mο rί li punh νε. U li gbien ni'yiek kè rί gbe wο rί yeyeke, kί nίnι kί gbien nè rί wule, νε kί de νε, kimε ni taah nà ki bikreh tibont ki dienh binitəb nnə Uwien mο li taa nen νε kί biike kί de νε.»

39 *Yesu tí pən' bε mikpenjenm ki ye: «Ujuən li fre kί dīε u'juəntə-əə? Bi'kε bile ηa rί lu kubùoku ni-ii?

40 Wà bengeh ηa cən' wà wəknh wə. Ama wà kε benge' ki tī gben' la, u li te ten u'cənbaa νε.

41 «Bε tien' a lenh kumuəku kùa te a'tə ya nunbu ni, ka ji lenh jaantelke wà puən a'yaabu ni?

42 A li tien mila kί təke a'tə kί ye: «Cère rί n̄en kumuəku kùa te a'nunbu ni nə», ηο ka lenh jaantelke wà puən a'yaabu ni nnə. Sin iñuən ilele ya nilə, kpιε kί n̄en jaantelke wà puən a'nunbu ni nnə, kί li lenh mənəmən, kί yaan kί fre kί n̄en kumuəku a'tə yaabu ni.»

*Busubu nin bu'bīi ya gber
(Matie 7:16-20; 12:33-35)*

43 *Yesu tí təke' bε ki ye: «Busumənəmənbu ηa rί fre kί lùon ibii yà ηa mən. Busubu bùa ηa mən mə ηa rί fre kί lùon ibii yà mən.

44 Busubu ya bii νε cèreh bi bendeه bù yé busubu bùa ya bol. Ba pəh kenken konkonbu bo, ka pəh cεcε mə benenk bo.

45 Unimən ya yenmaalmənəmən yà te u'fèl bo νε cèreh u teh nà mən, νε ubierdaan ya yenmaalbiere cèreh u teh nà bre, kimε unil kε len' ki kun' nà bó la, n̄i n̄en' iyenmaale yà te u'fèl bo νε.»

*Binib bile mən' bi'dur ma bo
(Matie 7:24-27)*

46 «Be bo ne ni yih nni: <Yonbdaan, Yonbdaan,> ka teh n tãkeh ne ní li teh ma bo.

47 Wà ke baa' n'saan, ki ciih n'gbɛɛ, ki teh tù ye ma la, n li wuɔn ne u naan udaan wà.

48 U naan uje wà yíe wɔ ní me kuduku ŋɔ ki gbin' ní ŋuɔke', ki pu' litɛnpuul kutɛntiɛku bo ne. Miwuɔm kɔn' ki puube' ki yile' kuduku nnɔ bo, ne ka fre' ki jɛnge' kù, kime udaan nnɔ mɛn' kù mɔnmɔnm ne.

49 Ama unil wà ciih n'gbɛɛ, ka teh tù ye ma la, u naan uje wà mɛn' kuduku utintele bo ne. Miwuɔm kɔn', ki puube' ki yile' ku'bo, ne kù pɔk ki lu' kpɛlkpɛl.»

7

Yesu buu' sojaciɛn uba ya tonsɔnl (Matie 8:5-13)

1 *Yesu tãke' binib nnɔ tigbɛɛ ki gben', ne ki bure' Kapɛrnawum ya du bó.

2 Sojambɛ kobk ya ciɛn uba là te ki ŋmɔbe utonsɔnl uba ki yíe wɔ cɛɛn. Utonsɔnl nnɔ lá bun ki benh wɔ ní kpo.

3 Sojaciɛn nnɔ cii' bi lienh Yesu bó, ne u sɔn' Sufmbɛ ya ciɛnb u'saan, be ní tĩ gbáan wɔ wɔ ní baa kí lá ŋmiɛn u'tonsɔnl nnɔ.

4 Biciɛnb nnɔ baa' *Yesu saan, ne ki tùɔreh ki gbáanh wɔ ki teh: «Sojaciɛn nnɔ kpɛ á tore wɔ ne,

5 kime u yíe ti'du ya nib, ne wɔn ne mɛn' ti'taanl ya duku.»

6 Nɛn saan ne Yesu paan' bi'bo ki bure', ki tĩ nɛke sojaciɛn nnɔ den, ne u sɔn' u'jɔtieb bi tuobe' wɔ usɛn bó, ki tãke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, sojaciɛn nnɔ ye a la ji ní jènde a'ba, kime wa kpɛ á baa kí kɔ u'den.

7 Nɛn bo nɛ u maale' ki ye wa kpɛ wɔ ɾ bugbɛn ɾ tuobe ɲɛ usɛn bɔ mɔnɔn. A li len' ki ye faake la, u'tonsɔnl nnɔ li faake nɛ.

8 Kimɛ wɔn mɔnɔn ɲmɔbe binib bɔ yɛ nin wɔ biciɛnb, nɛ ki mɔ yɛ sojambɛ biba ya ciɛn. U tɔke' uba ki ye: <Li joh> la, u joh nɛ, u tɔke' utɔ ki ye: <Dɛn> la, u bɔareh nɛ. U tɪ tɔke' u'tonsɔnl ki ye: <Tien niɛ> la, u teh nɛn nɛ.»

9 *Yesu cii' u'ɲɔbon nnɔ ma nnɔ, nɪ cuo' wɔ miyɔkm, nɛ u jɛbe' ki liike' linigol lɔ pɛ u'bo nnɔ ki ye: «N tɔkeh nɛ nɛ, ma laan laa' miɛ ya tekjim ya tunbu Israyel yaab mɔnɔn ni.»

10 Binib bɔ tuobe' *Yesu usɛn bɔ nnɔ liɛbe' sojaciɛn nnɔ den, ki laa' u'tonsɔnl nnɔ faake'-a.

Yesu mɛkre' ukpɔpii uba ya biɛ

11 Lidaali liba nɛ *Yesu joh udu uba bɔ, bi yih wɔ Nayinn, ki tɔke nin u'panpaankaab nin binib ligol.

12 U tɪ tuo wɔ ɾ kɔ udu nnɔ ni, nɛ ki laa' ukpɔpii uba ya bubaabk kpo' bi tuke ki joh kukaaku bɔ, nɛ udu nnɔ ya nib pɛ ka dindin.

13 Yonbdaan laa' ukpɔpii nnɔ ma nnɔ, nɛ ki muɔ' wɔ micɛɛkm, ki tɔke' wɔ ki ye: «Ji la muɔh», nɛ

14 ki cuon' ki nɛkn' ikɛliɛn, ki tɛnde' u'nuɔ ki mɛ' yɛ. Binib bɔ tuke utɛnkpii nnɔ sere', nɛ u ye: «Unaciɛn, n lienh sin nɛ, fi.»

15 U fi' ki kɛle', ki cin' ki lienh, nɛ *Yesu taa' wɔ ki de' u'naa.

16 Nɛn saan nɛ bujɛwaanbu cuo' bi'kɛ, nɛ bi pɛkeh Uwien ki teh: «Uwien ya ɲɔbonsɔknciɛn uba nɛ ɲɛn' ti'ni. Uwien nɛ baa' wɔ ɾ ɲmiɛn u'nib.»

17 Nɛ bi tɔkeh *Yesu tien' nɔ nnɔ Sude ya tinfɛnm kɛ ni nin itengbaan yɔ kɛ nɛke Sude nnɔ ni.

San wà siih binib Uwien ya ñunm sɔn' u'panpaankaab Yesu saan

(Matie 11:2-19)

¹⁸ San wà siih binib Uwien ya ñunm nnɔ ya panpaankaab jon' ki tɪ tɔke' wɔ tigbɛr nnɔ kɛ. Nɛ u yin' bi'ni bile,

¹⁹ ki sɔn' bɛ Yonbdaan saan, bɛ ɲ tɪ niire wɔ kɪ ye wɔn nɛ yé wà li baa* ní nnɔ bii bi li guure utɔ nɛ?

²⁰ San ya panpaankaab nnɔ baa' *Yesu saan nɛ ki tɔke' wɔ ki ye: «*San wà siih binib Uwien ya ñunm nnɔ nɛ sɔn' tɛ a'saan tí lá niire ɲɛ*» kɪ ye: «*Sin nɛ yé wà li baa ní nnɔ bii ti li guure utɔ nɛ?*»

²¹ U ya yo ki laa' *Yesu cɛreh biwiɛnb bà yɛbe faakreh, ki cɛreh iwɔb cuonh, ki ɲuɔh isɛnpol binib saan, ki likreh ijùɔn i yɛbe;

²² nɛ ki tɔke' San ya panpaankaab nnɔ ki ye: «*Liɛbe mɛn kɪ tɪ tɔke San ni laa' nà nin ni cii' nà: ijùɔn likreh, iwɔb cuonh, ijend lùoreh, igbaan ciih, bitɛnkpiib mɛkreh, nɛ bijiinb ciih tigbɛmɔnmɔnt.*

²³ Wà ɲa tùre' Uwien ya sɛn min bo la, Uwien ya mɔnm te u'bo.»

²⁴ San ya panpaankaab liɛbe' uyo wà nnɔ, nɛ Yesu cin' ki tɔkeh linigol San ya gbɛr ki teh: «*Ni là jon' kupenpelku ni ní tɪ liike ba? Ni là jon' ní tɪ liike limuɔnl là mitafaam jèngɛh lè nɛ-ɛɛ?*

²⁵ Ni nín là jon' ní tɪ liike ba? Ni là jon' ní tɪ liike unil wà guo tikpɛlcɛmɔnmɔnt nɛ-ɛɛ? Binib bà guoh tikpɛlcɛmɔnmɔnt, ki te liwiɛl ni nnɔ kɔh bibɛrb den nɛ.

²⁶ Tɔ, ni nín là jon' ní tɪ liike ni lɛ bonn nɛ? Ni là jon' ní tɪ liike Uwien ya ñɔbonsɔknl nɛ-ɛɛ? N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, u cɛn' Uwien ya ñɔbonsɔknl mɔnɔn.

* **7:19** Liike Matie 11:3.

27 Kimε wɔn San bo nε nĩ kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

⟨Liike, n li sɔn n'tond wɔ ń liere ηε,

kí lá tùɔre a'sɛn.⟩

28 «N tɔkeh nε nε, ba laan maa' nil uba, u cɛn' San. Ama unil wà yé uwaal Uwien ya bɛl ni cɛn' wɔ.

29 «Udu ya nib ke, haali nin bilɛnpotekb ke cii' San ya gbɛr, ki bɛnde' ki ye Uwien yé ugbɛmɔndaan, nε ki cɛre' u sii' bε Uwien ya ñunm.

30 Ama Farisiɛnmbɛ nin bà bɛn yiko mɔnmɔnm ηa tuo' u sii' bε Uwien ya ñunm. Nɛn nε wuɔn' ki ye bi yĩ' Uwien yĩe nà.»

31 Yesu tí len' ki ye: «N nín li taa ba kí nenge fɛnfennɔ ya nib-i? Bi naan ba?

32 Bi naan tɛn mubumu nε ke kidaak ni ki jeleh, ki tɔkeh mu'tɔmu ki teh:

⟨Ti piebe' nε liwol, nε na ηɔn' ciɛk.

Ti gɛn' ikuyuon, nε na muɔ'.⟩

33 Kimε San wà siih binib Uwien ya ñunm baa' ki kùɔ tijier tubambɛ, ka ñuh daam, nε ni ye usɛnpol nε ηaake wɔ.

34 Unil ya Bijε baa', ki jinh ki ñuh, nε ni ye: ⟨Liike mɛn ujε wuɔ yé ufɔnfuɔb nε ki yé udeyibl, ki jɔreh nin bilɛnpotekb nin bibierdenb.⟩

35 Ama binib bà ke tuo' Uwien ya yɛnfuom nε bɛn mĩ mɔn ki kpε ma bo.»

Upii uba kpieke' Yesu

36 Lidaali liba nε Farisiɛn uba yin' *Yesu wɔ ń baa kí lá ji u'den, nε u jon' Farisiɛn nnɔ den, ki tí ke ki jinh.

37 Upiisənsənd uba mə là te udu nnə ni. U cii' *Yesu te Farisien nnə den ki jinh, nε ki tuke ní ləfina uba alabaat† ya dingl ni,

38 ki baa' ki lá sere' *Yesu ya puoli bó u'taan saan, ki muəh, u'nunsiir luh *Yesu ya taan bo, ki səkndeh yè, nε u taah u'yur ki ηmireh yè, ki bibeh yè, ki taah ləfina nnə ki faanh yè.

39 Farisien nnə laa' nnə ma nnə, nε ki maale' u'yenm ni ki ye: «Ujε wuə bi yé *Uwien ya ñəbonsəknl la, u bi li bende upii wà miεkeh wə nə yé udaan wà. U bi li bende kí ye u yé usənsənd nε.»

40 Nε *Yesu təkε' Farisien nnə ki ye: «Simən, n ηməbe tigber tuba ní təkε ηε.» Nε u ye: «Len n'cənbaa»

41 Nε *Yesu ye: «Ujε uba nε kpende' binib bile ilike. U kpende' uba milikbim itur kobiiηun, ki kpende' utə milikbim itur piηun.

42 Bi'kε bile ηa ní fre kí pè wə ma nnə, nε u cèbe' bε bi'fən. Bijeb bile nnə ni, u lε li yíe ulikdaan nnə ki cən' utə.»

43 Nε Simən jiin' wə ki ye: «N maale' ki ye wà ya fənł yebe nnə nε li yíe wə ki cən'.» Nε *Yesu təkε' wə ki ye: «A təkε' bù te.»

44 Nε ki pekre' upii nnə bó, ki təkε' Simən ki ye: «A laa' upii wuə-əə? N kən' ní a'den ma ηa de' ñunm bε ní səkre n'taan, ama upii wuə wən, u taa' u'nunsiir nε ki sək'n' yè, ki taa' u'yur ki ηmiηmire' yè.

45 Nη ləkn' nni ama n tı kən' ní ma wən ηa dāan n'taan ya bibm haali nin fεnfennə.

46 Sin ηa taa' kpəm mənən ki fāan' n'yul, ama wən taa' ləfina nε ki fāan' n'taan.

† 7:37 Liike Matie 26:7.

⁴⁷ Nεn bo, n tɔkeh ηε nε, n fère' wɔ u'biere ì yεbe ma nnɔ, nε cère' u yíe nni ki gbien', kimε unil wà n fère' wɔ ibiere waamu la, udaan mɔ yíe nni waamu nε.»

⁴⁸ Nεn saan nε u tɔke' upii nnɔ mɔ ki ye: «N fère' ηε a'biere.»

⁴⁹ Nε wɔn nin binib bà jinh nnɔ maaleh bi'yεnm ni ki teh: «Ujε wuɔ yé ηmε nε, ki tí fèreh binib bi'biere?»

⁵⁰ Nε *Yesu tɔke' upii nnɔ ki ye: «A'tekjim nε ηmien' ηε. Li joh nin uyenduɔn.»

8

Yesu ya tondb nin bipiib biba pìereh wɔ

¹ Ni ya puoli bó nε *Yesu joh iducenciεn nin iduwawaale ni, ki kpaandeh Uwien ya bεl ya gbεmɔnmɔnt, nε u'tondb piik nin bile nnɔ pε u'bo.

² Bipiib bà u là cère' bi faake' nin u là ηɔre' bà saan isεnpol nnɔ mɔ pε u'bo. Bεn si: Mari wà bi yih wɔ Madelenn nnɔ, *Yesu là ηɔre' isεnpol ilole wɔn saan nε

³ nin Herod ya tonsɔnb ya ciεn Kusa ya po Sann nin Susann nin bipiitɔb ligol, nε bi'kε taah bi'bont ki toreh wɔn nin u'tondb.

Wà plè' tibonbuor ya bim ya kpenjεnm (Matie 13:1-9; Mark 4:1-9)

⁴ Tɔ, binib ñεn' ní idu kε ni, ki baa' *Yesu saan, ki taan' ki tien' linigociεnl, nε u pɔn' bε mikpenjεnm ki ye:

⁵ «Ukpaal uba nε là jon' wɔ rí tí plè tibonbuor ya bim. U plèh ma nnɔ, miba lu' usεngbε, nε binib tεtε' mi'bo, nε inuɔn baa' ki lá jin' mè.»

⁶ Mitəm lu' kutentiεku bo, ki pen'. Ni'saan ηa sange ma nnə, ne mipiem nnə kuore'.

⁷ Mitəm mə lu' kujεgorku ni, ki pen'. Ne mipiem nnə nin kujεgorku ke kpienh, ne kujεgorku wəbn', ki ku' mē.

⁸ Mitəm mə lu' kitinmənmanək bo, ki pen' ki kpére', ne ki lùon' kokobk.» *Yesu len' ki pukn' ki ye: «Wà ηməbe litubl la, wə ní cii.»

*Bε tien' Yesu pəh binib mikpenjenm-i?
(Matie 13:10-17; Mark 4:10-12)*

⁹ *Yesu ya panpaankaab niire' wə mikpenjenm nnə ya tingi.

¹⁰ Nε u jiin' bε ki ye: «Uwien ne cère' ninbi bende' u'bel ya gbəbəlkaar. Ama bitəb ben wən, nı yé mikpenjenm ne bi'bo ηə <bε ní li likeh ka lenh, kí li cengeh ka ciih ni'tingi.> »

*Wà plè' tibonbuor ya bim ya kpenjenm ya tingi
(Matie 13:18-23; Mark 4:13-20)*

¹¹ «Mikpenjenm nnə ya tingi sə: tibonbuor nnə yé Uwien ya gber ne.

¹² Mibim mà lu' usengbε nnə yé binib bà ciih Uwien ya gber, usenpol bàareh ki lá nēndeh tù bi'fəl ni ηə bi la teke Uwien kí ji kí ηmere ne.

¹³ Mibim mà lu' kutentiεku bo nnə mə yé binib bà ciih Uwien ya gber, ki teknh tù nin uyensange, ama ka cèreh tù kpaakeh nāan bi'fəl ni ne. Bi teke' Uwien ki jin' nı wuəke' waamu, mibiikm tu' bε la, bi pək kí wiε Uwien ya sen ne.

¹⁴ Mibim mà lu' kujεgorku ni nnə mə yé binib bà ciih Uwien ya gber ne ki cèreh uηendun ya gber nin

lifaal ya yɛnmaale nin uɲɛndun ya ŋmaa wɔbndeh tigber nnɔ ki cɛreh ta fɔreh mɔnmɔnm bi'fɛl ni nɛ.

15 Mibim mà lu' kitinmɔnmɔnk bo nnɔ mɔ yé binib bà ya fɛl bo mɔn, bi ŋmɔbe tigbɛmɔnt, ki cengeh tigber nnɔ, ki taah tù ki blinh bi'fɛl bo, ki ñikndeh ki cɛreh tù sɔnh itùon nɛ.»

*Yesu sureh binib bɛ ní li cengeh u'gber
(Mark 4:21-25)*

16 *Yesu tí ye: «Uba ŋa ní sɛ frl kí taa lisɛnl kí cubn li'bo bii kí taa lè kí sien gado ya tingi. Ama u li taa lè kí tuɔn likpɛnkpɛnl bo nɛ ŋɔ bà kɛ kɔh ní iden ni ní li lɛnh.

17 Kimɛ bonn ŋa te ki buɔ ŋɔ ba lá li lɛ nè, gber mɔ ŋa te ki buɔ ŋɔ ka lá li ñɛ upaan bo.

18 Nɛn bo, liike mɛn ni'yul bo nin ni cengeh n'gber ma bo, kimɛ wà ŋmɔbe la, bi li de wɔ kí pukn, wà ŋa ŋmɔbe la, bi li tonde kí fie u maaleh kí teh u ŋmɔbe ná waamu nnɔ mɔnɔn nɛ.»

*Yesu ya naa nin u'ninjieɓ
(Matie 12:46-50; Mark 3:31-35)*

19 *Yesu ya naa nin u'ninjieɓ baa' ki nuunh wɔ. Linigol te ma nnɔ nɛ ba fre' ki kɔn' ki laa' wɔ.

20 Nɛ bi tɔke' wɔ ki ye: «A'naa nin a'ninjieɓ te saali ki yíe bɛ ní lɛ ŋɛ.»

21 Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «N'naa nin n'ninjieɓ si binib bà kɛ ciih Uwien ya gber ki teh tù ye ma bo nɛ.»

*Yesu cɛre' kutafaaku ŋmile'
(Matie 8:18, 23-27; Mark 4:35-41)*

22 Lidaali liba nɛ *Yesu nin u'panpaankaab kɔn' buñɛrbu, nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Cɛre mɛn tí puore kí jo miñunciɛnm ya gbaatɔl bó.» Nɛ bi bure'.

23 Bi te miñunm bo ki joh ma nnɔ nɛ *Yesu duɔn' ki gɔh. Kutafaabiiku kuba pɔk ki fii' miñunm bo, ki cɛreh miñunm fih ki kɔh buñɛrbu nnɔ ni ki gbiekeh. Ni là yé kinunbɔnk nɛ bi'bo.

24 Nɛ bi baa' ki lá finde' *Yesu ki tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, Cɛnbaa, ti benh tí luo nɛ.» *Yesu finde', ki tien' kutafaaku nin iñungbegbel nnɔ bo. Kutafaaku go, iñungbegbel nnɔ lu' nɛ ni'ke ñmile'.

25 Nɛ u niire' u'panpaankaab ki ye: «Ñ lɛ ni'tekjim-i?» *Yesu tien' nà nnɔ cuo' bɛ miyɔkm, ki cuo' bɛ bujɛwaanbu, nɛ bi niireh tɔb ki teh: «U cinbe ki yé bɛ ya nitunbu sɔ nɔ? U tɛngɛh kutafaaku nin miñunm mɔnɔn bo, nɛ ni'ke boh wɔ.»

*Yesu ñɔre' isɛnpol ujɛ uba saan
(Matie 8:28-34; Mark 5:1-20)*

26 Bi tí baa' Gerasa yaab ya tinfenm ni. Mit-infenm nnɔ kuo Galile ya ñunciɛnm nɛ.

27 *Yesu ñɛh buñɛrbu ni uyo wà nnɔ, nɛ mit-infenm nnɔ ya jɛ uba cende' wɔ. Isɛnpol nɛ là ñaake wɔ. U cuonh upuntenge ñ wuɔke', ka ji te den, ki kɔ bi subeh bitenkpiib tijɔlulnt tà ni nnɔ ni.

28 Ujɛ nnɔ laa' *Yesu ma nnɔ nɛ ki gbaan' u'nintuɔli, nɛ isɛnpol nnɔ cɛre' u wuure' ufaa bo ki ye: «Yesu, Uwien wà ña ñmɔbe Nacentɔ ya Bijɛ, min nin sin tu lɛ nɛ? N gbáanh ñɛ nɛ, la jɛnde nni.»

29 Yesu tɔke' usɛnpol nnɔ kí ye wɔ í siere kí dâan ujɛ nnɔ ma nnɔ nɛ cɛre' u len' nnɔ. Usɛnpol nnɔ cuo' ujɛ bugben ñ wuɔke'. Bi là kuɔndeh wɔ mugbiɛmu, ki lùoh wɔ tikudɔkr, u la jo niba saan nɛ, ama u cienh tikudɔkr nnɔ nɛ ki kɔh mugbiɛmu nnɔ. Usɛnpol nnɔ tukeh wɔ ki joh nib ña te nà saan nɛ.

30 *Yesu niire' wɔ ki ye: «Bi yih ηε ba?» Nε u ye: «Bi yih nni Ligol nε.» Isenpol ηaake wɔ ki yebe ma nnɔ nε cère' u ye nnɔ.

31 Nε isenpol nnɔ gbáan' *Yesu ki ye u la wɔbn yè, yè ní jo kubùoku* kùà ñɔ ka ηmɔbe bien nnɔ ni.

32 Tɔ, fangambe biba mɔ là te ligbengbenl bo ki yebe ka dindin, bi kpaah bε. Isenpol nnɔ gbáan' *Yesu ki ye wɔ ní cèbe yè, yè ní jo kí tĩ kɔ fangambe nnɔ. U tuo',

33 nε ì dàan' uje nnɔ, ki jon' ki tĩ kɔn' fangambe nnɔ. Nε fangambe nnɔ kε sen' ki tinde' ligbengbenl nnɔ, ki tĩ lu' miñunm ni ki luo'.

34 Bà kpaah fangambe nnɔ laa' nà tien', nε ki sen' ki jon' udu ni nin idugbaan, ki tĩ tɔke' binib tigber nnɔ.

35 Nε bi ñen' ki joh bε ní tĩ liike nà tien'. Bi tĩ baa', ki laa' uje wà isenpol dàan' wɔ nnɔ ya yenm jire' u kε *Yesu saan, ki guo, nε bujɛwaanbu cuo' bε.

36 Binib bà là te ni'saan ki laa' tibont nnɔ kε tentien' ma bo nnɔ tɔke' bε *Yesu cère' uje nnɔ faake' ma bo.

37 Nε bujɛwaanbu cuo' Gerasa ya tinfenm yaab kε cεen. Nen nε cère' bi tɔke' *Yesu ki ye wɔ ní jende bi'saan. *Yesu liebe' ki kɔn' buñerbu, wɔ ní bure,

38 nε uje wà isenpol dàan' wɔ nnɔ gbáanh wɔ ki teh wɔ ní cère wɔ ní paan u'bo, nε *Yesu ηa tuo', ki tɔke' wɔ ki ye:

39 «Liebe kí kun kí tĩ tɔke binib Uwien tien' nà kε ki de' ηε.» Nε u bure', ki cuonh udu ni ni'kε saan, ki tɔkeh binib *Yesu tien' nà kε ki de' wɔ.

* **8:31** Sufmbe là maaleh ki teh *kubùoku* kuba nε te bi pekndeh len isenpol ki gu lidaali là Uwien li bu yè tibuur.

Yesu cèrè' upii uba faake', ki mekre' kibupiik kiba mɔ
(Matie 9:18-26; Mark 5:21-43)

⁴⁰ *Yesu liebe' ki baa' miñunciem ya gbaatɔl, nɛ linigol teke' wɔ, kimɛ bi'kɛ là gu wɔ nɛ.

⁴¹ Nɛ *Sufmbɛ ya taanl ya duku ya cien uba, bi yih wɔ Yayirus, baa' ki lá gbaan' *Yesu ya nintuɔli, ki gbáan' wɔ ki ye wɔ n den u'den,

⁴² kimɛ u'bubaabk nɛ bun, ki benh kè n kpo; kí ñmɔbe ibin piik nin ile nɛ. Nɛ *Yesu paan' u'bo ki bure'.

U joh ma nnɔ nɛ linigol pɛ u'bo ki pɛbeh wɔ, wa ji tí freh ki fuoreh.

⁴³ Upii uba mɔ te ni'saan, ki laa' tifer ibin piik nin ile ta gben'. U jon' dɔktiembɛ saan, ki ñende' u'like kí tí gben'. Uba ña fre' ki buu' wɔ.

⁴⁴ U baa' *Yesu ya puoli bó, ki lá mɛ' u'wengolkaar ya ñɔgbɛn, nɛ u'fer nnɔ pɔk ki gben' i ya tãan bo.

⁴⁵ Nɛ *Yesu niire' ki ye: «Ñmɛ mɛ' nni?» Bi'kɛ niɛ' ki ye ba mɛ' wɔ ma nnɔ nɛ Pier tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, linigol là guɔn' ñɛ nɔ nɛ pɛbeh ñɛ.»

⁴⁶ Nɛ *Yesu ye: «Unil uba mɛ' nni, kimɛ n laa' mituɔm miba ñɛn' nni.»

⁴⁷ Upii nnɔ laa' wa n fre kí bɔle, bujɛwaanbu cuo' wɔ, u'gbɛnɛnt ñɔh, nɛ u baa' ki lá gbaan' *Yesu ya nintuɔli, ki tɔke' wɔ binib kɛ ya nun bó, nà cèrè' u mɛ' wɔ nin u faake' i ya tãan bo ma bo.

⁴⁸ Nɛ *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «N'bisɛ, a'tekjim nɛ ñmɛn' ñɛ. Li joh nin uyenduɔn.»

⁴⁹ *Yesu laan te ki lienh nɛ unil uba ñɛn' Yayirus donbó ki lá tuobe' bɛ usɛn ni, ki tɔke' Yayirus ki ye: «A'bisɛ kpo'-a! La ji n li ñmɔbe Cɛnbaa yɛnñaabe.»

50 *Yesu cii' bi len' ma bo, nin nen ke ηο u tōke' Yayirus ki ye: «La fenge, teke nni kí ji baba, u li ημερε.»

51 *Yesu tí baa' Yayirus den, ne ka cère' binib ke paan' u'bo ki kōn'. U cère' Piεr nin San nin Saak nin kibupiik nnō ya naa nin ki'baa baba ne paan' u'bo ki kōn'.

52 Binib bà ke te ni'saan nnō muōh ki'kuum bo ne ki kpiēndeh. Ne *Yesu tōke' be ki ye: «La ji muōh men, ka kpo', kí gōh ne.»

53 Ne bi leh Yesu, kimε bi ben ki ye kibuk nnō kpo'-a!

54 *Yesu cuo' ki'nuō, ki tōke' kè ki ye: «N'bukε, fii.»

55 Ne ki'naank liebe' ní i ya tãan bo, kí fii' ne *Yesu ye be ní de kè tijier kè ní ji.

56 Ni cuo' ki'naa nin ki'baa miyōkm, ne *Yesu kpekpε' bi'bo ki ye bi la tōke nil nà tien' nō.

9

Yesu sōn' u'tondb piik nin bile (Matie 10:5-15; Mark 6:7-13)

1 *Yesu taan' u'tondb piik nin bile, ki de' be mituōm nin usen be ní li ηuōh isenpol ke ya bol binib saan, kí li buuh iwien.

2 U sōn' be, be ní li tōkeh binib Uwien ya bel ya gber, kí li buuh biwienb,

3 ne ki tōke' be ki ye: «Ni joh la, ni la tuke bonn. Ni la tuke gbien, ki la tuke kōl, ki la tuke jier, ki la tuke like, ki la tuke liεr ile mō.

4 Ni tí baa' iden yà ke bi teke' ne la, ni li te nen saan kí tí baa lidaali là ni li siere udu nnō ni.

⁵ Udu wà ya nib ŋa teke' nε la, ní kpakpaare ni'taan ya tengunku* kí wiε nè, kí siere. Nεn nε li yé ni'saan ya nib bo kudíεku.»

⁶ Tò, bi bure', nε ki joh idu ni, ki tókeh binib tighεmɔnmɔnt, ki cèreh biwiεnb faakreh ni'kε saan.

*Herod nuunh wɔ́ n̄ bεnde Yesu yé udaan wà
(Matie 14:1-12; Mark 6:14-29)*

⁷ Gobina Herod cii' bi lienh *Yesu teh tibont tà kε nnɔ́ bó, nε ka bεn u li maale kí ye bà. Kimε biba lienh ki teh: «San wà là siih binib Uwien ya ŋunm nnɔ́ nε mεkre',»

⁸ bitɔ́b lienh ki teh: «Eli nε liebe' ní», bitɔ́b mɔ́ lienh ki teh: «Uwien ya ŋɔ́bonsɔ́knɔ́ bà là te uyo bo nnɔ́ ya uba nε mεkre' ki liebe' ní.»

⁹ Nε Herod ye: «Min bugbεn nε là cère' bi tükre' San ya yul-a! N cii' bi lienh wà mɔ́ bó nɔ́, u'mɔ́ yé ŋmε nε?» Nε ki nuunh wɔ́ n̄ lε Yesu.

*Yesu jin' linigocienl liba
(Matie 14:13-21; Mark 6:30-44; San 6:1-14)*

¹⁰ *Yesu ya tondb liebe' ní, ki lá tóke' wɔ́ bi tien' nà kε, nε u taa' bε ki jεnde' bi tí te bi'baba Betsayida ya du bó ya kεle.

¹¹ Inigol nnɔ́ cii' u bure' ma nnɔ́ nε ki paan' u'bo. *Yesu teke' bε, ki tókeh bε Uwien ya bεl ya gbεr, nε ki buuh bi'ni bà yé biwiεnb.

¹² Uwien benh wù ní lu, nε u'tondb piik nin bile nnɔ́ nεkn' wɔ́ ki tóke' wɔ́ ki ye: «Ti te ŋiεn ŋa te nà saan nε, cère linigol liε ní jo idu bó, kí tí nuun tijier nin gɔ́gɔ́bùol.»

* **9:5** Sufmbe bo *ki kpakpaare itaan ya tengunku* ya tingi si: nà kε ji tu unil la, na yé uba yaar, ní ji yé u'yaar nε.

13 Nε *Yesu ye: «Ninbi bugben, de be men be ri ji.»
Nε bi ye: «Ti ηmabe kpɔnɔ unun nin ijen ile baba ne, ti'bugben ne ηa nin jon' ki ti de' tijier ki la de' bie ya nib ke ηa ri la.»

14 Bijeb la li baa ten itur injun. Nε *Yesu take' u'panpaankaab ki ye: «Cere men linigol nno ri kele tingi ni, icek icek binib pinjunjun.»

15 Nε bi cere' bi'ke kele' nno.

16 Nε *Yesu yuure' kpɔnɔ unun nin ijen ile nno, ki yaare' ki liike' paaki, ki faare' Uwien tu'bo, ki kakuo', ki taa' ki de' u'panpaankaab be ri gbiire linigol nno.

17 Bi'ke ηman' ki gbo', ne bi tanaan' tijenjent ta sien' nno, ki gbien' ikpencub piik nin ile.

*Pier ye Yesu ye Uwien ya Nigendke Kristo ne
(Matie 16:13-19; Mark 8:27-29)*

18 Lidaali liba ne *Yesu jende' ki ti kaareh, ne u'panpaankaab te u'saan. U niire' be ki ye: «Inigol lienh ki teh n ye ηme ne?»

19 Nε bi jiin' wo ki ye: «Biba lienh ki teh a ye San wa siih binib Uwien ya nunm nno ne, bitab lienh ki teh a ye Eli ne, bitab mo lienh ki teh Uwien ya nabonsanknb ba la te uyo bo nno ya uba ne mekre' ki liebe' ni.»

20 Nε u niire' be ki ye: «Ninbi nin teh n ye ηme ne?» Nε Pier jiin' wo ki ye: «A ye Uwien ya Nigendke Kristo ne.»

21 Nε *Yesu tare' ki kpekpe' bi'bo ki ye bi la take tu nil.

*Yesu len' u'kuum nin u'mekrm bo
(Matie 16:24-28; Mark 8:30-9:1)*

22 Yesu take' be ki ye: «Ni kpe Unil ya Bijε ri ji ijend ki gbien ne. *Sufmbe ya cienb nin bitatuarcienb

nin *Yiko ya wɔnwɔknɔ li wiɛ u'gɔɛr, kɪ ku wɔ, nɛ wienta daali wɔ nɪ mɛkre bitɛnkpiib ni.»

23 Nɛ ki tɔke' bi'kɛ ki ye: «Unil yɛ wɔ nɪ paan n'bo la, u la tɔnge u'ba. Wɔ nɪ li yuunh u'dɔpɔnpɔn daan kɛ daan ki bukeh ki paakeh n'bo.

24 Kimɛ wà kɛ yɛ wɔ nɪ fie u'miɛl la, wɔn nɛ li kpo kɪ juore fɛnm. Ama wà kɛ li tuo kɪ kpo min bo nnɔ, wɔn nɛ li ηmɛre.

25 Unil laa' uηɛndun wuu ni ya bont kɛ ηɔ ki tɪ luo' limiɛl la, u laa' bɛ ya kpɛle?

26 Unil ye min nin n'gɔɛr ηmɔbe wɔ ifɛ la, uyo wà Unil ya Bijɛ lá li baa nɪ kɪ li ηmɔbe wɔn nin u'Baa nin u'tondb ya kpɛke nnɔ, udaan mɔ li ηmɔbe wɔ ifɛ nɛ.

27 N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, ninbi bà se niɛ saan nɔ ya biba li lɛ Uwien ya bɛl nɛ kɪ yaan kɪ kpo.»

Yesu ya gbɛnɛnt lɛbre'
(*Matie 17:1-8; Mark 9:2-8*)

28 *Yesu len' ki gben' ma nnɔ, iwien iniin gɛbre', nɛ u taa' Pɛr nin San nin Saak, ki don' lijuɔl liba bo wɔ nɪ tɪ kàare.

29 U tɪ te ki kàareh ma nnɔ nɛ u'nun bó lɛbre', u'wɛngolkaar pende' kponkpon, ki dɔnbeh inun bó.

30 Nɛ bi laa' bijɛ bile u'saan bi tɔkeh tigɛr. Moyis nin Eli nɛ.

31 Bi'mɔ windeh tein. Bi tɔkeh wɔ u li kpo Yerusalem ni ma bo ya gɔɛr nɛ.

32 U ya yo ki laa' migùnm nɔnde' Pɛr nin u ya tɔb, nɛ bi dɔ ki gɔh. Bi finde', nɛ ki laa' *Yesu windeh ki dɔnbeh inun bó, ki laa' bijɛb bile nnɔ mɔ se u'saan.

³³ Uyo wà, bijeb nnò ye be ní siere *Yesu saan nnò, ne Pìer tòke' wò ki ye: «Cenbaa, ti te niε saan ma nò nĩ mòn ne. Cère tí pò ininbon† ita, sin liba, Moyis liba, Eli mò liba.» Pìer len' nnò, kimε wa ben u li len kí ye bà ne.

³⁴ U lienh nnò u'ñòbu ña laan lu', ne kutεwòlgbònkù kuba baa' ki lá pìbn' bi'bo. Kù pìbndeh bi'bo uyo wà nnò ne bujεwaanbu cuo' Pìer nin u'tòb nnò.

³⁵ U ya yo ne bi cii' uniεke uba bó kutεwòlgbònkù nnò ni u ye: «N'Bijε sò nò, n gènde' wòn ne. Li cengeh mèn u'bó.»

³⁶ Uniεke nnò tí ñmile' uyo wà nnò, bi laa' *Yesu baba ne ji se. Ne bi bòle' tigber nnò bi'ba ya bùol, ka tuo' ki tòke' nil bi laa' nà nnò u ya yo.

*Yesu ñòre' usenpol kibuk kiba saan
(Matie 17:14-18; Mark 9:14-27)*

³⁷ Kutaaku faa', ne bi jìire' ní lijuòl nnò bo. Ne linigocienl tuobe' *Yesu usen bó.

³⁸ Linigol nnò ni uje uba wuure' ki ye: «Cenbaa, n gbáanh ñe ne, muò n'bijε, kimε u yé n'bubaabk ne.

³⁹ Usenpol uba ne sòbe ki coh kè, ki cèreh kí ci-ikeh ki wuureh, ki'gbenent tereh, kuñinsenjuku ñeh kí'ñòbu bó. Usenpol nnò bungreh kè ki gbiekeh, ne ka wienh kè tonm.

⁴⁰ N gbáan' a'panpaankaab be ní ñòre usenpol nnò kí'saan, ne ba fre'.»

⁴¹ Ne *Yesu ye: «Ninbi fenfenno ya nibε, na teke' Uwien ki jin', ki yé binib bà bre. N li wuòke ni'saan kí tí kpaan mila ne? N li ñmòbe sukle ni'bo kí tí

† 9:33 Liike Matie 17:4.

kpaan mila nε? Nε ki tɔke' uje nnɔ ki ye: «Taa a'bijε nɪ.» »

⁴² Kibuk nnɔ we nɪ uyo wà nnɔ nε usenpol nnɔ tí gbɔbe' kè tingi ni, ki cère' ki tereh. Nε *Yesu tien' usenpol nnɔ bo, ki buu' kibuk nnɔ, ki taa' kè ki de' ki'baa.

⁴³ Nɪ cuo' linigol nnɔ ke miyɔkm nε bi lienh ki teh: «Uwien ηmɔbe mituɔm.»

*Yesu ti len' u'kuum nin u'mεkrm bɔ
(Matie 17:22-23; Mark 9:30-32)*

*Yesu teh nà nnɔ beke' linigol nnɔ ke, nε u tɔke' u'panpaankaab ki ye:

⁴⁴ «Tùore kí cenge mεn n ye n tɔke nε nà nɔ. Nà n taande bi li taa Unil ya Bijε kí ηukn binib.»

⁴⁵ Nε ba cii' ni'tingi. Uwien nε bɔle' nè ηɔ bi la bεnde. Nε ba kaabe' bε n niire *Yesu ni'tingi mɔ.

*Nme yé unikpekpiek-i?
(Matie 18:1-5; Mark 9:33-37)*

⁴⁶ *Yesu ya panpaankaab cin' ki nieh nin tɔb bε n bεnde wà yé bi'ke ya cien nε.

⁴⁷ *Yesu ben bi'yenmaale, nε ki taa' kibuk kiba ki sien' u'ba saan,

⁴⁸ ki tɔke' bε ki ye: «Wà ke teke' kibuk ten kie n'yel bo la, u teke' min nε. Wà ke teke' nni la, u teke' wà sɔn' nni nɪ nnɔ nε. Imɔn, wà yé uwaal ni'ni la, wɔn nε yé ni'ke ya cien.»

*Wà ηa nεn nε la, u se ni'ciεk bɔ nε
(Mark 9:38-40)*

⁴⁹ Nεn saan nε San tɔke' wɔ ki ye: «Cεnbaa, ti laa' unil uba u ηuɔh isenpol binib saan a'yel bo. Wa pε a'bo ten tinbi ma nnɔ nε ti pien' wɔ.»

50 Nε *Yesu tǎke' wǎ ki ye: «La ji rí pien wǎ mɛn, kimɛ wǎ ɲa nɛn nɛ la, u se ni'ciɛk bó nɛ.»

Samari yaab biba ɲa teke' Yesu

51 Uyo wǎ *Yesu li liebe kí dùo paaki bó nnɔ nɛkn' ní. Nε u caan' ki ye u li jo Yerusalɛm nɛ, pèrm ɲa te len,

52 nɛ ki sǎn' u'tondb bɛ rí liere usɛn. Bi bure' ki tí baa' Samari ya du uba ni, bɛ rí bonde kí li gu wǎ.

53 Ama udu nnɔ ya nib ɲa teke' wǎ, kimɛ u joh Yerusalɛm bó nɛ.

54 U'panpaankaab Saak nin San laa' nnɔ ma nnɔ nɛ ki tǎke' wǎ ki ye: «Yonbdaan, a yíe tí cère umu rí jiiire ní kí lá wi bɛ-ɛɛ?»

55 Nε *Yesu jibe' ki liike' Saak nin San, ki kǎn' nin bɛ.

56 Nε wǎn nin u'panpaankaab siere' ni'saan, ki bure' udutǎ bó.

*Binib bà yie bɛ rí paan Yesu bo ya gbɛr
(Matie 8:19-22)*

57 Bi joh ma nnɔ nɛ ujɛ uba tǎke' *Yesu ki ye: «A joh ná bó kɛ la, n li pɛ a'bo nɛ.»

58 Nε *Yesu tǎke' wǎ ki ye: «Inɛk ɲmǎbe ifɛle, inuǎn mǎ ɲmǎbe titer, ama Unil ya Bijɛ wǎn ɲa ɲmǎbe u li kpǎkn ná saan yul.»

59 U tí tǎke' utǎ mǎ ki ye: «Paan n'bo ní.» Nε u ye: «Yonbdaan, cère nni rí jo kí tí sube n'baa ɲǎ kí liebe ní kí paan a'bo.»

60 Nε *Yesu tǎke' wǎ ki ye: «Cère bitɛnkpiib rí li subeh bi'tǎb. Sin wǎn li joh kí tí li tǎkeh binib Uwien ya bɛl ya gbɛr.»

61 Nε utǎ mǎ tí tǎke' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, n li paan a'bo, ama cère rí kun kí tí cère n'den yaab ɲǎ.»

62 Nε *Yesu tǎke' u'mǎ ki ye: «Wà kε ηa teke' Uwien ya tuonl tinǎjer tule la, wa kpe wǎ ní sǎn Uwien ya bεl ni ya tuonl.»

10

Yesu sǎn' u'panpaankaab pilole nin bile

1 Ni ya puoli bó nε Yonbdaan *Yesu liebe' ki gènde' binib pilole nin bile*, ki sǎn' bε, bilele bε ní liere kí jo wǎn bugben li jo idu yà kε ni nnǎ.

2 Nε ki tǎke' bε ki ye: «Tijier ben' ki yebe, ama bà li taan tù ηa yebe. Nεn bo gbáan mεn ukpεdaan wǎ ní sǎn bitonsǎnb bε ní tǐ taan u'jier.

3 Li joh mεn. N sǎnh nε ma nǎ, ni li te tεn mupebumu nε te ikèr ya siik ni.

4 Ni la tuke likbu, ki la tuke kǎl, ki la taa tacaan, ki la fuonde nil sεn ni.

5 Ni kǎn' iden yà la, ní kpiε kí fuonde iden nnǎ ya nib kí ye: «Li te mεn uyenduǎn ni.»

6 Unil te ni'saan ki nuunh uyenduǎn la, u li lε ni'yenduǎn nnǎ. Nnǎ ηa ní la, ni'yenduǎn nnǎ li juore ni'yu nε.

7 Ní li te i ya den, ki la lèbre dentǎ, kí li jinh ki ñuh bi dienh nε nà, kime utonsǎnl kε kpe bε ní li pèh wǎ nε.

8 Ni kǎn' udu wà ni, bi teke' nε la, ní li jinh bi li de nε nà,

9 kí li buuh biwiεnb bà te ni'saan, kí li tǎkeh bε ki teh Uwien ya bεl nεkn' bε ηǎ.

10 Ama ni kǎn' udu wà ni, ba teke' nε la, jo mεn binib taakeh nà saan kí tǐ tǎke bε kí ye:

* **10:1** Bi kpiε' ki kele' tigbǎnt tà nnǎ ya tuba ni bi ye binib pilole nε.

11 «Ni'du wuu ya tengunku kùà mənən tɛbn' ti'taan bo nɔ, ti pipre' kun nɛ kɪ wiɛ ni'bo. Ama nɪ nɪn li bɛn kɪ ye Uwien ya bɛl nɛkn' nɛ ɲɔ.»

12 *Yesu tí tɔke' bɛ ki ye: «N tɔkeh nɛ nɛ, lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnɔ, binib nnɔ ya tudɛre li cɛn Sodəm† yaab yu.» »

*Idu yà ɲa tuo' ki teke' Yesu ki jin'
(Matie 11:20-24)*

13 *Yesu tí len' ki ye: «Korasinn yaabɛ, nɪ bre ni'bo. Bɛtsayida yaabɛ, nɪ bre ni'mɔ bo. Kime nɪ laa' miyɔkm ya bont tà ni'bùol nɔ, Tir nin Sidɔn yaab mɔ bi là laa' tù la, bi bi tien' tɛn bi kɛ mikuum nɛ, kɪ pùnpùkn mifɛntɛm ɲɔ kɪ wuɔn kɪ ye bi lèbre' bi'tetem nɪ wuɔke'.

14 Lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnɔ, ni ya tudɛre li cɛn Tir nin Sidɔn yaab yu.

15 Ninbi Kapɛrnawum yaabɛ, ni maaleh ki teh Uwien li duon nɛ paaki nɛ-ɛɛ? U li jiin nɛ kutɛnkpiiku ni nɛ.»

16 *Yesu tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Wà cengeh ni'gbɛr la, u cengeh n'yaar nɛ. Wà nɛn nɛ la, u nɛn min nɛ. Wà nɛn nni la, u nɛn wà sɔn' nni nɪ nɛ.»

Yesu ya panpaankaab pilole nin bile nnɔ liɛbe' nɪ

17 *Yesu ya panpaankaab pilole nin bile nnɔ liɛbe' nɪ nin uyɛnsɔnge, ki tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, isɛnpol mənən tuonh ti'ñɔbu bó nɛ a'yel bo.»

18 Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «N laa' *Satan cere' kutaaku bo tɛn utɛmeknde ki lá lu'.

19 Liike mɛn, n de' nɛ mituɔm nɪ li taanh iwɛ nin inɛn bo, kɪ li ɲmɔbe mituɔm ki cɛn' unɛnnɛnd ya tuɔm kɛ. Bonn ɲa rɪ tien nɛ.

† 10:12 Sodəm yé uyo bo ya du uba nɛ. U'nib là teh ibiɛre cɛɛn nɛ.

20 La li poknh men isenpol tuo' ni'nɔbu bó ma nnɔ bo, ama li poknh men Uwien kele' ni'yel paaki bó ma nnɔ bo.»

Yesu ye wɔn bo ɲa nɪ la, uba ɲa n fre ki bende Uwien

(Matie 11:25-27; 13:16-17)

21 U ya yo ne *Mifuoŋaanm cère' *Yesu ya yɛnm sɔnge cɛɛn ne u len' ki ye: «Baa, sin kutaaku nin kitink ya Yonbdaan, a bɔle' tibont tà biyɛnfodenb nin bibɛnbɛnb nnɔ, a taa' tù ki wuɔn' biwaab ne. Nen bo ne n pèkeh ɲe. Imɔn, Baa, a yíe ne ki tien' nnɔ.»

22 *Yesu tí len' ki ye: «N'Baa ne taa' tibont ke ki ɲukn' nni. N'Baa ɲa nɪ la, uba ɲa ben min u'Bije yé udaan wà. Min u'Bije ɲa nɪ la, uba mɔ ɲa ben n'Baa yé udaan wà. Binib bà n yíe' ki taa' n'Baa ki wuɔn' bɛ nnɔ mɔ ben u yé udaan wà.»

23 Ne ki jibe' ki liike' u'panpaankaab, ki tɔke' ben baba ki ye: «Ni'nunbu laa' nà nɔ, Uwien ya mɔnm te ni'bo.

24 N tɔkeh ne ne, *Uwien ya nɔbonsaknb nin bibɛrb ligol là yíe bɛ n lɛ ni lenh nà nɔ, ne ka laa' nè. Bi là yíe bɛ n cii ni ciih nà nɔ, ne ka cii' nè.»

Samari ya jɛnimɔn uba ya gber

25 Nen saan ne bà ben *yiko mɔnmɔnm nnɔ ya uba fii' ki sere' ki nuunh wɔ n biike *Yesu ne ki niire' wɔ ki ye: «Uwɔnwɔknlɔ, n li tien mila kí lɛ limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm-i?»

26 Ne *Yesu niire' wɔ ki ye: «Bɛ kele' *Yiko ya gbɔnku ni? A kàanh bɛ len-i?»

27 Ne u jiiin' wɔ ki ye: «Li yíe a'Yonbdaan Uwien nin a'fɛl ke nin a'tetem ke nin a'tuɔm ke nin a'yɛnmaale ke, kí li yíe a'tɔ mɔ ten a'yíe a'ba ma bo.»

28 Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «A jii'n mɔnmɔnm. Li teh nnɔ kɪ lɛ limiel là ɲa ɲmɔbe gbenm.»

29 Ama u yie wɔ ɲ wuɔn kɪ ye u cuube ma nnɔ, nε ki tɪ niire' *Yesu ki ye: «ɲmε nε nɪn yé n'tɔ?»

30 Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Ujε uba nε là ɲɛn' Yerusalem ki joh Seriko bó, ki tɪ lu' idukond ya nuɔ ni. Idukond nnɔ fie' u'wɛnt kε, ki ɲi' wɔ u tɪ beh wɔ ɲ kpo, nε ɪ siere' ki dɔan' wɔ.

31 Nibonn yaam, utɔtuɔrke uba mɔ kpe u ya sɛn ki lá lɛke' u'bo, nε ki lɔke' ki gɛbre'.

32 Nɪ te pupuki, nε Lefi ya bol ya nil uba mɔ kpe u ya sɛn ki mɔ lá lɛke' u'bo, nε ki mɔ lɔke' ki gɛbre'.

33 Ama Samari ya nil uba mɔ là joh usɛn ki tɪ baa' ni'saan ki laa' wɔ, nε ki muɔ' wɔ micɛcɛkm cɛɛn.

34 U cuon' ki nɛkn' wɔ, ki taa' midaam mà bi yih mɛ fɛn nnɔ ki sɔsɔkre' u'gbɛn, ki taa' mikpɔm ki tentien' yɛ, ki taa' tikpɛlcɛr ki lɔlɔle' yɛ, ki taa' wɔ ki jɛkn' wɔn bugben ya ɲuun bo, ki taa' wɔ ki jon' ticɛndur tuba saan, ki tɪ liike' wɔ.

35 Kutaaku faa' nε u ɲɛn' ilike ki de' ticɛndur nnɔ ya daan, ki tɔke' wɔ ki ye: «Liike nni wɔ. A ɲɛn' ilike ki pukn' yii bó la, n lá liebe' ní la, min bugben nε li pɛ ɲε.» »

36 Nε *Yesu niire' wà bɛn *yiko nnɔ ki ye: «A ya bùol bijɛb bita nnɔ ni, ɲmε nε yie wà lu' idukond ya nuɔ ni nnɔ?»

37 Nε u jii'n wɔ ki ye: «Wà muɔ' wɔ micɛcɛkm nnɔ.» Nε *Yesu ye: «Li joh ki mɔ ɲ tɪ ɲ li teh nnɔ.»

Yesu jon' ki tɪ fuonde' Mart nin Mari

38 *Yesu nin u'panpaankaab te usɛn ni ki joh ma nnɔ nε ki tɪ baa' udu uba ni, nε upii uba teke' wɔ u'den, bi yih wɔ Mart.

³⁹ U ηmabe ninse uba, bi yih wə Mari. Mari nno baa' ki lá kèle' Yonbdaan *Yesu saan, ki cengeh u'gber.

⁴⁰ Ama Mart wən ya nun món tijier ya tienm bo ne. Nen bo ne u kpiere' ní ki lá tóke' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, n'ninse cèbe' min baba ne itùon ne nà teh ηe niba? Tóke wə wə ní tore nni-a!»

⁴¹ Ne Yonbdaan tóke' wə ki ye: «Mart, Mart, a cère' a'nun món tibont tà yebe bo ne, nen ne cère' a jieh.

⁴² Ama nibonn niba kpein ne yé nibonmònn. Mari wən gènde' nen ne. Uba ηa ní fie nè u'saan.»

11

Yesu wəkn' u'panpaankaab bi li kàareh ma bo (Matie 6:9-13; 7:7-11)

¹ Lidaali liba ne *Yesu te niba saan ki kàareh. U kàare' ki tí gben', ne u'panpaankaab ya uba tóke' wə ki ye: «Yonbdaan, San wà siih binib Uwien ya ñunm wəkn' u'panpaankaab bi li kàareh ma bo ne, a'mə ní wəkn te ti li kàareh ma bo.»

² Ne *Yesu tóke' be ki ye: «Ni kàareh la, ní li teh: <Ti'Baa,

cère binib ke ní li boh a'yel,

cère' a'bel ní baa ní,

³ Li dienh te daanl ke daanl ya wentunl ya jier.

⁴ Fère te ti'biere, kime ti'mə fèreh bà ke biih te nno ne.

La cère tí lu mibiikm ni.» »

⁵ *Yesu tí tóke' be ki ye: «Tentən, ni'ni uba ní li ηmabe jə, ne u'jə nno ní baa u'den kuyəku ya siik kí len kí ye: <N'jə, kpende nni kpəno uta,

⁶ kime n'jə uba ne ñen' usen ki baa' n'den, ne ma ηmabe jier ní de wə.»

⁷ Nε u'jə nnə́ rí jiiin kuduku ni ki ye: «La ηməbe nni yenηaabe, min nin n'bumu ke duə́n' ki piin'-a, ma rí fre kí fii kí de ηε.»

⁸ N təkheh ne ne, wa rí fii kí de wə kujətiekü bo mənən la, u li fii kí de wə u yíe nà ke, u gbien' wə uyenηaabe ma nnə́ bo.

⁹ Nen bo ne n təkheh ne, li mieh men, bi li pu ne; li nuunh men, ni li le; li ñih men kunagenku, bi li piire.

¹⁰ Kimε wà ke mieh la, bi punh wə ne. Wà ke nuunh la, u lenh ne. Wà ke mə ñih kunagenku la, bi piireh ne.

¹¹ Ni'ni uba ya buk mie' wə ujen la, u li de kè uwe-εε?*

¹² Bii kí mie' wə lijènl la, u li de kè unen-ii?

¹³ Ninbi bibierdenb, ni ben ki dienh ni'bumu nà mən la, be li tien ni'Baa wà te paaki bó ηa rí cère *Mifuoñaanm rí jiiire ní binib bà mieh wə mè nnə́ bo!»

*Biba ye Yesu ηməbe Belsebul ya tuəm ne
(Matie 12:22-30; Mark 3:20-27)*

¹⁴ Ujε uba ne là te usenpol cère' u'lenl tēbe. *Yesu ηore' usenpol nnə́ u'saan, ne u ji freh ki lienh. Ní beke' linigol cεen.

¹⁵ Ama bi'ni biba lienh ki teh u taah isenpol ya cien Belsebul ya tuəm ne ki ηuəh isenpol binib saan.

¹⁶ Bitəb mə yíe be rí biike wə, ne ki təkhe' wə ki ye wə rí tien miyəkkm ya bonn nà li wuə́n kí ye u'tuəm ñen' Uwien saan ne.

* **11:11** Bi kpíe' ki kele' tigbənt tà nnə́ ya tuba ni ní kele' ki ye: Ni'ni uba ya buk mie' wə kpə́nə́ la, u li de kè litenl-ii?

17 Ama u ben bi'yennaale ma nno ne ki take' be ki ye: «Libel là ke ya nib bore' tob ki kanh bi'ymiel ni la, libel nno li juore fenn ne, ne li'nib ya dur í lulu tu'tor bo.

18 Ni lienh ki teh n taah isenpol ya cien Belsebul ya tuom ne ki nuoh isenpol binib saan bii ba? *Satan ya nib tob lituol bi'ymiel ni la, u'bel li tien mila ka í juore fenn-i?

19 Ni ye min taah isenpol ya cien Belsebul ya tuom ne ki nuoh isenpol binib saan la, ni'yaab taa' hme ya tuom ki nuoh isenpol binib saan? Ni'yaab teh ma bo ne li wuon kí ye na hmabe mon.

20 Ama min taa' Uwien ya tuom ne ki nuoh isenpol binib saan. Nen ne wuon' ki ye *Uwien ya bel baa' ní ni'saan.

21 «Ufeaa bèle' u'jekonwent, ki ke ki gu u'den la, niba na í tien u'faal.

22 Ama wà mō faa ki cen' wōn pi' wō ki faake' nin wō la, u li fie u'jekonwent tā u du tu'bo nno ke, kí fie u'faal mō kí gbigbiire binib.

23 «Wà ke na se n'ciék bó la, u nen nni ne. Wà ke na taakeh ki toreh nni la, u kpiendeh ne.»

*Isenpol liebe' unil saan la, ní bre u'bo ma bo
(Matie 12:43-45)*

24 «Usenpol siere' ki daan unil la, u cuonh ki lindeh kupenpelku ni ne, ki nuunh u li kèle nā saan kí fuore. U tí luo' la, ne wō í ye u li liebe kí tí ηekn u là siere' ki daan wā nno ne.

25 U li liebe ní kí le bi tūore' ki ηēηēre' u'konkuon nno, ki tien' tibonmonmont len.

26 Nen saan ne u li jo kí tí taa ní isenpol ilole yā bre ki cen' wōn, i'ke í lá ηekn unil nno kí li te, kí

cère wə́ rí juore fɛnm kí cɛn u là te mikpiɛkm ma bo.»

Uwien ya mən̄m li te binib bà bo

27 *Yesu laan biɛ ki lienh, nɛ upii uba len' ufaa bo linigol nn̄o ni ki ye: «Upii wà maa' ɲɛ ki ɲaan' ɲɛ nn̄o Uwien ya mən̄m te u'bo.»

28 Nɛ *Yesu ye: «Binib bà cengeh Uwien ya gber, ki boh tù nn̄o, Uwien ya mən̄m te bɛn bo nɛ.»

Bi yé Yesu rí tien miyɔkm ya bonn

(Matie 12:38-42)

29 Binib taakeh *Yesu saan ki yɛbreh, nɛ u len' ki ye: «Fɛnfenn̄o ya nib biɛ yé bibiɛrdɛnb nɛ, ki nuunh bɛ rí lɛ miyɔkm ya bonn. *Uwien ya ñɔbonsɔknl Sonas ya yɔkm ya bonn baba ɲa ñí la, ba ji li lɛ yɔkm ya bontɔnn niba.

30 Uwien là tien' Sonas nà nn̄o là yé kudíɛku nɛ Ninif yaab bo. Nn̄o nɛ, u li tien Unil ya Bijɛ nà nn̄o m̄o li yé kudíɛku fɛnfenn̄o ya nib bo.

31 Uwien li bu binib tibuur lidaali là nn̄o, Seba ya piiber li fii kí biin fɛnfenn̄o ya nib, kimɛ u là ñɛn' ní fɔnfɔkm nɛ wə́ rí lá cenge Salom̄on ya yɛnfogber. Ama unil uba te niɛ saan n̄o ki cɛn' Salom̄on.

32 Uwien li bu binib tibuur lidaali là nn̄o, Ninif ya nib m̄o li fii kí biin fɛnfenn̄o ya nib, kimɛ Sonas là tɔke' bɛ Uwien ya gber, nɛ bi lèbre' bi'tetem. Ama unil te niɛ saan n̄o ki cɛn' Sonas.»

Inun yé tigbɛnɛnt ya frl nɛ

(Matie 5:15; 6:22-23)

33 «Uba ɲa rí sɛ frl kí taa lè kí bɔle bii kí taa kusɛnku kí cubn li'bo, ama u li taa lè kí tuɔn likpɛnkpɛnl bo nɛ ɲɔ bà kɛ kɔh ní iden ni rí li lenh.

34 A'nunbu yé a'gbenent ya frl nε. A'nun mən la, a'gbenent kε te kuwenwenku ni nε. A'nun ɲa mən la, a'gbenent kε te licinñunl ni nε.

35 Nεn bo, fiin kí liike kuwenwenku kùà te a'bo nnɔ la li yé licinñunl-a!

36 Kuwenwenku wendeh ɲε, ka s'ien' niba saan la, a'gbenent kε te ku'ni nε. N'ɪ te tɛn lifrl là wien cεen nε wendeh ɲε.»

*Yesu biin' Farisienmbε nin Yiko ya wɔnwɔknb
(Matie 23:1-36; Mark 12:38-40)*

37 *Yesu len' ki gben', nε Farisien uba yin' wɔ wɔ rí baa kí lá ji u'den, nε u jon' Farisien nnɔ den ki t'ɪ kε ki jinh.

38 Farisien nnɔ laa' *Yesu jinh ka nire' ki paan' iyaaje bok ye ma bo, nε n'ɪ cuo' wɔ miyɔkm.

39 Nε Yonbdaan t'ake' wɔ ki ye: «*Farisienmbε, liike mən ni naan ma, ni ñikndeh ki cendeh isèn nin tiyer ya puoli nε, ama inasuyenmaale nin mibiεrm nε gbe ni'fèl ni.

40 Ijɔr ninbi, na ben ki ye Uwien wà ñen' tibont tà ni lenh tù nnɔ, wɔn nε tien' unisaal ya fèl mɔ-ɔɔ?

41 Nεn bo, taa mən ni ɲmɔbe tibont tà, kí pu bijiinb ɲɔ ni'bont kε la li ɲmɔbe jɔknt.

42 «Ninbi *Farisienmbε, n'ɪ bre ni'bo, kime ni gbi-inh ni'ninjo nin ni'gènt nin ni'kpinfetɔr bolm piik nε, ki taah miba ki dienh Uwien, ama ka tange ní li cuube, ka yíe Wien mɔ. Ni bi li teh nɛn nε, ki la sunde tibontɔr tà s'ien' nnɔ mɔ bó.

43 «Ninbi *Farisienmbε, n'ɪ bre ni'bo, kime ni yíe ní li kaah binikpekpiεkb ya kànkàan nε itáan ya dur ni, ki yíe binib rí li gbaandeh ki fuondèh nε mudaamu ni.

44 Nĩ bre ni'bo, kime ni naan ikul ya bere' nib ŋa ji lenh yè, ki cuonh ki taanh i'bo ka ben ne.»

45 Ne bà ben *yiko mɔnmɔnm nnɔ ya uba tɔke' wɔ ki ye: «Uwɔnwɔknɔ, a lienh nnɔ ma nɔ, a sukreh ti'mɔ ne-a!»

46 Ne *Yesu ye: «Ninbi bà ben *yiko mɔnmɔnm nnɔ, nĩ bre ni'mɔ bo, kime ni cèreh binib tukeh itukpɛkpiɛk ne ka toh ni'bugben ní taa ni'nɔbil mɔnɔn kí me yè.

47 Nĩ bre ni'bo, kime ni meh *Uwien ya ñɔbonsɔknɔ bà là te uyo bo nnɔ ya kul ne, ki sunde'-a ki ye ni ya yaajɛb ne là ku' be.

48 Ni teh nà ne wɔngeh ki teh ni tuo' ni'yaajɛb là tien' nà nnɔ ne, kime bi là ku' *Uwien ya ñɔbonsɔknɔ, ne ninbi ji meh bi'kul.

49 Nɛn bo ne Uwien len' nin miyɛnfuom ki ye: «N li sɔn n'ñɔbonsɔknɔ nin bitondb bi'saan. Bi li ku bi'ni biba kí jènde bitɔb.»

50 Nɛn ne li cère Uwien ní dère fɛnfɛnnɔ ya nib ya tub haali unɛndun ya cincinyo bi là ku' *Uwien ya ñɔbonsɔknɔ bà ke nnɔ bo ki lá tu fɛnfɛnnɔ,

51 kí cin Abel, ki tĩ baa' Sakari, wà bi là ku' wɔ Uwien ya duku ya luo bo nnɔ. N tɔkeh ne imɔn ne, Uwien li dère fɛnfɛnnɔ ya nib ya tub binib nnɔ ke ya kuum bo.

52 «Ninbi bà ben *yiko mɔnmɔnm nnɔ, nĩ bre ni'bo, kime na dienh nib sen be ní bende Uwien. Ninbi ŋa pɛ Uwien ya sen bo, ne ki piendeh binib bà yíe be ní paan u'bo nnɔ mɔ.»

53 *Yesu ñɛn' uyo wà nnɔ, ne *Yiko ya wɔnwɔknɔ nin *Farisiɛnmbɛ taa' u'bo ubenpiebe ne ki niireh wɔ iniire tigber ke ya bol bo,

54 ki nuunh be ní dɛle kí cuo wɔ u'lenm ni.

12

Li ben men iñuon ilele ya nib bó (Matie 10:26-27)

¹ U ya yo ne binib itur itur taan' *Yesu saan, haali ki ti pebeh tob. Ne *Yesu cin' ki tokeh u'panpaankaab ki teh: «Li ben men *Farisienmbe ya kpɔnɔ ya ñake bó, bi ye iñuon ilele ya nib ne.

² Niba ña te ki buɔ ñɔ ka lá li ñe upaan bo. Tigber tuba mɔ ña te ki juore' kí li buɔ ñɔ ba lá li ben de tũ.

³ Ni len' ná ke licinñunl ni la, bi li cii nè kuwenwenku ni ne. Ni bunbe' ná litubl ni kudubenku bó nnɔ, bi li kpaande nè kuduku ya paaki ne.»

Li fenge men Uwien baba (Matie 10:28-31)

⁴ «Ninbi bà ye n'jotieb nnɔ, n tokeh ninbi ne: la fenge men bà kuuleh tigbenent, ka ji li fre kí tien niba kí pukn.

⁵ N li wuon ne udaan wà ní kpe ní li fenge wɔ. Li fenge men Uwien. Wɔn ne li fre kí cère ní kpo ne ki ñmɔbe mituom wɔ ní taa ne kí wíe umu wà ña ní kpiin ni. N tokeh ne ne, li fenge men wɔn.

⁶ «Bi li fre kí kuore inuon inun inje ne? Nin nen ke ñɔ Uwien ña ní sunde i'ni uba mɔnɔn bó.

⁷ Nen bo, la fenge men, kime ni cen' inuon ligol. Uwien ben haali ni'yur mɔnɔn ya ñabu.»

Li lienh binib ya nun bó ki teh a ye Yesu yɔ (Matie 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ «N tokeh ne ne, wà ke lienh binib ya nun bó ki teh u ye n'yɔ la, Unil ya Bijɛ mɔ li len Uwien ya tondb ya nun bó kí ye udaan mɔ ye u'yɔ ne.

9 Ama wà kε lienh binib ya nun bó ki teh wa yé n'yo la, n'mo li len Uwien ya tondb ya nun bó kí ye udaan mo ɲa yé n'yo.

10 Unil len' Unil ya Bijε bo fεnfεnm la, Uwien li fère wɔ. Ama unil suke' *Mifuoñaanm mɛn la, Uwien ɲa ní fère wɔ.

11 «Bi taa' nε ki jon' itáan ya dur ni bii tibuur ya ciɛnb saan bii udu ya ciɛnb saan bε ní bu nε tibuur uyo wà la, la n̄in mɛn ni li len ma bo bii ni li len bà kí n̄ε len.

12 Kimε *Mifuoñaanm nε li cère ní bende ni li len kí ye bà u ya yo.»

Ufaadenjɔr uba ya kpɛnjenm

13 Linigol nnɔ ni uje uba tɔke' *Yesu ki ye: «Cɛnbaa, tɔke n'ninje kí ye wɔ ní gbiire ti'baa ya faal kí de nni n ya bó.»

14 Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Uje, ɲme de' nni usɛn ní tɔɔre ni'gber bii ní gbiire nε ni'faal-i?»

15 Nε ki tɔke' linigol nnɔ ki ye: «Li bɛn mɛn ki la cère ni'nun ní li fɔke lifaal bo, kimε unil ɲmɔbe lifaaciɛnl mɔnɔn la, na yé len nε li cère wa ní kpo.»

16 Nε ki pɔn' bε mikpɛnjenm ki ye: «Ufaadaan uba nε là te u'kpàan lùon' cɛɛn.

17 Nε u maaleh u'fɛl ni ki teh: «N li tien mila? Kimε ma ji ɲmɔbe ní li cùɔn nà saan n'jier.»

18 Nε ki ye: «N li tien ma sɔ: n li we n'bɔnbuɔn kε nε, kí mε icɛnciɛn, kí cùɔn n'jier nin n'bont kε,

19 nε kí ye n ɲmɔbe lifaal lí yebe ki li baa nni ibin ibin. Nɛn bo, n li fuoreh nε, kí li jinh, ki n̄uh, ki poknh.»

20 Nɛn saan nε Uwien tɔke' wɔ ki ye: «Ujɔr sin, a li kpo kuñɔnku kuu kε. A taan' lifaal là kε nɔ, ɲme ji li si lè?»

21 Unil wà ke nuunh lifaal ki dòkndeh, ka ηmabe na yé lifaal Uwien ya nun bó nnə yaam mə te nnə nε.»

La cère mən ni'nun ní li món tijier nin tiwəngolkaar bo

22 *Yesu təkē' u'panpaankaab ki ye: «Nen bo nε n təkēh nε ki teh ni la cère nè ní li wiεbe nε ni li tien ma kí li fuobe bo, ní li maaleh ki teh: <Ti li ji ba?> Kí la cère nè ní li wiεbe nε ni'gbenent bo, ní li maaleh ki teh: <Ti li gole ba?>

23 Kimε limiel cən' tijier, nε tigbenent mə cən' tiwəngolkaar.

24 Maale mən kí liike ikankaan te ma bo. Ya koh, ka ceh, ka ηmabe bənbuən, ka ηmabe jieblibùol. Ama Uwien nε jindeh yè. Na nín cən' inuən-ii?

25 Ni'ni ηmε nε u'ninm ni, u li fre kí fəkn u'miel waamu kí pukn-i?

26 Na nín li fre kí tien nibonwawaann ma nə, bε tien' ni nính tibontər bo?

27 Maale mən kí liike tisir puh ma bo. Ta loh kunkum, ka loh kpəlcer mə. Ama n təkēh nε nε, uber Salomən nin u'fàacienl ke wa là gole' kpəlcer tù mən ki baa' mipuum nnə ya miba mənən.

28 Uwien cèreh timəsir tà te kubaaku ni dinnə ki li wun teke umu puh mipúmənəmən la, bε li cère wa ní tien ninbi binib mimənm kí cən timuər-i? Ni'tekjim nε pəre' nε.

29 Ninbi la cère mən ni'nun ní li món ni li ji bà nin ni li nū bà bo, ki la cère iyənmaale ní li jèndeh nε.

30 Kimε uηəndun yaab bà ηa pε Uwien ya sən bo ya nun nε món tu ya bont ke bo. Ama ninbi bən wən, ni'Baa Uwien bən ki ye ni ciεke tù.

³¹ Nɛn bo, cère mɛn ni'nun rí li mɔ́n *Uwien ya bɛl bo, u li taa tibont nnɔ́ kɪ pukn nɛ.

³² Kicɛkwawaak ya nibɛ, la fɛnge mɛn, kimɛ ni'Baa Uwien yíe ní li te u'bɛl ni nɛ.»

Lifaal là ɲa ɲmɔbe gbenm
(Matie 6:19-21)

³³ «Kuɔre mɛn ni ɲmɔbe nà, kɪ taa ilike nnɔ́ kɪ pu bijiinb, ɲɔ́ kɪ li ɲmɔbe muliksɔrmu mùa ɲa rí saa, kɪ li ɲmɔbe Uwien saan lifaal là ɲa ɲmɔbe gbenm. Nasu ɲa rí nɛkn nɛn saan, kuotuul mɔ́ ɲa te ni'saan kɪ mɔ́ lè.

³⁴ Kimɛ ni'faal te nà saan la, ni'fèl mɔ́ dɔ́ nɛn saan nɛ.»

Bonde mɛn kɪ li gu Yonbdaan

³⁵ «Li bondeh mɛn ni'ba, kɪ la cère ni'fr rí kpíin.

³⁶ Li te mɛn tɛn bitonsɔnb bà gu uyo wà bi'cɛnbaa ñɛn' upiikuɔn bó kɪ lá ñi' kunagenku la, bɛ rí pɔk kɪ pĩire nnɔ́.

³⁷ Uwien ya mɔnm te bitonsɔnb bà bi'cɛnbaa li baa kɪ lɛ bà gɔh nnɔ́ bo. N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, u li taa u'tonsɔnkpɛlɔɔr kɪ gole kɪ cère bɛn nɛ rí kèle, wɔn rí taa tijier kɪ gbiire bɛ.

³⁸ U baa' kuyɔku ya siik bii ukuojemuɔyo mɔnɔn kɪ laa' bi bonde' la, Uwien ya mɔnm te bi'bo.

³⁹ Ni bɛn kɪ ye ududaan bi bɛn uyo wà unasu li baa la, wa bi li cère nasu rí kɔ́ u'den.

⁴⁰ Ni'mɔ́ rí bonde kɪ li gu, kimɛ uyo wà na maaleh kɪ teh Unil ya Bijɛ li baa ní nnɔ́, u ya yo nɛ u li baa.»

Utonsɔnl wà mɔn nin wà bre ya gber
(Matie 24:45-51)

41 Nɛn saan nɛ Piɛr niire' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, a pɔn' tinbi nɛ mikpɛnɛnɛm miɛ bii a pɔn' mɛ binib kɛ nɛ?»

42 Nɛ u jiin' wɔ ki ye: «U lɛ tonsɔnl ba nɛ ŋmɔbe miɛnɛm u'cɛnbaa du u'bo? Wɔn si: wà ya cɛnbaa li de wɔ ticiɛnt wɔ rí li likeh u'tonsɔntɔb, kí li loh bɛ tijier uyo wà nǐ kpɛ nɛ.

43 Utonsɔnl nnɔ ya cɛnbaa baa' ki laa' u sɔnh lituonl nnɔ li'donbó la, Uwien ya mɔnm li te utonsɔnl bugbɛn bo.

44 N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, u'cɛnbaa li de wɔ ticiɛnt wɔ rí li likeh u'bont kɛ.

45 Ama n'ba la, utonsɔnl nnɔ li maale u'yɛnm ni kí ye u'cɛnbaa li wuɔke, nɛ kí cin kí li ñih u'tonsɔntɔb, bijɛb nin bipiib kɛ, kí li jinh, ki ñuh ki yibeh.

46 Utonsɔnl nnɔ ya cɛnbaa li baa ní lidaali là nin uyo wà wa maaleh ki teh u li baa, nɛ kí bien u'gbɛn cɛɛn, kí cɛrɛ wɔ rí lɛ bà ŋa tuo' Uwien ya ñɔbu bó li lɛ utudɛrɛ wà nnɔ.

47 «Utonsɔnl wà bɛn u'cɛnbaa yíe ma, ka bonde' bonn, ka tien' u'cɛnbaa yíe ma la, bi li bien u ya gbɛn nɛ kí gbien.

48 Ama utonsɔnl wà ŋa bɛn u'cɛnbaa yíe ma, ki sɔnh lituonl là kpɛ bɛ rí ñí wɔ mɔnɔn la, bi li ñí wɔ waamu nɛ. Nɛn bo nɛ bi de' wà nǐ yebe la, bi niireh wɔn nɛ bi de' wɔ nà nnɔ bó ki gbiekeh. Bi guun' wà tibont tù yebe la, bi niireh wɔn nɛ tu'bó ki gbiekeh.»

*Na yé ñɔkpaan, nǐ yé umaapɔare nɛ
(Matie 10:34-36)*

49 «N tuke umu nɛ ki lá wiɛ' kitink bo, nɛ n bi yíe wù rí pɔk kí teke nɛ.

50 N li jènde kí tĩ kènde. Ma jènde' ki tĩ gben' la, n'yeñm ña ní duòn.

51 Ni maaleh ki teh n tuke uñokpaan ne ki baa' uñendun wuu ni-ii? Na te nnò, n tókeh ne ne, n tuke umaapàare ne ki baa'.

52 Kime fenfennò kí taa kí li joh, binib biñun te iden iba la, bi li pàare tób. Bitá li nen bile, bile nnò mò li nen bita.

53 Bibaa li nen u'bije,
u'bije mò li nen wò;
binaa li nen u'bise,
u'bise mò li nen wò;
upii li nen u'yaabise,
u'yaabise mò li nen wò.»

Binib ña ciuh Uwien teh tibont tà fenfennò nò ya tingi

(Matie 16:2-3)

54 *Yesu tókeh' linigol nnò ki ye: «Ni laa' titewòlgbònt te nintuòli bó la, ni pòk tókeh ki teh: «utaa li nii ne», ne wò ní nii.

55 Mitafaam ñen' unògen bó ní la, ni tókeh ki teh kutòntònkú li cùun, ne kù ní cùun.

56 Ninbi inuòn ilele ya nibè, ni freh ki sekndeh ki bendeh kutaaku nin kitink ya bont teteh ma bo, be tien' na fre' ki sekn' ki bendè' Uwien teh tibont tà fenfennò nò ya tingi?»

A bii' unil la, cuo u'dunl tonm

(Matie 5:25-26)

57 «Be tien' ninbi bugben ña freh ki maaleh ki bendeh nà mòn-i?

58 Sin nin unil ñmòbe mimaam, ne u tuke mè kí jo tibuur la, cère ní gben mè uyo wà ni laan te usen

ni. Nnɔ ɲa ɲi la, u li taa ɲe kí tĩ ɲukn tibuur ya cien, u'mɔ ɲi taa ɲe kí tĩ ɲukn lipɛkl ya cien wɔ ɲi pɛkn ɲe.
 59 N tɔkeh ɲe nɛ, ɲa tĩ pɛn' ki gben' tibuur ya like la, ɲa ɲi ɲɛ len.»

13

Lèbre mɛn ni'tetem

1 U ya yo nɛ binib biba baa' ki lá tɔke' *Yesu ki ye Galile yaab biba là te ki teh lituɔrl ki dienh Uwien, nɛ Pilat ku' bɛ.

2 Nɛ *Yesu jiin' bɛ ki ye: «Ni maaleh ki teh Galile ya nib nnɔ là yé bibiɛrdɛnb ki cɛn' Galile ya nitɔb nɛ cɛrɛ' bi jɛnde' bɛ nnɔ-ɔɔ?»

3 Na te nnɔ. N tɔkeh nɛ nɛ, na lèbre' ni'tetem la, ni'kɛ mɔ li kpo nnɔ nɛ.»

4 *Yesu tĩ len' ki ye: «Likpɛnkpɛnfɔfɔkrl là lu' ki ku' bijɛb piik nin biniin Silowe ni ma nnɔ, ni maaleh ki teh bi là teh ibiɛrɛ ki cɛn' Yerusalem ya nitɔb kɛ nɛ-ɛɛ?»

5 Na te nnɔ. N tɔkeh nɛ nɛ, na lèbre' ni'tetem la, ni'kɛ mɔ li kpo nnɔ nɛ.»

Busubu bùa ɲa lùonh ya kpɛnjenm

6 Nɛ ki pɔn' bɛ mikpɛnjenm ki ye: «Bukɛnkɛnbu buba nɛ là se uje uba ya kpàabu ni. Nĩ tete nɛ u lá baa' wɔ ɲi liike bù lùon' bii bua lùon'-i? Nɛ ki laa' bua lùon'.

7 Nɛ u tɔke' u'tonsɔnl wà gu bukpaabu nnɔ ki ye: «Ibin ita sɔ n baa' ma kɛ ɲi pùɔ ikɛnkɛn busubu buu bo la, ma lenh bonn. Gɛ bù, la cɛrɛ bù ɲi ɲi li se ki teknh kitink ya sensenm fɛnm.»

8 Nɛ utonsɔnl nnɔ tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, dàan bù libinl liɛ nɔ, ɲi gbii bu'ɲiɛl, kí nuun tiwɛnt ya bint kí tien bù.»

9 N'ba la, libinl là we ní nɔ, bù li lùon. Bua lùon' la, á ji rí gɛ bù.» »

Yesu cèrè' upii uba faake' Saba ya daali

10 *Saba uba ya daali nɛ *Yesu te Sufmbɛ ya taanl ya duku kuba ni, ki wɔknh binib Uwien ya gbɛr.

11 Ki laa' upii uba mɔ te len, usɛnpol ŋaake wɔ, ki tien' wɔ uwien ibin piik nin iniin, u bɔ ka freh ki yaareh.

12 *Yesu laa' wɔ, ki yin' wɔ, nɛ ki tɔke' wɔ ki ye: «Upii, a laa' a'ba,»

13 ki taa' u'nuɔ ki paan' u'bo, nɛ u yaare' i ya tãan bo, ki cin' ki pɛkeh Uwien.

14 *Yesu cèrè' upii nnɔ faake' *Saba ya daali ma nnɔ nɛ litaanl ya duku nnɔ ya cien ya benku ni ben' nɛ u tɔke' linigol nnɔ ki ye: «Ni ŋmɔbe iwien iluob nɛ ní li sɔnh itùon. Ni li bàareh i ya wien nɛ u buuh nɛ, na yé *Saba ya daali nɛ ni li bàareh u buuh nɛ.»

15 Nɛ Yonbdaan *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Ninbi iñuɔn ilele ya nibɛ, ni'ni ŋmɛ ŋa ñɛndeh u'nɛ bii u'ŋuun *Saba ya daali ki tĩ ñundeh?»

16 Upii wuɔ yé *Abraham ya yaabil nɛ, nɛ *Satan cèrè' u bun ibin piik nin iniin ka rí fre kí yaare. Ma bi li cèrè wɔ rí faake *Saba ya daali bii?»

17 *Yesu len' nnɔ ma nnɔ nɛ ifɛ cuo' binib bà kɛ nieh nin wɔ miniɛm nnɔ. Ama linigol nnɔ kɛ ya yɛnm sɔngɛ' u tien' miyɔkm ya bont tà kɛ nnɔ bo.

Mibim mà ñilke ya kpenjɛnm

(Matie 13:31-32; Mark 4:30-32)

18 Nɛn saan nɛ *Yesu ye: «Uwien ya bel naan ba? N li taa ba kí nɛnge lɛ?»

19 Li naan mibim mà bi yih mè mutaar uje uba taa' ki bule' u'kpàabu ni ne. Mì pen' ki kpére' ki tòn' isigben, ne inuon tereh i'bo ki kòh.»

Kpɔnɔ ya ñake ya kpenjenm
(Matie 13:33)

20 *Yesu tí ye: «N tí li taa ba kí nenge Uwien ya bel-i?»

21 Li naan kpɔnɔ ya ñake wà upii uba bun' kpɔnɔyom mà dindin, ki taa' wù ki tien' len, kpɔnɔ nnɔ ke nuule' ne.»

Ni li ñe bunañɔbu bùa ki kɔ
(Matie 7:13-14, 21-23)

22 *Yesu joh Yerusalem, ne ki ñeh iducencien nin iduwawaale ni ki wɔknh binib Uwien ya gber.

23 Ne udaan uba niire' wɔ ki ye: «Yonbdaan, bà li ñmere ña yebe ne-εε?» Ne *Yesu tɔke' be ki ye:

24 «Cère men ni'nun n li món ní ñe bunañɔbu bùa wiεbe kí kɔ. N tɔkeh ne ne, kime binib bà yebe li nuunh be ní ñe bù kí kɔ ka ní fre.

25 Uyo uba ududaan lá li fii kí piin bunañɔbu, ne ni juore' kí li se saali ki ñih kunagenku ki teh: «Yonbdaan, piire te bunañɔbu.» U li tɔke ne kí ye: «Ma ben ni yé nà bó yaab.»

26 Nèn saan ne ni li lienh ki teh: «Tinbi nin sin ne là taakeh ki jinh ki ñuh. A là te tí du ya senje ni ne ki wɔknh binib Uwien ya gber.»

27 Ne wɔ ní tɔke ne kí ye: «N tɔkeh ne ne, jende men n'saan, ma ben ni yé nà bó yaab. Ninbi, ni'ke teh nà bre ne.»

28 Nèn ne cère' bi li juon ne saali, ní li muoh ki ñmɔnh inɔgben uyo wà ni li le *Abraham nin *Isaak nin Sakɔb nin *Uwien ya ñɔbonsɔknb ke te Uwien ya bel ni nnɔ.

29 Binib li ñε lenpuoli bó ní nin nintuəli bó ní nin ikele ke ní kí lá kèle kí ji tijier Uwien ya bεl ni.

30 Nnə nε bà paan' puoli ya biba lá li liere usen. Bà mə liere' usen ya biba lá li paan puoli.»

*Yesu kpiendeh Yerusalem bo
(Matie 23:37-39)*

31 U ya yo nε *Farisienmbε biba nek'n' *Yesu ki təke' wə ki ye: «Siere libùol liε kí li joh, kimε Herod yíe wə ní ku ηε nε.»

32 Nε *Yesu təke' bε kí ye: «Li joh mən kí tí təke u ya tiibe ki ye: «Dinnə n ηuəh isenpol binib saan, ki cèreh biwiεnb faakreh, ki tí li wun tien nnə wenli mə, nε n'tuonl ní gben wienta daali.»

33 Ama n li cuon dinnə nin wenli nin daalibó nε kí baa Yerusalem, kimε na kpe *Uwien ya ñəbonsəknl ní kpo niba saan, ki kende' Yerusalem ni.»

34 Nε ki ye: «Yerusalem, Yerusalem, a kuuleh *Uwien ya ñəbonsəknb, ki yəkreh u sənɥ binib bà a'saan nnə iten ki kuuleh bε. Uyo ke n là yíe ní taan a'nib n'ba saan ten ukuoñə taakeh u'bumu u'fiεbe ni ma bo, nε ba tuo'.

35 Liike mən Uwien sɛln' nε ni'kənkuəɥn ma. N təkɛh nε nε, na ji li ε nni, kí tí baa uyo wə ni li len kí ye: «Uwien ya mənɥ ní li te wə we ní Yonbdaan ya yel bo nnə bo.» »

14

Yesu cèrè' uwien uba faake' Saba ya daali

1 *Saba uba ya daali nε *Yesu jon' *Farisienmbε ya ciεn uba den wə ní tí ji tijier, nε binib bà te ni'saan nnə sieke wə.

2 Ujε uba mɔ te ni'saan ki se *Yesu ya nun bɔ u'gbɛnɛnt cɔncuɔn',

3 nε *Yesu niire' bɔ bɛn *yiko mɔnmɔnm nno nin *Farisiɛnmbɛ ki ye: «Unil ηmɔbe usɛn wɔ rɔ buu biwiɛnb *Saba ya daali bii wa ηmɔbe?»

4 Bi ηmin, nε *Yesu mɛ' uje nno ki cɛre' u faake', nε u cɛbe' wɔ u bure'.

5 Nε u niire' bɛ ki ye: «Ni'ni ηmɛ ya buk bii u'nε lu' liñunbunl ni *Saba ya daali la, wa rɔ ñɛn wɔ i ya tɔan bo?»

6 Nε ba fre' ki jiin' wɔ u'niire nno.

Yesu tɔkeh binib ukɔnkɔan ya gber

7 *Yesu laa' bi yin' binib bɔ tijier ya jim nno gɛndeh binikpɛkpiɛkb ya kɔnkɔan ki kaah, nε u pɔn' bɛ mikpɛnjɛnm ki ye:

8 «Unil yin' ηɛ upiikuɔn ya jier ya jim la, la jo kɔ tɔ kɛle binikpɛkpiɛkb ya kɔnkɔan. Nba la, u yin' uba mɔ u cɛn' ηɛ u'mɔ rɔ lɔ baa nɔ,

9 nε wɔ yin' ni'kɛ bile nno rɔ baa kɔ lɔ tɔke ηɛ kɔ ye: <Cɛre uje wuɔ rɔ kɛle a kɛ nɔ saan nɔ.> Nε a fii kɔ tɔ kɛle puoli bɔ nin ifɛ.

10 Nɛn bo, unil yin' ηɛ tijier ya jim la, jo kɔ tɔ kɛle puoli bɔ, ηɔ wɔ yin' ηɛ nno lɔ baa' la, wɔ rɔ tɔke ηɛ kɔ ye: <N'jɔ, dɛn inun bɔ nɔ.> Nɛn saan nε nɔ li yɛ a'bo ukpiɛke sin nin bɔ kɛ jinh tijier nno ya nun bɔ.

11 Kimɛ wɔ kɛ kpiɛkreh u'ba la, Uwien li yuɔn wɔ. Wɔ kɛ jiindeh u'ba tingi la, Uwien li kpiɛke wɔ.»

12 Nε *Yesu tɔke' wɔ yin' wɔ tijier ya jim nno ki ye: «A ye á yin binib tijier ya jim la, la yin a'jɔtieb, ki la yin a'ninjieɓ, ki la yin a kpi nin bɔ, ki la yin a'kɔnkɔnlieɓ bɔ yɛ bifaadɛnb, kimɛ bi'mɔ li fre kɔ yin ηɛ á ji kɔ jiin.

13 Ama a ye á yin binib tijier ya jim la, yin bijiinb nin itejenb nin iwàb nin ijùòn.

14 Uwien ya m̀onm li te a'bo, kimε ben ηa ηm̀obe niba be ní jiin ηε. Uwien ne li su ηε uyo wà u li c̀ere binim̀ònb ní mekre bitenkpiib ni nnò.»

*Tipiikùonjier ya kpenjenm
(Matie 22:1-10)*

15 Ẁon nin binib bà jinh tijier nnò ya uba cii' u len' ma bo ne ki t̀ake' ẁo ki ye: «Bà li ji tijier Uwien ya bel ni nnò, Uwien ya m̀onm te bi'bo.»

16 Ne *Yesu t̀ake' ẁo ki ye: «Ujε uba ne là tien' tijier tù yebe, ki yin' binib ligol be ní baa kí lá ji.

17 Tijier nnò ya jijiyo baa' ne u s̀on' u'tons̀onl u ǹon' kí t̀ake' be kí ye be ní den bi bonde' ni'ke ki gben'-a.

18 Ne bi'ke yie', a li ye bi kpaan' iyε ne. Ukpiek ye: «Tien' nni kafala, ma ní fre kí baa, kimε n de' bukpaabu ne ki yie ní jo kí t̀i liike bù.»

19 Utò ye: «Tien' nni kafala, ma ní fre kí baa, kimε n de' inaje piik ne ki yie ní jo kí t̀i ẁokn yè.»

20 Utò m̀o ye: «N laan kùon' upii s̀ò, nen bo ne ma ní fre kí baa.»

21 Ne utons̀onl nnò liebe' u'c̀enbaa saan, ki t̀i t̀ake' ẁo bi'ke len' ma bo. Nen saan ne u'c̀enbaa nnò ya benku ni ben', ne u t̀ake' u'tons̀onl nnò ki ye: «Jo tontonm isenje nin musenbumu ni, kí t̀i taa ní bijiinb nin itejenb nin ijùòn nin iwàb, be ní baa kí lá ji.»

22 Ne utons̀onl nnò liebe' ní ki lá t̀ake' u'c̀enbaa ki ye: «C̀enbaa, n tien' a ye ma nnò, ama mifenm bie ki sien'.»

23 Nε u'cɛnbaa tɔke' wɔ ki ye: «Nnɔ la, jo isen ni nin ikpaaan ni, kɪ tɪ cɛkn binib bε ń baa ɲɔ n'den ń gbe.

24 N tɔkeh nε nε, binib bà n là kpιε' ki yin' bε nnɔ uba mɔnɔn ɲa ń lèn n'jier.» »

*Dàan mɛn tibont kε ki paan Yesu bo
(Matie 10:37-38)*

25 *Yesu joh ma nnɔ nε binib pε u'bo ki yebe. U jiεbe' ki liike' bε, nε ki tɔke' bε ki ye:

26 «Unil baa' wɔ ń paan n'bo, ka yíe nni ki cɛn' u'naa nin u'baa nin u'po nin u'bumu nin u'ninjiεb nin u'ninsieɓ nin u'miɛl mɔnɔn la, wa kpε wɔ ń li yé n'panpaankε.

27 Unil wà kε ɲa yuunh u'dɔpɔnɔn ki bukeh ki paakeh n'bo la, wa ń fre kí li yé n'panpaankε.

28 Ni'ni ɲmε nε yíe wɔ ń mε kuduku la, wa ń kpιε kí kèle kí bù kí liike u'like li baa bii ya ń baa?

29 Wà tien' nnɔ ɲɔ ki pu' kuduku nnɔ ka fre' ki mɛn' ki faa' kù la, binib bà kε li lε kuduku nnɔ li lè wɔ nε,

30 kí len kí ye: «Liike mɛn udaan wuɔ cin' ki mɛh kuduku nε ka fre' ki faa' kù.»

31 U lε bεr ba nε ɲmɔbe sojambε itur piik ki yíe wɔ ń jo kí tɪ jèke' ubertɔ wà ɲmɔbe sojambε itur pile, ɲɔ ka ń kpιε kí kèle kí maale kí liike, u li fre kí taa u'sojambε itur piik nnɔ kí tuobe ubertɔ wà ɲmɔbe sojambε itur pile nnɔ bii wa ń fre?

32 U laa' wa ń fre la, wɔn nnɔ laan te fɔkm ma nnɔ, u li sɔn ucɛndɛnduol nε wɔ ń cende wɔ usen ni kí tɔke wɔ kí ye wɔ ń cère bε ń gben tigber nnɔ.

33 Nnɔ nε ni'ni wà kε ɲa dàan' u ɲmɔbe nà kε la, wa ń fre kí li yé n'panpaankε.»

Miyaam ya kpenjenm
(*Matie 5:13; Mark 9:50*)

³⁴ «Miyaam yé nibonn ná mən nε. Ama mĩ saa' ka ji ηme la, niba ηa te kí ji rí fre kí ηmaake mè.

³⁵ Mĩ li juore fεnm nε, ma ji li ηmabe tuonl. Bi li taa mè kí wule nε. Wà ηmabe litubl la, wə rí cii.»

15

Upe wà bole' ya kpenjenm
(*Matie 18:12-14*)

¹ Bilenpotekb nin bibierdentəb kε nekndeh *Yesu saan bε rí cenge u'gbεr.

² Nε *Farisienmbε nin Yiko ya wənwəknb bunbeh u'bo ki teh: «Uje wuə teknh bibierdenb nε ki taakeh ki jinh nin bε.»

³ Nen saan nε *Yesu pən' bε mikpenjenm ki ye:

⁴ «Ni'ni ηme ηmabe ipe kobk ηə uba bole' la, wa rí cère ipe piwε nin iwε yà s'ien' nnə kumuəku ni, kí jo kí tĩ nuun wà bole' nnə haali kí tĩ lε wə?»

⁵ U tĩ laa' wə la, u'yεnm li sɔnge nε wə rí yuure wə kí buke.

⁶ U tĩ baa' iden la, u li yin u'jətieb nin u'kənkuənlieb, kí təke bε kí ye: «Cère mən tí li poknh, kimε n laa' n'pe wà là bole' nnə.»

⁷ Nnə nε n təkεh nε, ubierdaan uba mənən lèbre' u'tetem la, Uwien ya yεnm li sɔnge u'bo kí cən binib piwε nin biwε bà cuube ka ηmabe bε rí lèbre bi'tetem nnə bo.»

Bulikbu b̀̀a bole' ya kpenjenm

⁸ «U lε pii ba ηmabe milikbim piik ηə miba bole' la, wa rí sε lifrl, kí ηère kuduku, kí t̀̀are kí nuun kí tĩ lε mè?»

9 U tí laa' mè la, u li yin u'jotieb nin u'kɔnkuɔnlieb kí tɔke bɛ kí ye: «Cère mɛn tí li poknh, kimɛ n laa' n'likbu bùa là bole' nnɔ.»

10 Nnɔ nɛ n tɔkeh nɛ, ubiɛrdaan uba mɔnɔn lèbre' u'tetem la, Uwien ya tondb li pokn u'bo.»

Kibuk kà gaare' ya kpɛnjɛnm

11 *Yesu tí ye: «Ujɛ uba nɛ là te ki ɲmɔbe bijieb bile.

12 Nɛ uwaal tɔke' u'baa ki ye: «N'Baa, gbiire a'faal kí taa n lá li ji nà bó kí de nni.» Nɛ u'baa gbiire' u'faal ki de' bi'kɛ bi ya bó.

13 Na wuɔke', nɛ uwaal nnɔ taan' u'faal kɛ, ki bure' fɔnfɔkm udu uba bó, ki tí te ni'bó ki teh fɛnfɛnm, ki ñɛnde' u'faal kɛ.

14 U tí ñɛnde' ni'kɛ ki gben', nɛ mikònciɛnm miba lu' udu nnɔ ni. U ya yo nɛ tijiint kɔn' wɔ.

15 Nɛn saan nɛ u jon' udu nnɔ ya jɛ uba saan wɔ ní taa wɔ lituonl, nɛ ujɛ nnɔ jon' wɔ u'kpàabó u tí gu fangambɛ.

16 U yíe wɔ ní ji fangambɛ nnɔ ya jier mɔnɔn, ama uba ɲa dienh wɔ tù.

17 Nɛ u maale' u'yɛnm ni ki ye: «N'baa ya tonsɔnb kɛ jinh ki gbiɛh nɛ, nɛ mikònm benh mè ní ku min niɛ saan.

18 N li fii kí liɛbe n'baa bó, kí tí tɔke wɔ kí ye: «N'Baa, n bii' Uwien, ki bii' a'mɔ.

19 Ma ji kpɛ á yin nni a'bijɛ. Li teh nni tɛn n yé a'tonsɔnb ya uba nɛ.» ›

20 Nɛ ki fii' ki liɛbeh u'baa bó.

«U tí tuo iden, ki laan biɛ ki te fɔkm, nɛ u'baa laa' wɔ, ní cuo' wɔ micɛɛkm, nɛ u sɛn' ki tuobe' wɔ usɛn bó, ki lɔkn' wɔ.

21 Nε u'bijε tɔke' wɔ ki ye: <N'baa, n bii' Uwien, ki bii' a'mɔ. Ma ji kpε á yin nni a'bijε.>

22 Ama u'baa tɔke' u'tonsɔnb ki ye: <Taa mεn liliεrmɔnmɔnl ní tonm kí lá goln wɔ, kí piln wɔ mifflim, kí cεkn wɔ itacaan,

23 kí taa ní unafanfaan wà gbenge, kí lá kòre, tí jele kunacenku.

24 Kimε n là maaleh ki teh n'bijε wuɔ nɔ kpo' nε, jaan u fuobe. U là bole' nε, nε n piire' wɔ.> Nε bi cin' ki jeleh kunacenku.

25 «U ya yo ki laa' u'bijε ucien te ukpàabó nε. U ñen' ukpàabó ní ki lá tuo iden, nε ki cii' inacenjel-gangaan nin kujaanku bó.

26 Nε u yin' bitonsɔnb ya uba, ki niire' wɔ nà tien'.

27 Nε u tɔke' wɔ ki ye: <A'waakε nε liebe' ní. U liebe' ní nin laanfιε ma nnɔ, nε a'baa cère' bi kòre' unafanfaan wà gbenge.>

28 U cii' nnɔ ma nnɔ nε u'benku ni ben', u jε' ka kɔn', nε u'baa ñen' ki gbáan' wɔ.

29 Nε u tɔke' u'baa ki ye: <Liike, n sɔnh ηε itùon ibin ibin nε, ka yie' a'ñɔbu bó fiebu, ama ηa de' nni wɔbuk mɔnɔn, min nin n'jɔtieb ní jele kunacenku.

30 Ama a'bijε wuɔ, wɔn là paan' ijenkpend bo nε, ki tí ñende' a'faal ki lá liebe' ní, nε a kòre' wɔ unafanfaan wà gbenge-a!>

31 Nε u'baa jiiin' wɔ ki ye: <N'bukε, sin te n'saan uyo kε nε. Sin nε si n ηmɔbe tibont tà kε.

32 A'waakε wɔn, n là maaleh ki teh u kpo' nε, jaan u fuobe. U là bole' nε, nε n piire' wɔ. Nεn bo nε ñ kpε tí jele kunacenku kí pokn.> »

Utonsɔnl wà ñmàbe miyɛnfuom

¹ *Yesu tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Ufàadaan uba nɛ là te ki ñmàbe utons�nl uba u likeh u'bont kɛ. Bi linde' u'puoli bó ki lá tɔke' u'cɛnbaa ki ye u ñɛndeh u'faal nɛ.

² Nɛ u'cɛnbaa yin' wɔ ki lá niire' wɔ ki ye: «N ciih bi lienh a'bo bɛ ya gbɛr sɔ? Wuɔn nni a tentien' n'bont ma bo, kimɛ ña ji li yé n'tonsɔnl.»

³ Nɛ utonsɔnl nnɔ maale' u'yɛnm ni ki ye: «N'cɛnbaa li ñɛn nni lituonl ni ma, n li tien mila? Ma ñmàbe tuɔm ní ko kpàar-a! Ki ye n li mieh mɔ la, nì ñmàbe nni ifɛ nɛ.

⁴ Tɔ, n bɛn n li tien ma ñɔ n'cɛnbaa ñɛn' nni lituonl ni la, biba ní teke nni bi'den.»

⁵ Nɛ ki yih bà ñmàbe u'cɛnbaa ya fɛnl nnɔ uba uba, nɛ ki niire' ukpiɛk ki ye: «A ñmàbe n'cɛnbaa ya fɛnl inɛ?»

⁶ Nɛ u ye: «Mikpɔm tikucinwawaart* kobk.» Nɛ u tɔke' wɔ ki ye: «Taa a'fɛnl ya gbɔnku ní kí kèle tonm, kí kele tikucinwawaart piɱun.»

⁷ Nɛ ki niire' utɔ ki ye: «Sin, a'mɔ ñmàbe u'fɛnl inɛ?» Nɛ u ye: «Iji tibɔtɔcɛncient† kobk.» Nɛ u tɔke' u'mɔ ki ye: «Taa a'fɛnl ya gbɔnku kí kele tibɔtɔcɛncient piniin.»

⁸ Utonsɔnl wà ña ñmàbe gbɛmɔnt nnɔ ya cɛnbaa cii' nnɔ ma nnɔ, nɛ ki pɛke' wɔ ki ye u ñmàbe miyɛnfuom nɛ ki tien' nnɔ. Kimɛ uɱɛndun wuu ya nib ñmàbe miyɛnfuom bi'tɔb bo ki cɛn' bà yé Uwien yaab.

* **16:6** Bi yih *tikucinwawaart* nnɔ nɛ bat. Kuba li fre kí teke tɛn litr pita nin uluob. † **16:7** Bi yih *tibɔtɔcɛncient* nnɔ nɛ Kor. Kuba li fre kí teke tɛn litr kobiita nin piluob.

9 «N tɔkeh nɛ nɛ, ní li taah uɲɛndun wuu ni ya faal là lɛreh binib, ki coh binib kujɔtieku, ɲɔ lí lá gben' la, Uwien ní teke nɛ u'den yà tuu ki te ni.

10 Wà yé unimò̀n nibonwawaann ni la, u li yé unimò̀n nɛ niboncencienn mɔ̀ ni. Wà ɲa yé nimò̀n bonwawaann ni la, wa ní li yé nimò̀n boncencienn mɔ̀ ni.

11 Na yé nimò̀nb uɲɛndun wuu ya faal ni la, ɲmɛ ji li de nɛ lifaamò̀n-l-i?

12 Na likeh utɔ̀ ya bont mɔ̀nmɔ̀nm la, ɲmɛ ji li de nɛ ni'yaar-i?

13 «Utonsònl uba ɲa ní fre kí li pɛ cɛnbaambɛ bile bo. U li nɛn uba nɛ, kí li yíe utɔ̀. U li se uba ya ciɛk bó nɛ, kí li likeh utɔ̀ fɛnm. Na ní fre kí li pɛ Uwien bo ki liɛbe' ki pɛ ilike mɔ̀ bo.»

Yesu len' tigbetɔ̀r tù yebe

(Matie 11:12-13; 5:31-32; Mark 10:11-12)

14 *Farisiennbɛ cii' *Yesu len' tigbetɔ̀r tà kɛ nnɔ̀ nɛ ki leh wɔ̀, kime bi yíe ilike ki gbien'.

15 Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Ninbi, ni yé binib bà yih ni'ba binimò̀nb nɛ binib ya nun bó, ama Uwien bɛn ni'fèl ni te ma bo, kime binib likeh nà tɛn ní yé nibonmò̀nn la, ní yé fɛnm nɛ Uwien ya nun bó.

16 «Uwien de' Moyis *yiko wà nnɔ̀, binib là pɛ wɔ̀n nin *Uwien ya ɲɔ̀bonsɔ̀knɔ̀ ya gbɛr bo nɛ kí tĩ baa' San ya yo. Kí ɲɛ u ya yo nɛ bi tɔke' binib Uwien ya bɛl ya gbɛmɔ̀nmò̀nt, nɛ unil kɛ mò̀h ki nuunh wɔ̀ ní kɔ̀ li'ni nin ufaa.

17 Nin nɛn kɛ ɲɔ̀ ní faa nin Yiko ya gbɛyɔ̀yɔ̀l liba mɔ̀nɔ̀n ní juore fɛnm ki cɛn' kutaaku nin kitink ya gbenm.

18 «Uje wà ke wiε' u'po ki tí kuɔn' upiitɔ la, u tien' linaŋmaal nε. Upii ya ce wiε' wɔ, ujetɔ kuɔn' wɔ la, uje nnɔ mɔ tien' linaŋmaal nε.»

Ufàadaan uba nin Lasaar ya gber

19 «Ufàadaan uba nε là te, ki guoh tiwεnmɔnmɔnt tà ŋmɔbe kudaaku, ki teh tinacent idaan ke, ki jinh nà ŋmε, ki poknh.

20 Ucecekdaan uba mɔ là dɔ ufàadaan nnɔ ya nañɔjebu saan inel yèyèke' wɔ ni'ke saan, bi yih wɔ Lasaar.

21 U yíe wɔ ní ji ijieyɔyɔl yà ñεh ufàadaan nnɔ ya tebl bo ki luh nnɔ mɔnɔn ka ní ε. Isengbele nε bàareh ki lá liereh u'nel nnɔ.

22 Ní tete nε ucecekdaan nnɔ lá kpo'. Nε Uwien ya tondb baa' ki lá yuure' wɔ ki don' paaki bó *Abraham saan. Ufàadaan nnɔ mɔ lá kpo', nε bi sube' wɔ.

23 U te kutenkpiiku ni ki jèndeh, nε ki lá yaare' ki laa' *Abraham fɔnfɔkm, ki laa' Lasaar mɔ te u'saan.

24 Nε u wuure' ki ye: «N'baa *Abraham, muɔ nni micεckm, kí sɔn Lasaar wɔ ní tɔ taa u'nɔbijom, kí tuun miñunm ni kí lá sèkn n'lenl, kimε n jèndeh umu wuu ni ki gbiekeh nε.»

25 Nε *Abraham tɔke' wɔ ki ye: «N'buke, tiere kí ye a là fuobe ma nnɔ, a là te liwiel ni nε, nε Lasaar te ijend ni. Fεnfennɔ Lasaar ji te uyensonge ni nε niε saan, nε sin te ijend ni.

26 Nitɔnn mɔ si: kubùoku kùà ñɔ ka ŋmɔbe biεn nε te tinbi nin ninbi ya siik ni, ŋɔ unil yíe wɔ ní ñε ti'saan kí jo ni'bó la, u la fre, uba mɔ ŋa ní fre kí ñε ni'saan kí baa ti'bùol.»

27 Nε ufàadaan nnɔ tɔke' *Abraham ki ye: «Wee, n'baa, nĩ te nnɔ la, n gbáanh ηε nε, sɔn Lasaar wɔ́ n̄ jo n'baa den

28 kime n'ninjiɛb biηun s̄ien' ni'ból. Wɔ́ n̄ tĩ gbiere bε, ηɔ́ bi la baa niε saan, ki mɔ́ n̄ lál li jèndeh.»

29 Nε *Abraham tɔke' wɔ́ ki ye: «Bi ηmɔbe Uwien de' Moyis *yiko wà nnɔ nin *Uwien ya n̄ɔbonsɔknb ya gbεr. Bε n̄ li pε *yiko nnɔ bo, kí li cengeh tigbεr nnɔ teh bà.»

30 Nε u ye: «N'baa *Abraham, na te nnɔ, ba n̄ cii, ama unil n̄εn' kutεnkpiiku ni ki jon' bi'saan la, bi li lèbre bi'tetem.»

31 Nε *Abraham tɔke' wɔ́ ki ye: «Ba paan' Uwien de' Moyis *yiko wà nnɔ bo, ka cenge' *Uwien ya n̄ɔbonsɔknb ya gbεr la, unil mεkre' bitεnkpiib ni mɔ́nɔn la, ba n̄ tuo kí lèbre bi'tetem.» »

17

*La cère uba n̄ tùre Uwien ya s̄en
(Matie 18:6-7, 21-22; Mark 9:42)*

1 *Yesu tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Nà li cère binib n̄ tùre Uwien ya s̄en ηa lĩ li lúo, ama wà li cère utɔ́ n̄ tùre nnɔ, nĩ bre u'bo.

2 Bi bi taa' linèciɛnl ki jɔn' u'tule ni, ki ture' wɔ́ ki wiε' miñunciɛnm ni la, nĩ bi li tu u'bo, nin wɔ́ n̄ cère ibaan yiε ya uba n̄ tùre Uwien ya s̄en.

3 Nεn bo, li bεn mεn.

A'tɔ́ bii' ηε la, wuɔ́n wɔ́ u'biil. U tuo' ki ye u bii' la, á fère wɔ́.

4 U bii' ηε uwien uba bolm milole, ki baa' a'saan bolm milole ki tɔke' ki ye u bii' ηε la, á fère wɔ́.»

*Mitekjim ya gbεr
(Matie 17:19-20)*

5 Nε u'tondb tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, cère ti'tekjim ní yebre kí pukn.»

6 Nε u tɔke' bε ki ye: «Ni bi ηmɔbe mitekjim mĩ waa tɛn kusiiku kùà bi yih kù mutaar nnɔ ya bim mɔnɔn la, ni bi li tɔke busubu buu kí ye bù ní ηεbe bu'ba kí tĩ caan miñunciɛnm ni, nε bù ní tuo ni'ñɔbu bó.»

Utonsɔnl bi li sɔnh ma bo u'cɛnbaa ya bùɔl

7 «Ni'ni ηmε ηmɔbe utons�ɔnl u koh wɔ bukpaabu bii u kraah wɔ tiwɛnt, ki ñɛn' ni'bó ní la, u li tɔke wɔ kí ye: <Dɛn tonm kí lá ji?>

8 Na te nnɔ. U li tɔke wɔ kí ye: <Lèbre a'kpɛlcɛr, kí tien tijier, kí taa kí lá sien nni ní ji kí ñu kí tĩ gben kí yaan a'mɔ ní ji kí ñu.>

9 Utonsɔnl tien' u'cɛnbaa ye wɔ ní tien nà la, u li de wɔ faala-aa?

10 Ni'mɔ yaam te nnɔ nε. Ni tien' Uwien ye ní tien nà kε la, ní tɔke kí ye: <Ti yé bitonsɔnb bà ηa nuunh bε ní pèke tε nε, ti tien' ti bi li tien nà nε.> »

Yesu cère' ijend piik lùore'

11 *Yesu joh Yerusalem ma nnɔ, nε ki ñɛn' Samari nin Galile ya tinbien.

12 U tĩ kɔh udu uba ni uyo wà nnɔ, nε ijend piik tobreh wɔ usɛn bó, ki te fɔnfɔkm,

13 ki lienh ufaa bo ki teh: «Cɛnbaa Yesu, muɔ tε micɛcɛkm.»

14 *Yesu laa' yè nε ki tɔke' yè ki ye: «Li joh mɛn bitɔtuɔrkaab saan bε ní tĩ fiin nε.»

I joh ma nnɔ nε ki lùore'.

15 Bi'ni uba laa' u lùore' ma nnɔ, nε ki liebe' ní ki lá pèkeh Uwien ufaa bo,

16 nε ki gbaan' *Yesu ya nintuɔli, ki faare' wɔ. Ujε bugbɛn yé Samari ya nil nε.

17 Nɛn saan nɛ *Yesu ye: «Ijend piik nnɔ kɛ ɲa lùore' bi? Biwɛ nnɔ nín te lɛ saan-i?»

18 Ucaan wuɔ baba ɲa ní la, bi'ni uba mɔnɔn ɲa maale' wɔ ní liebe ní kɪ kpiekɛ Uwien-a!»

19 Nɛ ki tɔke' wɔ ki ye: «Fii, kɪ li joh, a'tekjim nɛ ɲmien' ɲɛ.»

*Uwien ya bɛl li baa ní
(Matie 24:23-28, 37-41)*

20 *Farisienmbɛ niire' *Yesu ki ye: «Uwien ya bɛl li baa ní u lɛ yo ba?» Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Uwien ya bɛl ya baam ɲa yé bonn nà binib lɛnh nɛ.

21 Ba ní ye: «Liike mɛn lí te niɛ saan bii lí te niɛ bó.» Kimɛ Uwien ya bɛl te ni'ni nɛ.»

22 Nɛ ki tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Uyo uba we ní, ni'nun li mɔn ní tien Unil ya Bijɛ saan liwentunl liba mɔnɔn, ka ní lɛ wɔ.

23 Bi li tɔke nɛ kɪ ye: «Liike mɛn, u te niɛ bó,» bii «U te niɛ saan.» La jo mɛn, ki la jekbeh.

24 Kimɛ utɛmɛknde ñɛh kutaaku ya kɛle uba, ki muɔreh ki tí bàareh ukeltɔ ma bo nnɔ, Unil ya Bijɛ yaam mɔ li te nnɔ nɛ lidaali là u li baa ní nnɔ.

25 Ama ní kpɛ wɔ ní ji ijend kɪ gbien nɛ. Fɛnfɛnnɔ ya nib li wiɛ u'gber nɛ kɪ yaan tibont nnɔ kɛ ní tien.

26 Ní là te ma bo Nowe ya yo nnɔ, Unil ya Bijɛ ya babaayo mɔ lá li te nnɔ nɛ.

27 Binib là jinh nɛ ki ñuh, bijɛb kuɔndeh bipiib, bipiib mɔ kunh ticɛr, ki tí baa' lidaali là Nowe kɔn' buñercienbu, nɛ miwuɔm kɔn' ki jin' bi'kɛ.

28 Bii ní li te tɛn ní là te ma bo Lɔt ya yo nɛ. Binib là jinh nɛ ki ñuh, ki teh ukpenkpende, ki koh tikpàar, ki mɛh tidur.

29 Ama lidaali là Lɔt ñɛn' Sodɔm ya du ni nnɔ, nɛ umu nin mitɛnñɔkjiɛm ñɛn' paaki bó ní utaa yaam ki lá ku' bi'kɛ.

30 Lidaali là Unil ya Bijɛ lá li puɔ ni' bó ní nnɔ, nĩ li te nnɔ nɛ.

31 «U ya yo wà te kudulekaaku ya paaki, u'wɛnt te kuduku ni la, u la jiiɛ kí kɔ kí taa tù. Wà mɔ te ikpàan bó la, u la liɛbe kí kun.

32 Tiɛɛ mɛn Lɔt ya po bó.

33 Wà nuunh wɔ ní fie u'miɛl la, wɔn nɛ li kpo kí juore fɛnm. Wà li tuo kí kpo min bo nnɔ, wɔn nɛ li ɛ limiɛl.

34 N tɔkeh nɛ nɛ, ni'daali ya ñɔnku, binib bile li dɔ gado uba bo, bɛ ní taa uba kí dàan utɔ.

35 Bipiib bile li tɛ ki nàanh unɛgɔn uba bo, bɛ ní taa uba kí dàan utɔ.

36 [Bijɛb bile li te bukpàabu ni, bɛ ní taa uba kí dàan utɔ.]*»

37 Nɛ u'panpaankaab niire' wɔ ki ye: «Yonbdaan, nĩ li tien ɛ saan-i?» Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Liwɛnkpil te nà saan la, inɛnyobl taakeh nɛn nɛ.»

18

Ukpooii uba nin tibuur ya nil uba ya gbɛr

1 Nɛ *Yesu pɔn' bɛ mikpɛnjenm, wɔ ní wuɔn bɛ kí ye nĩ mɔn bɛ ní li kàareh uyo kɛ nɛ, ki la cèɛ bi'gbɛnɛnt ní nɛnde.

2 U tɔke' ki ye: «Tibuur ya nil uba nɛ là te udu uba ni, ka fɛnge Wien, ka boh nib.

* **17:36** Bi kpie' ki kele' tigbɔnt tà nnɔ ya tuba ni migbiirm 36 ña te tu'ni.

³ Ukropii uba mɔ̀ là te udu nnɔ̀ ni, ki bàareh u'saan, ki tɔ̀keh wɔ̀ ki teh: «Liike min nin n'ennend ya gber tuu kí kun nni imò̀n.»

⁴ U tuu ki yienh ní tí wuɔ̀ke', nɛ u maale' u'yɛnm ni ki ye: «Nin ma fenge Wien, ka boh nib ma kɛ nnɔ̀,

⁵ n li kun wɔ̀ imò̀n nɛ, kime u gbien' nni uyennjaabe nɛ. Ma kun' wɔ̀ mò̀n la, u li tuu ki bàareh nɛ n'yɛnm ní tí ñɛ n'ba ni.» »

⁶ *Yesu tí tɔ̀ke' u'panpaankaab ki ye: «Ni cii' tibuur ya nil wà ña buh buur tu'donbó nnɔ̀ len' ma bo-a!

⁷ Uwien nɛ ña ji li kun u'nigendkaab bà muɔ̀h ki yih wɔ̀ ñonku nin wien ni nnɔ̀ imò̀n-ii? U li taandee?

⁸ N tɔ̀keh nɛ nɛ, u li kun bɛ imò̀n na ní taande. Ama Unil ya Bijɛ lá li baa ní uyo wà nnɔ̀, u li biɛ kí lɛ binib ñmɔ̀be mitekjim kitink kiɛ bo-oo?»

Farisien uba nin ulɛnpotekl uba ya gber

⁹ *Yesu tí pɔ̀n' mikpenjɛnm wɔ̀ ní wuɔ̀n binib bà maaleh ki teh bi cuube ki yindeh binitɔ̀b nnɔ̀.

¹⁰ U ye: «Bijɛb bile nɛ don' Uwien ya duku bó, bɛ ní tí kàare. Uba yé Farisien, nɛ utɔ̀ yé ulɛnpotekl.

¹¹ Farisien nnɔ̀ se nɛ ki kàareh u'yɛnm ni ki teh: «Uwien, n faareh ñɛ nin ma te tɛn binitɔ̀b te ma nnɔ̀ bo. Ma suh, ka teh nà bre, ka teh nanjmaal, ka te tɛn ulɛnpotekl wuɔ̀ nɔ̀.

¹² N lùoh buñɔ̀bu bolm mile nɛ iwien ilole ni. N lenh nà kɛ nnɔ̀, n gbiinh nè bolm piik nɛ, ki taah miba ki dienh ñɛ.»

¹³ Ama ulɛnpotekl nnɔ̀, wɔ̀n se fɔ̀nfɔ̀km nɛ, ka kaabe wɔ̀ ní yaare kí liike paaki bó mɔ̀nɔ̀n, ki gbiknh liyul ki teh: «O, Uwien muɔ̀ min ubierdaan micɛɛkm.»

14 N tɔkeh nε nε, Uwien bù' ulenpotekl nnɔ nε ugbemɔndaan, u kun', nà yé Farisien nnɔ, kimε wà kε kpiεkreh u'ba la, Uwien li yuɔn wɔ nε. Wà kε jiindeh u'ba tingi la, Uwien li kpiεke wɔ nε.»

Yesu nin mucɛnfɛndmu

(Matie 19:13-15; Mark 10:13-16)

15 Binib tukeh mucɛnfɛndmu ki bàareh *Yesu saan ηɔ wɔ rí taa u'nuɔ kí mε mù. U'panpaankaab laa' nnɔ ma nnɔ, nε ki kɔnh nin bε.

16 Ama *Yesu cère' bi taa' mù ki baa' u'saan, nε u ye: «Cère mɛn mubuwawaamu mù rí li bàareh n'saan. La piendeh mù mɛn, kimε binib bà te tɛn mubumu nε si Uwien ya bɛl.

17 N tɔkeh nε imɔn nε, wà kε ηa teke' Uwien ya bɛl ya gber kibuk yaam la, wa rí kɔ li'ni.»

Ufàadaan uba ya gber

(Matie 19:16-30; Mark 10:17-31)

18 *Sufmbε ya ciɛn uba niire' *Yesu ki ye: «Cɛnbaa wà mɔn, n li tien mila kí ɛ limiɛl là ηa ηmɔbe gbenm-i?»

19 Nε *Yesu ye: «Bε tien' a yih nni wà mɔn-i? Uwien baba ηa rí la, uba ηa mɔn.

20 A bɛn iwɔb yà ye: «La teh nanmaal, ki la ku nil, ki la suh, ki la nɛndeh nib bo, kí li boh a'naa nin a'baa nnɔ.» »

21 Nε ucien nnɔ tɔke' wɔ ki ye: «N boh ni'kε haali n'buwaam ni nε.»

22 *Yesu cii' nnɔ ma nnɔ nε ki tɔke' wɔ ki ye: «Nibonn niba biε ki pɔre' ηε. Kuɔre a ηmɔbe tibont tà kε, kí taa ilike nnɔ kí de bijiinb, kí li ηmɔbe lifaal paaki bó, ηɔ kí baa kí lá paan n'bo.»

23 Ama u cii' nnɔ ma nnɔ nε u'yɛnm saa' ki gbien', kimε u'faal yεbe.

24 *Yesu laa' u'yɛnm saa' ma nnɔ nɛ u ye: «Nì faa ki gbien' nin binib bà ñmɔbe lifaal ní kɔ Uwien ya bɛl ni.

25 Nì faa nin ufàadaan ní kɔ Uwien ya bɛl ni ki cɛn' nin ñɔkma ní càare mikpɛlpienbonm ni.»

26 Nɛ binib bà cengeh u'bó nnɔ ye: «O, nì te nnɔ la, ñmɛ li fre kí ñmɛre?»

27 Nɛ *Yesu ye: «Binib nɛ ña ní fre, Uwien wɔn ña gbɛle' niba.»

28 Nɛ Píer tɔke' wɔ ki ye: «Tinbi wɔn la, ti dàan' ti'faal nɛ ki paan' a'bo-a!»

29 Nɛ *Yesu tɔke' bɛ ki ye: «N tɔkeh nɛ imòn nɛ, unil wà kɛ dàan' u'den bii u'po bii u'ninjieɓ bii u'naa bii u'baa bii u'bumu, Uwien ya bɛl bo la,

30 u li ɛ haali kí tì gèbre tibont tà kɛ u dàan' tù nnɔ fɛnfennɔ wuɔ nɔ. Nɛ uyo wà we ní nnɔ, u li ɛ limiel là ña ñmɔbe gbenm mɔ.»

*Yesu len' u'kuum nin u'mɛkrm bó nta bo
(Matie 20:17-19; Mark 10:32-34)*

31 *Yesu nin u'panpaankaab piik nin bile nnɔ cuonh ki joh, nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Li cengeh mɛn, ti doh Yerusalem bó sɔ, *Uwien ya ñɔbonsɔknɔ là kele' nà kɛ Unil ya Bijɛ bo nnɔ li tien nɛ.

32 Kimɛ bi li taa wɔ kí ñukn bà ña yé Sufmbɛ, bɛ ní lè wɔ, kí jènde wɔ, kí cɛre u'bo tiñinsɛnt,

33 kí ñí wɔ inalebe, kí yaan kí ku wɔ, nɛ wienta daali wɔ ní mɛkre bitɛnkpiib ni.»

34 U'panpaankaab nnɔ ña cii' ni'tingi, kimɛ inɔbon nnɔ ya tingi buɔ nɛ, nɛ ba bɛnde' ì ye yè ní ye bà.

*Yesu likre' ujuɔn uba
(Matie 20:29-34; Mark 10:46-52)*

35 *Yesu tĩ nɛkn' Seriko ya du ni. Ujuɔn uba là te udu nnɔ ni, ki kaah sɛngbaal ki mieh binib tibont.

36 U cii' linigol gèbreh ma nnɔ nɛ u niire' ki ye: «Bɛ teh nɔ?»

37 Nɛ bi tɔke' wɔ ki ye: «Nasarɛt ya *Yesu nɛ gèbreh.»

38 Nɛ u yin' ufaa bo ki ye: «Yesu, *Dafid ya yaabile, muɔ nni micɛɛkm.»

39 Binib bà le *Yesu usɛn nnɔ tɛngɛh u'bo ki teh wɔ ní ñmile, ama u tùɔreh ki wuureh nɛ ki teh: «*Dafid ya yaabile, muɔ nni micɛɛkm.»

40 Nɛ *Yesu sere' ki ye bɛ ní taa wɔ ní. U nɛkn' *ma nnɔ nɛ Yesu niire' wɔ ki ye:

41 «A yíe ní tien bà kí de ñɛ?» Nɛ u ye: «Yonbdaan, n yíe ní likre nɛ.»

42 Nɛ *Yesu ye: «Likre, a'tekjim nɛ ñmien' ñɛ.»

43 U likre' i ya tàan bo, nɛ ki paan' u'bo, ki pèkeh Uwien. Binib nnɔ kɛ laa' nnɔ ma nnɔ nɛ ki mɔ pèkeh Uwien.

19

Uɛnpotekl uba teke' Yesu u'den

1 *Yesu kɔn' Seriko ya du ni, ki joh wɔ ní càare.

2 Ujɛ uba là te len, bi yih wɔ Sase, u yé bilɛnpotekb ya ciɛn nɛ, ki yé ufaadaan mɔ,

3 ki nuunh wɔ ní lɛ *Yesu kí bɛnde wɔ. Ama linigol te ma nnɔ, wa fre' ki laa' wɔ, kimɛ u yé kinijenjenk nɛ.

4 Nɛ u sɛn' ki liere' usɛn ki tĩ don' busubu buba, *Yesu li gèbre nà saan, ñɔ u lá gèbreh la, wɔ ní lɛ wɔ.

5 *Yesu tĩ baa' ni'saan, ki yaare' ki liike', nɛ ki tɔke' wɔ ki ye: «Sase, jiire ní tonm, kimɛ dinnɔ wuɔ nɔ ní kpɛ ní gɔ a'den nɛ.»

6 U jjiire' ní tonm, nε ki teke' *Yesu nin uyensange.

7 Linigol nnɔ laa' nnɔ ma nnɔ nε bi'kε bunbeh ki teh: «U jon' ki tí cáan' ubierdaan nε.»

8 Nε Sase fii', ki sere', ki tɔke' Yonbdaan ki ye: «Yonbdaan a bεn-ii! N li gbiire n'faal mile kí taa miba kí de bijiinb. N là jin' unil ya bonn la, n li jiiin nè bolm minan nε kí de udaan.»

9 Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Dinnɔ Uηmieni baa' iden yii, kimε a'mɔ yé *Abraham ya yaabil nε.

10 Unil ya Bijε baa' wɔ ní lá nuun bà bole' nε, kí ηmieni bε.»

Bitonsɔnb bita ya kpɛnjɛnm
(Matie 25:14-30)

11 Binib bà cengeh *Yesu ya gber nnɔ maaleh ki teh u neke Yerusalem ma nnɔ, bi li pɔk kí le Uwien ya bel i ya tãan bo nε, nε u tí pɔn' bε mikpɛnjɛnm,

12 ki ye: «Unikpɛkpiɛk uba là yíe wɔ ní jo udu uba bó ní fɔke, bε ní tí jin wɔ libel wɔ ní liebe ní.

13 Nεn saan nε u yin' u'tonsɔnb piik, ki de' unil kε milikbim, nε ki tɔke' bε ki ye: «Taa mɛn kí li teh ukpɛnkpende, kí tí baa uyo wà n li liebe ní.»

14 U'du ni ya nib là nɛn wɔ, nε ki sɔn' binib ki ye bε ní upaan u'bo kí tí tɔke ubercien kí ye: «Ta yíe uje wuɔ ní li ye ti'ber.»

15 Ama u jin' libel nnɔ, ki liebe' ki kun' ní, nε ki yin' u'tonsɔnb bà u là de' bε ilike nnɔ ηɔ wɔ ní liike wà kε tien' ukpɛnkpende, ki laa' kpεle wà.

16 Ukpɛk baa', ki lá tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, a là de' nni milikbim mà nnɔ, n taa' mɛ ki tien' ukpɛnkpende, ki laa' piik ki pukn'.»

17 Nε u tɔke' wɔ ki ye: «Ní mɔn. A yé utonsɔnmɔnmɔn nε. A tien' unimɔn

nibonwawaann ni ma nɔ, n li cère a li likeh idu piik.»

18 Nε nle mɔ baa', ki lá tɔke' wɔ ki ye: «Cεnbaa, a là de' nni milikbim mà nnɔ, n taa' mè ki tien' ukpenkpende, ki laa' minun ki pukn'.»

19 Nε u tɔke' u'mɔ ki ye: «Li yé idu injun ya cien.»

20 Nε utɔ mɔ baa', ki lá tɔke' wɔ ki ye: «Cεnbaa, liike, a'likbim nnɔ sɔ. N là pɔbn' mè kukpɛlcieku ni nε ki bɔle'.

21 Kimε n fεnge ηε nε. A'gbεr faa nε, a yuunh ηa ble' nà, nε ki ceh ηa bule' nà.»

22 Nε u tɔke' wɔ ki ye: «Utonsɔnbierɔ sin, a len' ki lɔle' a'ba nε. N li n̄i n̄en bo nε kí bu ηε tibuur. A ye a ben n'bó, n'gbεr faa nε, n yuunh ma ble' nà, nε ki ceh ma bule' nà.

23 Bε tien' ηa n̄in taa' n'like ki t̄i ble' banki n lá baa' ní la, ní lε n'like nin kpεle kí pukn-i?»

24 Nε ki tɔke' bà te ni'saan nnɔ ki ye: «Fie m̄en u'saan milikbim nnɔ, kí taa kí pukn wà ηmɔbe milikbim piik nnɔ.»

25 Nε bi tɔke' wɔ ki ye: «Cεnbaa, u ηmɔbe milikbim piik-a!»

26 Nε u ye: «N tɔkeh nε nε, wà ke ηmɔbe la, bi li de wɔn nε kí pukn. Wà ηa ηmɔbe la, bi li tonde kí fie u ηmɔbe nà waamu nnɔ m̄on̄on nε.

27 N'nenn̄endb ben wɔn, ba là yíe ní li yé bi'ber. N̄en bo, taa m̄en bε ní, kí lá kòkòre bε n'nun bó.» »

*Binib kpiεkreh Yesu u t̄i k̄an' Yerusalem ni
(Matie 21:1-11; Mark 11:1-11; San 12:12-19)*

28 *Yesu p̄on' bε mikpenjenm nnɔ ki t̄i gben', nε ki liere' bε us̄en bi doh Yerusalem bó.

29 U tĩ nɛkn' Bɛtifaaje nin Betani ya du. I te lijuɔl liba saan nɛ, bi yih lɛ Olifi ya siin ya juɔl. Nɛn saan nɛ u sɔn' u'panpaankaab bile

30 ki ye: «Li joh mɛn udu wà te inun bó nɔ ni. Ni tĩ kɔn' u'ni la, ni li lɛ unjuunfanfaan uba lùo. Uba ŋa laan jèke' wɔ. Ní lore wɔ kí taa ní.

31 Unil niire' nɛ ki ye bɛ tien' ni loreh wɔ la, ní tɔke wɔ kí ye: «Yonbdaan nɛ ciɛke wɔ.» »

32 *Yesu sɔn' bà nnɔ, bure' ki tĩ laa' tibont nnɔ kɛ te tɛn u bi tɔke' bɛ ma bo.

33 Bi loreh unjuunfanfaan nnɔ uyo wà nnɔ, nɛ u'dɛnb niire' bɛ ki ye: «Bɛ tien' ni loreh wɔ?»

34 Nɛ bi jiin' bɛ ki ye: «Yonbdaan nɛ ciɛke wɔ.»

35 Nɛ ki tuke wɔ ki baa' *Yesu saan, nɛ ki taa' bi'liergbengt ki paan' unjuunfanfaan nnɔ bo, ki cère' *Yesu jèke'.

36 U joh ma nnɔ nɛ binib taah bi'liergbengt ki pèreh usɛn ni.

37 U tĩ nɛkn' Yerusalem ki baa' Olifi ya siin ya juɔl ya tintindbùol, nɛ u'panpaankaab kɛ ligol cin' ki poknh, ki lienh ufaa bo ki pèkeh Uwien bi là laa' *Yesu tien' miyɔkm ya bont tà kɛ nnɔ bo,

38 ki wuureh ki teh:

«Uwien ya mɔnm ní li te

uber wà we ní Yonbdaan ya yel bo nnɔ bo.

Uyɛnduɔn ní li te paaki bó,

pèke mɛn Uwien paaki bó.»

39 *Farisiɛnmbɛ bà te linigol nnɔ ni ya biba tɔke' *Yesu ki ye: «Cɛnbaa, tɔke a'panpaankaab biɛ bɛ ní ŋmile.»

40 Nɛ *Yesu tɔke' bɛ ki ye: «N tɔkeh nɛ nɛ, bi ŋmile' mɔnɔn la, itɛn li wuure kí pèke nni nɛ.»

Yesu muɔh Yerusalem bo

⁴¹ *Yesu nekn' Yerusalem ya du, ki laa' wù ma nno ne ki muɔh u'bo,

⁴² ki teh: «Yerusalem, a bi ben uyenduɔn ya sen dinnɔ la, ni bi li mon a'bo. Ama fenfennɔ na ji li le wù, kime u buɔ ne.

⁴³ Uyo uba we ni a'nennendb lá li ñe ni'ke bó ní kí lá jebe ne,

⁴⁴ kí ku a'nib ke, kí bere a'dur ke, ka ní cère tenl liba ní juore kí li pe tɔl bo, kime na bende' uyo wà Uwien baa' wɔ ní tore ne.»

*Yesu nɔre' ikpenkpend Uwien ya duku ya luo bo
(Matie 21:12-17; Mark 11:15-19; San 2:13-22)*

⁴⁵ *Yesu kon' Uwien ya duku ya luo bo, ne ki cin' ki nɔh bà kuɔreh tibont u'bo nno ki ñendeh.

⁴⁶ Ne ki takeh be ki teh:

«Ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«N'duku li yé ikaare ya duku ne,

ama ninbi taa' kù ki tien' binasub ya tantaanbùol ne.» »

⁴⁷ Idaan ke *Yesu te Uwien ya duku ya luo bo ne, ki wɔknh binib Uwien ya gber. Ne bitɔtuɔrcienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Sufmbɛ ya cienb nuunh be ní ku wɔ,

⁴⁸ ka laa' bi li ñe isen yà, kime binib ke ya nun mon be ní cenge u'gber ne.

20*Bi niire' Yesu wà de' wɔ usɛn wɔ ní tien u teh nà nɔ
(Matie 21:23-27; Mark 11:27-33)*

¹ Lidaali liba ne *Yesu te Uwien ya duku ya luo bo, ki wɔknh binib Uwien ya gber, ki takeh

bε tigbεmɔnmɔnt, nε bitɔtuɔrcienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Sufmbε ya cienb baa',

² ki lá niire' wɔ ki ye: «Tɔke tε, a ηmɔbe usen a tien' a teh nà nɔ-ɔɔ? Nηmε nε de' ηε u ya sen-i?»

³ Nε u jiin' bε ki ye: «N'mɔ li niire nε iniire iba nε. Tɔke nni mεn.

⁴ San là siih binib Uwien ya ñunm ma nnɔ, ηmε là de' wɔ usen-i? Uwien bii binib nε?»

⁵ Nεn saan nε bi tɔkeh tɔb ki teh: «Ti ye Uwien nε de' wɔ usen la, u li niire tε kí ye: «Bε tien' ta là teke' wɔ ki jin'-i?»

⁶ Ti tí ye binib nε de' wɔ usen la, linigol liε li yèke tε iten kí ku tε, kimε bi'kε tuo' ki ye San là yé *Uwien ya ñɔbonsɔknl nε.»

⁷ Nε bi jiin' *Yesu ki ye ba bεn wà là de' San usen.

⁸ Nε u'mɔ ye: «N'mɔ ηa bεn, ka n' tɔke nε wà de' nni usen n' tien n teh nà nɔ mɔ.»

*Bikpàab bà bre ya kpɛnɛnm
(Matie 21:33-46; Mark 12:1-12)*

⁹ Ni ya puoli bó nε u pɔn' binib mikpɛnɛnm ki ye: «Uje uba nε là ηmɔbe bukpàabu, ki caan' bukpàabu nnɔ ni tisir tà bi taah tu'bii ki ηeh fεn nnɔ, ki taa' bù ki guun' bikpàab biba, nε ki bure' usen, ki tí wuɔke' ni'bó.

¹⁰ Uyo wà isibii nnɔ tí ben' nnɔ, nε u sɔn' utons�nl uba bikpàab nnɔ saan bε n' tí de wɔ u ya bó n'í. Ama bikpàab nnɔ tí ñi' wɔ, ki ηɔre' wɔ u bure' inɔpien.

¹¹ Nε u tí sɔn' utonsɔntɔ, bi tí ñi' u'mɔ, ki suke' wɔ, ki ηɔre' u'mɔ u bure' inɔpien.

¹² Nε u tí liebe' ki sɔn' nta, bi tí ñi' u'mɔ ki bunbunge' wɔ, nε ki ηɔre' wɔ.

¹³ Nε ukpɛdaan nnɔ ye: «N li tien mila? N li sɔn n'bijε wà n yíe wɔ nε. Nba la, bi li tí bo wɔn.»

14 Ama bikpàab nnò laa' u'bijε nnò we ní ma nnò, nε bi tòke' tób ki ye: «Wòn nε yé u'faajil, cère mèn tí ku wò ηò lifaal nnò ní juore tí'yaal.»

15 Nε bi ñen' wò ukpεgbε, ki tí ku' wò.

«Nεn bo ukpεdaan nnò li tien bε mila?»

16 U li baa kí lá ku bikpàab nnò, nε kí taa bukpaabu nnò kí guun bikpεtób.»

Linigol nnò cii' u len' nnò ma nnò, nε bi ye: «Uwien la cère nè ní tien.»

17 *Yesu caan' bi'bo inun nε ki ye: «Na te nnò la, nà kele' *Uwien ya gbònkú ni ki ye: «Liténl là biduméb wíε' lè nnò, len nε lá tien' litenkpiékl là có kuduku» nnò ya tingi si ba?»

18 Wà ké lu' liténl nnò bo la, u li kòkuò nε. Liténl nnò lu' wà mò bo la, lí li memere wò nε.

19 *Yiko ya wònwòknb nin bitòtuàrciènb bende' ki ye *Yesu pòn' bèn nε mikpenjenm nnò. Nεn bo nε bi nun mòn bε ní cuo wò í ya tàan bo, nε ki fenge' linigol nnò.

Sesa ya lenpolike

(Matie 22:15-22; Mark 12:13-17)

20 U ya yo nε bi cin' ki pingeh Yesu, nε ki sòn' bifinfinb biba u'saan, bε ní li teh tèn bi yé binimònb nε ki yíe bε ní cenge u'gbεr, ηò kí dule u'lenm bo kí cuo wò, kí ηukn udu nnò ya gobina. Wòn nε ηmòbe mituòm udu nnò bo.

21 Nε bi baa' ki lá niire' wò ki ye: «Cènbaa, ti bèn ki ye a lienh nà nin a wòknh binib nà ké nnò cuube nε, ki bèn ki ye ηa boh uba ki cèn' utò, ki wòknh mòmòmnm binib li tien ma kí li pε Uwien ya sèn bo.

22 Tòke tε, ti ηmòbe usen tí li pèh lenpo ki dienh ubercien Sesa bii ta ηmòbe?»

23 Ama *Yesu ben bi'cekn ne ki tɔke' be ki ye:

24 «Wuɔn nni men milikbim miba.» Bi wuɔn' wɔ, ne u niire' be ki ye: «ŋme si kunennenku nin liyel là te mi'bo nɔ?» Ne bi ye: «Ubercien Sesa.»

25 Ne u tɔke' be ki ye: «Taa men nà yé Sesa yaann kí de Sesa, kí taa nà mɔ yé Uwien yaann kí de Uwien.»

26 Ba fre' ki laa' bi li dule nà bo kí cuo *Yesu u'lenm ni binib ya nun bó. U'lenm ni, u jiin' bi'niire ma bo nno cuo' be miyɔkm, ne ba ji ye niba.

Bitenkpiib ya mekrm ya gber

(Matie 22:23-33; Mark 12:18-27)

27 Saduseyεnmbε biba mɔ nekn' Yesu. Ben ne lienh ki teh bitenkpiib ηa n mekre nno. Bi niire' wɔ

28 ki ye: «Cεnbaa, Moyis là kele' yiko ki de' te ki ye: «Unil ya ninje kpo' ki cère' u'po, ka ηmɔbe buk la, wɔ n kere ukpopii nno, kí maa mubumu kí de u'ninje wà kpo' nno.»

29 Tɔ, ninjεb bilole biba ne là te, ne ukpiek lá kuɔn' upii, ki kpo', ka maa' buk.

30 Ne ulie kere' ukpopii nno, ki mɔ kpo', ka maa' buk.

31 Nta mɔ tien' nno, ki mɔ kpo', ka maa' buk. Bi teteh nno ne jεb bilole nno ke tɔ kuɔn' upii nno ki bòn', ki kpo', ka maa' buk.

32 Upii nno mɔ tɔ fɔre' ki kpo'.

33 Tɔ, bitenkpiib lá mekre' uyo wà la, ηme li si upii nno? Kimε bi'ke bilole kuɔn' wɔ ki tɔ bòn' ne.»

34 Ne *Yesu tɔke' be ki ye: «Uηendun wuu ni ne bijεb kuɔndeh bipiib, bipiib kunh ticεr.

35 Ama binib bà Uwien ye bi kpe be n mekre bitenkpiib ni, kí li yé uηendun wà we ní yaab nno; wun ni jεb ηa n kuɔn piib, bipiib mɔ ηa n kun cεr.

36 Ba ji li kpo, kimε bi li te tεn Uwien ya tondb nε. Bi li mεkre ma nnɔ, bi li yé Uwien ya bumu nε.

37 Moyis mɔnɔn là wuɔn' tε nĩ wien ki ye bà kpo' li mεkre. U laa' nà saan kufetuku kuba kù teknh umu ka wih nnɔ, u yin' Yonbdaan ki ye *Abraham nin *Isaak nin Sakɔb ya Wien nε.

38 Uwien ηa yé tεnkpiib ya Wien, u yé bà fuobe ya Wien nε, kimε wɔn bo bi'kε fuobe nε.»

39 Nε *Yiko ya wɔnwɔknb biba tɔke' *Yesu ki ye: «Cεnbaa, a len' mɔnmɔnm.»

40 Nε uba ηa ji kaabe' wɔ nĩ niire wɔ niire niba bo.

*Uwien ya Nigεndkε Kristo nin Dafid ya gbεr
(Matie 22:41-46; Mark 12:35-37)*

41 Nε *Yesu niire' bε ki ye: «Nì tien' mila, binib lienh ki teh Uwien ya Nigεndkε Kristo yé *Dafid ya yaabil-i?

42 Kimε *Dafid bugbεn là len' Uwien ya yuon ya gbɔnku ni ki ye:

⟨Yonbdaan Uwien tɔke' n'Yonbdaan ki ye:
Kèle n'nojie bó,

43 kí tĩ baa uyo wà n li cère á tε a'nεnnεndb bo litaal.⟩

44 *Dafid yih *Uwien ya Nigεndkε Kristo u'Yonbdaan la, u ji tien' mila ki liεbe' ki yé u'yaabil mɔ?»

*Li bεn mεn Yiko ya wɔnwɔknb bó
(Matie 23:1-36; Mark 12:38-40)*

45 Linigol nnɔ cengeh *Yesu ya gbεr, nε u tɔke' u'panpaankaab ki ye:

46 «Li bεn mεn *Yiko ya wɔnwɔknb bó. Bi yíe bε nĩ li guoh tiliεrgbengt nε ki gaakeh, ki yíe binib nĩ li gbaandeh ki fuondeh bε mudaamu ni, ki yíe bε nĩ

li kaah binikpekpiekb ya kànkàan itáan ya dur nin tinacent ni.

⁴⁷ Bɛn nɛ jinh ki pendeh bikpopiib, ki kàareh nĩ wuɔkreh ŋɔ binib ní ye bi yé binimònb. Uwien li dɛre bi'tub kí gbien kí cɛn binitɔb.»

21

Ukpopiiceɛkdaan uba ya pum

(Mark 12:41-44)

¹ *Yesu liike', ki laa' bifàadɛnb bàareh ki kpɛndeh ilike Uwien ya pum ya likkpɛnɔ̀ol,

² ki laa' ukpopiiceɛkdaan uba mɔ baa' ki lá kpɛn' milikbim mile.

³ Nɛ u ye: «N tɔkeh nɛ imòn nɛ, ukpopiiceɛkdaan wuɔ kpɛn' ilike ki cɛn' bi'kɛ.

⁴ Kimɛ bi'kɛ de' ka pɔkre' bi'like ya pɔkl. Ama wɔn yé ucɛkdaan nɛ, nɛ ki tonde' u ŋmɔbe nà kɛ nnɔ ki baa', ki lá kpɛn'.»

Bi lá li bere Uwien ya duku

(Matie 24:1-2; Mark 13:1-2)

⁵ Binib lienh Uwien ya duku ya gɛɛr ki teh bi taa' itɛn yà ki mɛn' kù nnɔ nin binib pun' Uwien tibont tà, bi taa' ki tien' ku'ni nnɔ mɔn cɛɛn. Nɛ *Yesu tɔke' bɛ ki ye:

⁶ «Ni likeh nà nɔ, uyo uba we ní, tɛnl ŋa ní juore kí li pɛ tɔl bo, bi li bere ni'kɛ nɛ.»

Ijɛnd ya yo lá li te ma bo

(Matie 24:3-14; Mark 13:3-13)

⁷ Nɛ bi niire' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, nĩ li tien nnɔ u lɛ yo ba? Ku lɛ dɛku ba li wuɔn tɛ kí ye uyo baa'?»

⁸ Nɛ u jiin' bɛ ki ye: «Li bɛn mɛn, ki la cère uba ní tuln nɛ. Kimɛ binib lá li baa ki yebe, kí li ŋmɔbe

n'yel ki teh bi yé min nε, kí tǎke kí ye uyo nnǎ baa' ηǎ. Ni la paan bi'bo.

⁹ Ni lá cii' binib tǎh lituǎl kǎnkǎnm, ki cii' binib yǐenh bi'berb ya ŋuǎn bó la, ni la cère nè rí cuo nε jεwaanbu, kimε tu ya bont kε li tien nε kí yaan. Ama na yé uηendun li pǎk kí gben i ya tǎan bo nε.»

¹⁰ Nεn saan nε u tí tǎke' bε ki ye: «Linibol liba li jǎke linibotǎl. Libel liba ya nib mǎ li jǎke libetǎl yaab.

¹¹ Kitink li jǎnge kí gbien, nε mikǎnm nin iwiɛnbiere mǎ rí lu bùol, bùol. Micincilncienm li tien kutaaku bo.

¹² «Ama kí yaan nεn kε rí tien nnǎ, bi li cuo nε, kí jǎnde nε, kí cère bε rí bu nε tibuur *Sufmbε ya tǎan ya dur ni, kí taa nε kí jon lipεkl. Min bo nε bi lá li tuke nε kí jon tibuur biberb nin idu ya cienb saan.

¹³ Nnǎ nε ni li yé n'mǎnkunb bi'saan.

¹⁴ Taa mεn kí ble ni'yul ni kí ye na rí li nuunh ni li tǐ len ma kí ηmεre.

¹⁵ Kimε min nε li tǎke nε, ni li tǐ len ma bo nin miyɛnfuom, ηǎ ni'nεnnεndb ya uba la fre kí niε nin nε, ki la fre kí len kí jiin nε.

¹⁶ Haali ni'baambe nin ni'naambe nin ni'ninjǐeb nin ni'yaab nin ni'jǎtieb mǎnǎn li kuǎre nε. Nε bi li ku ni'ni biba.

¹⁷ Min bo nε binib kε li nεn nε.

¹⁸ Ama ni'ni uba mǎnǎn ya yul ηa rí gǎare.

¹⁹ Ni mǐnde' ijend kε ni la, ni li lε limiel là ηa ηmǎbe gbenm.»

Bi lá li bere Yerusalem ya du

(Matie 24:15-21; Mark 13:14-19)

²⁰ «Ni lá laa' sojambε jebe' Yerusalem ya du uyo wǎ la, li bεn mεn kí ye bi li bere wù, na rí taande.

21 Uyo nnɔ lá baa' la, bà te Sude ya tinfɛnm ni nnɔ, bɛ ní sɛn kí jo ijuɔn bó. Bà mɔ te Yerusalem ni la, bɛ ní sɛn kí ñɛ u'ni. Bà mɔ te idugbaan bó la, bi la ji ní kɔ udu ya benku ni.

22 Kimɛ u ya yo nɛ Uwien li dɛre Yerusalem ya nib ya tub, ɲɔ nà kɛ kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ ní tien.

23 U ya yo, bipiib bà punbe' nin bà ɲmɔbe mubumu mùa ɲaanh, li ɲmɔbe micɛɛkm nɛ, kimɛ Uwien ya benku ni ben' udu nnɔ ya nib bo ma nnɔ, bi li jènde kí gbien.

24 Bi li ku biba nin kijusiek, kí cuo bitɔb kí jon inibol kɛ ya du bó, nɛ bà ɲa yé *Sufmbɛ nnɔ li ɲuuke Yerusalem bugbɛn kí tĩ baa uyo wà Uwien sien' nnɔ.»

*Unil ya Bijɛ ya baam ya gber
(Matie 24:29-31; Mark 13:24-27)*

25 «Micincilm ya bont li tien uwien nin uɲmaal nin inɲmaabii bo. Inɲungbegbel li fii miñunciɛnm bo, kí li ɲmɔbe kuwaaku kí gbien, kí ɲaabe binib ya yɛnm ba ji li bɛn bi li tien ma.

26 Tibont tà ɲmɔbe paaki bó mituɔm li jènge, binib li maaleh nà li tu uɲɛndun wuu nɔ bo nɛ bi'fɛl ní sɛn kí tĩ kɛnde.

27 U ya yo nɛ bi li lɛ Unil ya Bijɛ te kutɛwɔlgbɔnku ni, ki we ní, ki ɲmɔbe ufaa nin ukpiɛke ki gbien'.

28 Ni lá laa' tu ya bont kɛ cin' ki teh la, ní cuo ni'ba, kí cɛre ni'yul ní li cɛ, kimɛ ni'ɲmɛɲmeryo nɛkn' ní ɲɔ.»

Bukenkenbu ya kpɛɲɛnm

29 Yesu tí pɔn' bɛ mikpɛɲɛnm ki ye: «Sekn mɛn bukenkenbu nin isitɔ kɛ.

³⁰ Ni lá laa' i bundeh la, ninbi nin ni'yul ben kí ye ní nεke uñalend nε.

³¹ Ni'mə yaam te nnə nε. Ni lá laa' tibont nnə teh la, ní li ben kí ye Uwien ya bel nεkn' ní ηə.

³² «N təkεh nε iməñ nε, tibont nnə kε li tien, kí lε fεnfennə ya nib biε ηa laan kpo' ki gben'.

³³ Kutaaku nin kitink li gben, ama n'gber tun ηa ηməbe tù rí gben.»

La gəh mεn ηə Unil ya bijε ya baam la pīln nε

³⁴ «Liike mεn ni'yul bo, ki la cère tidεyibr nin ujinciεn nin uηendun ya bont ya nuunm rí yεbre ní'fəl ni ηə Unil ya Bijε ya babaadaali la pīln nε,

³⁵ tεn bubεbu pīlndeh ijεn ma bo, kimε Unil ya Bijε ya baam li cí binib bà kε te utingben bo nε.

³⁶ La gəh mεn, kí li kàareh uyo kε, ηə kí lε mituəm kí ñε ijend yà kε we ní nnə ni, kí fre kí sere Unil ya Bijε ya nun bó.»

³⁷ Uwien ni la, *Yesu te Uwien ya duku ya luo bo nε ki wəknh binib Uwien ya gber, nε ní biire' la, u joh ki tī gəh Olifi ya siin ya juəl bo.

³⁸ Nε udu ya nib kε bàareh u'saan Uwien ya duku ya luo bo kutεnηεsənsənkú ki cengeh u'gber.

22

Bi kpaan' iyε bε rí ku Yesu

(Matie 26:1-5, 14-16; Mark 14:1-2, 10-11; San 11:45-53)

¹ Kpəñə wà ηa ηməbe ñəke ya nacenku kúa bi yih kù *Sufmbε ya Pak nnə nεkn' ní.

² Nε bitətuərciεnb nin *Yiko ya wənwəknb nu-unh bi li tien ma kí ku Yesu, nε ki ji fεnge udu ya nib.

*Sudas yie wə́ rí kuəre Yesu
(Mark 14:10-11; Matie 26:14-16)*

³ Nɛn saan nɛ *Satan kɔ́n' Sudas Iskariyɔ́t ya fɛ̀l ni. U yé *Yesu ya panpaakaab piik nin bile nnɔ́ ya uba nɛ.

⁴ U jon' bitɔ́tuərciɛnb nin Uwien ya duku ya guguurb ya ciɛnb saan, wə́ rí tǐ tɔ́ke bɛ u li tien ma kí taa *Yesu kí ŋukn bɛ.

⁵ Bi'yɛnm sɔ́nge' cɛɛn, nɛ bi kpaan' buñɔ́bu ki ye bi li de wə́ ilike.

⁶ U tuo', nɛ ki nuunh u li ñɛ isɛn yà kí taa *Yesu kí ŋukn bɛ ki la cère linigol nnɔ́ rí bɛnde.

*Yesu nin u'panpaankaab jele' Sufmbɛ ya Pak
(Matie 26:17-29; Mark 14:12-26)*

⁷ Lidaali là bi jeleh kpɔ́nɔ́ wà ŋa ŋmɔ́be ñɔ́ke ya nacenku nnɔ́ baa'. Nɛn daali nɛ bi kòreh *Sufmbɛ ya Pak ya pefanfaan.

⁸ Nɛ *Yesu sɔ́n' Piɛr nin San ki tɔ́ke' bɛ ki ye: «Jo mɛn kí tǐ tien tɛ Pak ya jier tǐ ji.»

⁹ Nɛ bi niire' wə́ ki ye: «A yíe tí tien ku'jier lɛ saan-i?»

¹⁰ Nɛ u ye: «Cenge mɛn, ni tǐ kɔ́n' udu ni la, ni li lɛ ujɛ uba tuke liñuncuɔ́l ki cendeh nɛ. Ní paan u'bo, kí tǐ kɔ́ u li kɔ́ iden yà ni nnɔ́ ni,

¹¹ kí tɔ́ke udendaan ki ye: «Tí' Cɛnbaa ye wɔ́n nin u'panpaankaab li ji Pak ya nacenku ya jier ku lɛ duku ni?»

¹² U li wuɔ́n nɛ lidutɔ́tuɔ́l ya paaki ya duciɛnku kuba, bi bonde' kù ŋɔ́. Ní tien kunacenku nnɔ́ ya jier kun ni.»

¹³ Bi bure', ki tǐ baa' ki laa' *Yesu bi tɔ́ke' bɛ ki ye bi li lɛ nà nnɔ́ kɛ, nɛ ki tien' kunacenku nnɔ́ ya jier.

Yonbdaan ya jier

(*Matie 26:26-30; Mark 14:22-26; 1 Korɛnt 11:23-25*)

14 Tijjier nnɔ ya jijjiyo baa', nɛ *Yesu nin u'tondb kɛle' ki jinh.

15 Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «N'nun là mɔn min nin ninbi n taan kɪ ji kunacenkɪ ya jier nɛ kɪ yaan n jɛnde.

16 N tɔkeh nɛ nɛ, kimɛ ma ji li ji ku'jier kɪ tɪ baa uyo wà ku'tingi li tɔre kɪ wende Uwien ya bɛl ni.»

17 Nɛ ki taa' midaam, ki faare' Uwien ki ye: «Teke mɛn midaam miɛ kɪ gbiire.

18 N tɔkeh nɛ nɛ, ma ji li faa kɪ nɯ sibii ya daam, kɪ tɪ baa uyo wà Uwien ya bɛl li baa nɪ.»

19 Nɛ ki taa' kpɔnɔ, ki faare' Uwien, ki kɔkuɔ', ki taa' ki de' bɛ, nɛ ki ye: «Nà sɔ yé n'gbɛnɛnt, n taa' ki de' nɛ. Li teh mɛn nnɔ kɪ li tien n'bó.»

20 Bi jin' ki tɪ gben', nɛ u taa' midaam mɔ, ki faare' Uwien, nɛ ki ye: Midaam miɛ yé n'sɛm nɛ, ki wɔngɛh ki teh Uwien cuo' nin binib kujɔtiefɛnku. Ninbi bo nɛ mɪ li puube.

21 «Liike mɛn, wà li kuɔre nni nnɔ kɛ niɛ saan ki jinh nin nni.

22 Unil ya Bijɛ li kpo Uwien sien' wɔ ma bo nɛ. Ama unil wà li kuɔre wɔ nnɔ, nɪ bre udaan bo.

23 Nɛ u'panpaankaab cin' ki niireh tɔb ki teh: «Ti'ni nɯmɛ li tien ni ya bonn-i?» »

Yesu ya panpaankaab findeh ticiɛnt bo

(*Matie 18:1; 20:25-28; Mark 9:34; 10:42-45*)

24 Uyo uba nɛ *Yesu ya panpaankaab findeh nin tɔb wà li yé ucien bi'ni.

²⁵ Nε u tɔke' bε ki ye: «Idu ya bεrb wɔbndeh i'nib nε, nε bā ηmɔbe ticiɛnt bi'bo cεreh bi yih bε binimɔnb.

²⁶ Ninbi yaam ηa te nnɔ. Wà yé uciɛn ni'ni la, wɔ ní tien u'ba uwaal. Wà yé usɛnlier la, wɔ ní tien u'ba utons�nl.

²⁷ Wà teh tijier nin wà jinh, ηmε cɛn' utɔ? Na yé wà jinh-ii? Nin nɛn kε ηɔ min te ni'ni tɛn utons�nl nε.

²⁸ «Ninbi nε ñikn' ka siere' ki dàan' nni uyo wà kε nǐ faa n'bo.

²⁹ Nɛn bo, n'Baa cère' u'bɛl yé n'yaal ma nnɔ, n'mɔ li cère lè ní li yé ni'yaal,

³⁰ ηɔ ní li jinh ki ñuh nin nni n'bɛl ni, kí kèle mubɛrbiɛmu bo, kí bu Israyɛl yaab ya baamul piik nin ile nnɔ tibuur.»

Yesu tɔke' Piɛr ki ye u li niε ki ye wa bɛn wɔ

(Matie 26:31-35; Mark 14:27-31; San 13:36-38)

³¹ *Yesu tɔke' Simɔn ki ye: «Simɔn, Simɔn, liike *Satan miε' usɛn wɔ ní yoyoke nε tɛn bi yoknh kufenku ma bo ki ñɛndeh mibim nε.

³² Ama n kàare' ki de' sin ηɔ a'tekjim la pɔre ηε. Uyo wà a liebe' ní ki paan' n'bo la, á saake a'ninjieb ya gbɛnɛnt.»

³³ Nε Piɛr tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, n li tuo bε ní pɛkn min nin sin, bii kí kpo nin ηε mɔnɔn-a!»

³⁴ Nε *Yesu ye: «Piɛr, n tɔkeh ηε nε, dinnɔ mɔnɔn, a li niε bolm mita kí ye ηa bɛn nni nε kí yaan ukuoje ní muɔ.»

Bonde mɛn ni'ba, ni yé lituɔl nε ni'bo

³⁵ Nε ki niire' bε ki ye: «N là sɔn' nε ma, ki ye ni la tuke like, ki la tuke kɔl, ki la taa tacaan nnɔ, ni là luɔ' niba-aa?» Nε bi ye: «Ta là luɔ' niba.»

³⁶ Nε u ye: «Fεnfennɔ wà ηmɔbe bulikbu la, wɔ́ rí li tuke. Wà mɔ ηmɔbe likɔl la, wɔ́ rí li tuke. Wà ηa ηmɔbe jusiek la, wɔ́ rí kuɔre u'lierku kí dε.

³⁷ N tɔkeh nε nε, kimε nà kele' n'bo *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ li tien nε.

Ní kele' ki ye:

«Bi kaan' wɔ́ ki kpɔbn' idukond bó nε»,

«bi li mɔnbe kí tien nni nnɔ nε fεnfennɔ.» »

³⁸ Nε bi ye: «Yonbdaan, liike-a mujusiemu mule sɔ.» Nε u tɔke' bε ki ye: «Nì li dèkre.»

Yesu kàare' Olifi ya siin ya juɔl bo

(Matie 26:36-46; Mark 14:32-42)

³⁹ *Yesu ñɛn' ni'saan ki jon' Olifi ya siin ya juɔl bo tɛn u tí rí joh uyo kε ma bo, nε u'panpaankaab mɔ paan' u'bo.

⁴⁰ U tí baa' ni'saan, nε ki tɔke' bε ki ye: «Li kàareh mɛn ηɔ ki la lu biikm ni.»

⁴¹ Nε ki dàan' bε, ki jende' waamu, ki gbaan' ki kàareh

⁴² ki teh: «N'Baa, a yíe la, cère ijend yiε rí jende nni. Ama la cère n ya yíem rí tien, cère a'yaam rí tien.» [

⁴³ Nɛn saan nε Uwien ya tond uba ñɛn' paaki bó ní, ki baa' u'saan ki saake' u'gbenent.

⁴⁴ *Yesu ya yɛnm saa' ki tí kɛnde', nε u tùɔre' ki kàare' nin inunmón; nε kutòntònkɔ ñɛh wɔ́ ki naan misèm ki tuoreh tingi ni.]*

⁴⁵ U kàare' ki gben' nε ki fii' ki liɛbe' u'panpaankaab bita nnɔ saan, ki laa' bi'yɛnm saa' ki gbien', bi dɔ́ ki gɔh,

* **22:44** Bi kpiε' ki kele' tigbont tà nnɔ ya tuba ni migbiirm 43 nin 44 ηa te tu'ni.

46 nε u ye: «O! Nĩ tuo', ni dɔ ki gəh-ɔɔ? Fii mɛn, kɪ li kàareh ŋɔ ki la lu biikm ni.»

Yesu ya cuom

(Matie 26:47-56; Mark 14:43-50; San 18:3-11)

47 *Yesu laan biε ki lienh nε linigol liba puɔ' bi'bo, bi yih wà Sudas, u yé *Yesu ya panpaankaab piik nin bile ya uba nnɔ le bε usɛn. U nɛkn' *Yesu nε ki lɔkn' wɔ.

48 Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Sudas! A li lɔkn Unil ya Bijε nε kɪ kuɔre wɔ-ɔɔ!»

49 *Bà te nin Yesu nnɔ laa' nà benh nè ní tien, nε ki niire' wɔ ki ye: «Yonbdaan, tí taa mujusiemu kɪ gεgε bε-εε?»

50 Nε bi'ni uba taa' kijusiek ki gε' ki paare' bitɔtuɔrcienb ya cien ya tonsɔnl uba ya nɔjietubl.

51 Nε *Yesu ye: «Dàan mɛn, nĩ li dèkre», nε ki mε' utonsɔnl nnɔ ya tubl nnɔ ki cère' u faake'.

52 Nε ki tɔke' bitɔtuɔrcienb nin Uwien ya duku ya guguurb ya cienb nin *Sufmbε ya cienb bà baa' bε ní lá cuo wɔ nnɔ ki ye: «Nĩ tuke mujusiemu nin ilɛnbɛn ní lá cuo nni tɛn n yé udukond nε-a!

53 N là te nin nε Uwien ya duku ya luo bo idaan kε, nε na cuo' nni. Ama fɛnfɛnnɔ ninbi nin ubiɛrɔ ya tuɔm ya yo nε baa'.»

Pier niε' ki ye wa bɛn Yesu

(Matie 26:57-58, 69-75; Mark 14:53-54, 66-72; San 18:12-18, 25-27)

54 Nɛn saan nε bi cuo' *Yesu ki taa' wɔ ki jon' bitɔtuɔrcienb ya cien den. Nε Pier pε bi'bo ki te fɔnfɔkm.

55 Bi sère' umu uluo ya siik, nε ki kèle' ki jebe' wù. Pier mɔ baa' ki kèle' bi'ni.

⁵⁶ Upiitonsɔnl uba laa' wɔ u kɛ umu saan, nɛ u caan' u'bo inun ki ye: «Ujɛ wuɔ nɔ mɔ bi te nin *Yesu nɛ.»

⁵⁷ Nɛ u niɛ' ki ye: «Upii, ma bɛn wɔ.»

⁵⁸ Nɪ pukn' waamu, nɛ unitɔ mɔ laa' wɔ, ki tɔke' wɔ ki ye: «A'mɔ yɛ bi ya uba nɛ.» Nɛ Pɪɛr ye: «Kayil! Ma yɛ bi'yɔ.»

⁵⁹ Nɪ tien tɛn kukurku kuba, nɛ unitɔ mɔ len' ki ye: «Nɪ yɛ imɔn nɛ, ujɛ wuɔ mɔ bi te nin *Yesu nɛ, kimɛ u yɛ Galile yɔ nɛ.»

⁶⁰ Nɛ Pɪɛr jiin' wɔ ki ye: «Ujɛ, ma bɛn a ye a ye bɔ.» U laan biɛ ki lienh nɛ ukuojɛ pɔk ki muɔ'.

⁶¹ U ya yo nɛ Yonbdaan jɛbe' ki caan' Pɪɛr bo inun. Nɛ Pɪɛr tiɛrɛ' Yonbdaan bi tɔke' wɔ ma ki ye: «Dinnɔ, a li niɛ bolm mita kɪ ye ŋa bɛn nni nɛ kɪ yaan ukuojɛ ɲ muɔ nnɔ.»

⁶² Nɛ u fii' ki ŋɛn' saali, ki tɪ muɔ' ki gbiɛnde' cɛɛn.

*Biguguurb sukreh Yesu ki yieke ki ŋih wɔ
(Matie 26:67-68; Mark 14:65)*

⁶³ Nɛn saan nɛ binib bɔ gu *Yesu nnɔ lɛh wɔ, ki yieke ki ŋih wɔ,

⁶⁴ ki taa' kukpɛlciɛku ki pibn' u'nun bɔ, ki tɔkeh wɔ ki teh: «Bukre' wɔ ŋi' ŋɛ.»

⁶⁵ Nɛ ki liɛbe' ki sukreh wɔ isuk mɔ ɪ yebe.

Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab bun' Yesu tibuur

⁶⁶ Nɪ faa' kutɛnŋɛsɔnsɔnku, nɛ *Sufmbɛ ya ciɛnb nin bitɔtuɔrciɛnb nin *Yiko ya wɔnwɔknb taan', ki cɛrɛ' bi taa' *Yesu ki baa' bi'buur ya cɛkl yaab saan.

⁶⁷ Nɛ bi niire' wɔ ki ye: «A yɛ Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nɛ la, tɔke tɛ.» Nɛ u jiin' bɛ ki ye: «N tɔke' nɛ mɔnɔn la, na li li teke kɪ ji.

⁶⁸ N tɪ niire' nɛ iniire mɔ la, na ɲ jiin nni.

69 Ama kí ñε fεnfennɔ kí taa kí li joh, Unil ya Bijε li kèle Uwien, mituɔm kε ya daan ya jie bó.»

70 Nε bi'kε ye: «Nεn mεn la, a yé Uwien ya Bijε nε-a!» Nε *Yesu jiiin' bε ki ye: «Ninbi mɔnɔn len' bù te, n yé wɔn nε.»

71 Nεn saan nε bi ye: «Ta ji nuunh mɔnkunl, tinbi mɔnɔn cii' u'ñɔbu ni.»

23

Bi tuke Yesu ki jon' Pilat saan tibuur

(Matie 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; San 18:28-38)

1 Nε bi'kε fii', ki taa' *Yesu ki jon' Pilat saan,

2 ki cin' ki biindeh wɔ ki teh: «Ti laa' uje wuɔ sureh ti'du ya nib nε bε n kpre, ki tɔkeh bε ki teh, bi la ji n li pèh uberciεn Sesa lenpo, ki teh u yé Uwien ya Nigendkε Kristo, uber nε.»

3 Nε Pilat niire' wɔ ki ye: «Sin, a yé *Sufmbε ya bεr nε-εε?» Nε u jiiin' wɔ ki ye: «Sin nε ye nnɔ.»

4 Nε Pilat tɔke' bitɔtuɔrciεnb nin linigol nnɔ ki ye: «Ma laa' uje wuɔ ya biil.»

5 Nε bi ñiikeh ki teh: «U wɔknh Sude ya tinfenm kε ni nε, ki cèreh binib kpreh. U cin' Galile ya tinfenm ni nε, ki ηmɔηmɔbe ki lá baa' niε saan.»

Herod bun' Yesu tibuur

6 Pilat cii' nnɔ ma nnɔ, nε ki niire' ki ye: «Uje bugben yé Galile yɔ nε-εε?»

7 Pilat cii' *Yesu ñεn' Galile ma nnɔ, nε u ye bε n taa wɔ kí jo Herod saan, kimε Herod nε likeh Galile ya nib, ki te Yerusalem ni i ya dεn.

8 Herod laa' *Yesu ma nnɔ, nε u'yεnm sɔnge cεεn, kimε u là cii' u'bó, nε ki nuunh wɔ n lε wɔ nĩ tĩ

wuəke', ki daan wə́ n̄ tien miyək̄m ya bonn ηə́ wə́ n̄ l̄ε.

⁹ U niire' *Yesu iniire ĩ yebe, ama *Yesu ηa j̄iin' wə́ n̄ə́bonl.

¹⁰ Bitət̄uərciɛnb nin *Yiko ya wən̄wək̄nb mə́ te ni'saan ki biindeh wə́ ufaa bo.

¹¹ Herod nin u'sə́jambɛ liike' wə́ fɛnm, ki l̄è' wə́, nɛ Herod taa' kulierku kuba, kù mən̄ cɛɛn ki goln' wə́, ki cèrɛ' bi taa' wə́ ki j̄iin' Pilat saan.

¹² Herod nin Pilat ηa là ηmɛ. Nɛn daali nɛ bi ηmaake'.

Bi bun' Yesu tibuur ki ye u kpɛ mikuum

(Matie 27:15-26; Mark 15:6-15; San 18:39-19:16)

¹³ Nɛn saan nɛ Pilat yin' bitət̄uərciɛnb nin *Sufmbɛ ya ciɛnb nin udu ya nib,

¹⁴ ki tək̄e' bɛ ki ye: «Ni taa' uje wuə́ ki baa' n'saan ki ye u gaandeh binib nɛ. Nɛn bo nɛ n bun' wə́ tibuur ni'kɛ ya nun b́ó, ki niire' wə́ iniire ni biindeh wə́ isɛn yà ni nnə́, ka laa' u bii' bà.

¹⁵ Herod mə́ ηa laa' u bii' bà. Nɛn bo nɛ u j̄iin' wə́ ní ti'saan. Tə́, wa tien' nà kpɛ kuum.

¹⁶ Nɛn bo, n li cèrɛ bɛ n̄ n̄i wə́ nɛ, kí taa wə́ kí wiɛ.»

¹⁷ [Binl kɛ binl, kunacɛnku nnə́ ya yo la, Pilat n̄ɛndeh lipɛkl ya nil uba nɛ ki wiɛnh.]*

¹⁸ Nɛ bi'kɛ taan' ki wuure' ki ye: «Ku uje wuə́ nə́, kí wiɛ tɛ Barabas.»

¹⁹ Bi là cuo' Barabas ki pɛkn', kimɛ u là cèrɛ' binib kpi' udu ni, nɛ ki ku' unil mə́.

²⁰ Pilat yíe wə́ n̄ wiɛ *Yesu ma nnə́, nɛn nɛ cèrɛ' u liɛbe' ki len' nin binib nnə́.

* **23:17** Bi kpiɛ' ki kɛlɛ' tigb̄ənt tà nnə́ ya tuba ni migbiirm 17 ηa te tu'ni.

21 Ama be ní wuureh ne ki teh: «Kpe wɔ udɔpɔnpɔn bo! Kpe wɔ udɔpɔnpɔn bo!»

22 Ne u tí niire' be nta bo ki ye: «U tén ki bii' li le biil be ne? Min ɲa laa' u tien' ná nǐ kpe kuum. N li cère be ní nǐ wɔ ne, kí taa wɔ kí wiε.»

23 Ama bi ñiikeh ki wuureh ufaa bo ne ki teh be ní kpe wɔ udɔpɔnpɔn bo. Bi wuure' ki tí faake'

24 nin Pilat, ne u gbɛle' ki tuo' bi ye ma.

25 U pɛkre' Barabas wà là cère' binib kpi' udu ni, ki ku unil mɔ nnɔ ki wiε'. Bi là ye wɔ ní wiε' wɔn ne. Ama *Yesu wɔn, u taa' wɔ ki de' be be ní tí tien wɔ bi yíe ma ne.

Bi kpe' Yesu udɔpɔnpɔn bo

(Matie 27:32-44; Mark 15:21-32; San 19:17-27)

26 Bi taa' *Yesu ki bure'. Bi joh ma nnɔ ne ki tí cende' uje uba bi yih wɔ Simɔn, u yé Sirɛnn ya du ya nil ne, ki ñɛn' ikpàan bó ní. Bi cuo' uje bugben ki wɔbn' ki bukn' wɔ udɔpɔnpɔn ne u pɛ *Yesu ya puoli bó.

27 Linigocienl pɛ *Yesu bo. Bi'ni biba yé bipiib ne, ki muɔh ki kpɛndeh u'bo.

28 *Yesu jiibe' ki liike' be, ne ki ye: «Yerusalem ya piibe, la muɔh men min bo, li muɔh men ninbi nin ni'bumu bo.

29 Kimε uyo uba we ní bi li len kí ye: «Bipiib bà yé inɔl, ka maa', ka ɲaan' nnɔ yaam tu.»

30 U ya yo ne binib li tɔke ijuɔn kí ye: «Bere men kí ñɛkn ti'bo», kí tɔke igbengben mɔ kí ye: «Lèkn men ti'bo.»

31 Kimε bi teh udɔsɔnge nɔ la, bi ji li tien mila udɔkuon-i?»

32 Bi là tuke' idukond ile mɔ, be ní tí taan kí ku yen nin Yesu.

33 Bi tĩ baa' niba saan, bi yih nè «Kuyukpɔbku ya Bùol.» Nɛn saan nɛ bi kpɛ' *Yesu udɔpɔnpɔn bo, nɛ ki kpɛ' idukond ile nnɔ mɔ. Bi kpɛ' uba u'nɔjie bó, ki kpɛ' utɔ u'nɔɛn bó.

34 [Nɛ *Yesu ye: «N'Baa, fère be bi'biere, kime ba ben bi teh ná.»]† Sojambɛ taa' u'wɛngolkaar ki fùɔre' imúɔn ki gbiire' tũ.

35 Nɛ udu ya nib se ki likeh. *Sufmbɛ ya ciɛnb ben lɛh *Yesu nɛ ki teh: «U ηmien' bitɔb nɛ. U yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo la, wɔ́ n̄ ηmien u'ba mɔ.»

36 Sojambɛ nnɔ mɔ sukreh wɔ́, ki nɛkn' wɔ́ ki taa' midɛηmiηmiikm ki tɛnde' wɔ́,

37 nɛ ki ye: «A yé *Sufmbɛ ya bɛr la, ηmien a'ba-a!»

38 Bi là kele' ki tɛbn' u'yul ya paaki bó, ki ye: «*Sufmbɛ ya bɛr sɔ́ nɔ.»

39 Idukond yà bi kpɛ' yè idɔpɔnpɔn bo nnɔ ya uba mɔ sukreh wɔ́ ki teh: «ŋa yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo bi? Ŋmien a'ba ŋɔ́ kí ηmien ti'mɔ!»

40 Nɛ udukondtɔ nnɔ tien' u'bo ki ye: «Tinbi nin wɔ́n taan' ki laa' utudɛre uba, nɛ ŋa fɛnge Wien-a!»

41 Tinbi yaam kpɛ' utudɛre wuu nɛ, kime bi tien' tɛ ti'tùon kpɛ ma bo nɛ. Ama wɔ́n ŋa tien' biere iba.»

42 Nɛ ki ye: «Yesu, a lá jin' a'bel uyo wà la, á li tien n'bó.»

43 Nɛ *Yesu jiiin' wɔ́ ki ye: «N tɔkeh ηɛ im̀ɔn nɛ, dinnɔ m̀ɔnɔn a li te nin nni Uwien den nɛ.»

*Yesu ya kuum udɔpɔnpɔn bo
(Matie 27:45-56; Mark 15:33-41; San 19:28-30)*

† 23:34 Bi kpɛ' ki kele' ki tɛbn' tã nnɔ ya tuba ni, «N'Baa, fère be bi'biere, kime ba ben bi teh ná» ŋa te tu'ni.

44 Ni là tuo kuwensiiku ya yo ne, ni ci' ki biike' utingben ke bo ki ti baa' kutaajuoku tikur tuta ya yo.

45 Wien naja ji ñeh ne kukpɛlcɛkpɛkpiɛku kua bore' Uwien ya duku ni bolm mile nno kere' ku'siik ni.

46 U ya yo ne *Yesu wuure' ufaa bo ki ye: «N'Baa, n taa' n'miel ki ñukn' ne.» U len' nno ki ti gben', ne ki kpo'.

47 Sojambɛ kobk ya cien laa' nno ma nno, ne ki pɛke' Uwien ki ye: «Uje wuɔ manbe ki ye ugbemɔndaan ne.»

48 Binib ba ke baa' ligol be ri la liike nno, laa' tibont ta ke tien', ne ki liebe' ki kunh nin uyensaa.

49 Binib ba ke ben wo nin bipiib ba ñen' Galile ya tinfenm bo ni, ki pe u'bo nno, se fonfokm ki likeh.

Yesu ya subm

(Matie 27:57-61; Mark 15:42-47; San 19:38-42)

50-51 Uje uba la te, bi yih wo Yosef, u ñen' *Sufmbe ya du uba ni, ne bi yih wu Arimate. U la ye *Sufmbe ya buur ya cekl yaab ya uba ne, ki cuube, ki ye unimɔn, ki gu Uwien ya bel li baa ni uyo wa. Wa la tuo' u'tɔb ye be ri tien ma, ne ka kuɔn' u'ba bi'tuon ni.

52 U jon' Pilat saan ki ti tɔke' wo ki ye wo ri cɛbe wo *Yesu ya gbenent no wo ri jiiin tu udɔpɔnpɔn bo ki ti sube.

53 Pilat tuo', ne Yosef jiiin' *Yesu ya gbenent udɔpɔnpɔn bo, ki taa' kukpɛlcɛku ki tenten' tu, ki taa' ki ti ble' ufele ni. Bi la cube' ufele nno kujɔtenku kuba ya kele ni ne, ka laan sube' nil len‡.

54 Ni la ye lidaali la bi bondeh Saba ne, ne Saba bugben beh wo ri cin.

‡ 23:53 Liike Matie 27:60.

55 Bipiib bà là ñen' Galile ya tinfɛnm bó ní ki pɛ *Yesu bo nnɔ, paan' Yosef bo, ki tĩ laa' ufɛle nnɔ, ki laa' bi taa' *Yesu ya gbɛnɛnt ki ble' len ma bo.

56 Bipiib nnɔ liɛbe' ki kun', ki tĩ bonde' lɛfina nin mikpɔm. Nɛ ki juore' ki fuore' *Saba ya daali liwɔbl ye ma bo.

24

Yesu mɛkre' bitenkpiib ni

(Matie 28:1-10; Mark 16:1-8; San 20:1-10)

1 *Saba ya daali gɛbre', kutaaku kùà li faa nnɔ, nɛ bipiib nnɔ wɔre' ki fii', ki taa' bi là bonde' mikpɔm mà mi'nu ñmɛ nnɔ ki jon' likul bó.

2 Bi tĩ baa', ki laa' kutɛnku kùà bi là taa' ki bĩin' likul nnɔ ña ji bi.

3 Nɛ bi kɔn' ka laa' Yonbdaan *Yesu ya gbɛnɛnt.

4 Nĩ beke' be cɛɛn nɛ ba ji bɛn bi li ye bà. I ya tãan bo nɛ bi laa' bijɛb bile baa' ki lá sere' bi'saan, ki guo tikpɛlɛr tù windeh ki dɔnbeh inun bó.

5 Bujɛwaanbu cuo' bipiib nnɔ, nɛ ba ji kaabe' ki liike' bijɛb nnɔ, nɛ bi niire' bɛ ki ye: «Bɛ tien' ni nuunh unifuob bitenkpiib ni?»

6 Wa ji te niɛ saan. U mɛkre'-a. Tiere mɛn u là tɔke' nɛ ki ye bà uyo wà u laan là te Galile ni nnɔ.

7 U là ye ñnĩ kpɛ bɛ ní taa Unil ya Bijɛ kí ñukn bibierdenb, bɛ ní kpɛ wɔ udɔpɔnpɔn bo, ñɔ wienta daali wɔ ní mɛkre bitenkpiib ni nɛ.» »

8 Nɛn saan nɛ bipiib nnɔ tiere' *Yesu la len' ki ye bà.

9 Bi siere' likul nnɔ saan ki liɛbe' ki kun', ki taa' tigber nnɔ kɛ ki tɔke' *Yesu ya tondb piik nin uba nnɔ nin binitɔb bà kɛ mɔ là pɛ u'bo nnɔ.

10 Bipiib nnɔ ya yel si: Mari Madelenn nin Sann nin Mari Saak ya naa. Ben nin bipiitɔb nɛ taa' tigber nnɔ ki tɔke' *Yesu ya tondb.

11 Bi tɔke' bɛ ma nnɔ nɛ bi maaleh ki teh nɪ yé mijòrlenm nɛ, nɛ ka teke' tigber nnɔ ki jin'.

12 Nɛn saan nɛ Pier fii' ki sɛn' ki jon' likul nnɔ saan, ki gbien' ki liike', ki laa' kukpɛlciɛku nnɔ baba nɛ dɔ len. Nibonn nà tien' nnɔ cuo' wɔ miyɔkm cɛɛn, nɛ u liebe' ki kun'.

Yesu cère' u'panpaankaab bile laa' wɔ Emayus ya sɛn ni

(Mark 16:12-13)

13 Nɛn daali nɛ *Yesu ya panpaankaab ya bile joh udu uba bó bi yih wù Emayus. Kí ñɛ Yerusalem kí tɪ baa udu nnɔ nɪ te tɛn kɔnsini piik nin uba nɛ.

14 Bi joh ma nnɔ nɛ ki lienh tibont tà kɛ tien' nnɔ bó.

15 Bi lienh ki niɛh nin tɔb uyo wà nnɔ, nɛ *Yesu nɛnde' bɛ, bi tɔke ki joh.

16 Nɪ libe' bi'yɛnm nɛ ba bende' wɔ.

17 U niire' bɛ ki ye: «Ni cuonh ki lienh bɛ ya gber nɛ?» Bi'yɛnm saa' nɛ bi sere'.

18 Bi'ni bi yih wà Kleyopas nnɔ jiin' wɔ ki ye: «N maale' ki ye sin baba nɛ te Yerusalem ni, ka ben nà tien' len idɛn yiɛ nɔ.»

19 Nɛ u ye: «Bɛ ya bonn tien'-i?» Nɛ bi tɔke' wɔ ki ye: «Ti lienh nà tu' Nasaret ya *Yesu nnɔ ya gber nɛ. U là yé *Uwien ya ñɔbonsɔknl nɛ, ki ñmɔbe mituɔm u'lenm nin u'tùon kɛ ni, binib nin Uwien ya nun bó.

20 Ama ti'yaab bà yé bitɔtuɔrcienb nin ti'du ya cienb taa' wɔ ki tɪ ñukn' Erom ya cienb, bi bun' wɔ ki ye u kpɛ mikuum, nɛ ki kpɛ' wɔ udɔpɔnpɔn bo.

21 Tinbi là daan ki ye wɔn nɛ li teke tinbi Israyel yaab kí wiɛ. Nin tí'dɛndɛnl kɛ ɲɔ tibont nnɔ kɛ tien' ma dinnɔ wienta sɔ.

22 Ama tí'cɛkl ya piib biba tɔke' tɛ tigbɛr tuba tù jin' tɛ. Bi wɔrɛ' ki fií' ki jon' likul bó,

23 ka tí laa' *Yesu ya gbɛnɛnt, nɛ ki liɛbe' ní ki lá tɔke' tɛ ki ye Uwien ya tondb biba baa' bi'saan ki tɔke' bɛ ki ye u fuobe.

24 Nɛ tí'yaab biba mɔ jon' likul nnɔ bó, ki tí laa' ní te tɛn bipiib nnɔ len' ma nɛ. Ama wɔn wɔn, ba laa' wɔ.»

25 Nɛ *Yesu tɔke' bɛ ki ye: «O, bijɛbɛ, mibɛnm nɛ pɔrɛ' nɛ. Na teke' *Uwien ya ɲɔbonsɔknb là len' nà kɛ nnɔ tonm.

26 Ní kpɛ Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo ní jɛnde nɛ kí yaan Uwien ní kpɛkɛ wɔ.»

27 Nɛ ki cin' ki tɔkeh bɛ nà kɛ kele' u'bo Uwien ya gbɔnt ni nnɔ. U cin' ki tɔkeh bɛ Moyis là kele' nà u'bo nɛ ki tí baa' *Uwien ya ɲɔbonsɔknb kɛ mɔ là kele' nà.

28 Bi tí nɛkn' bi joh udu wà ni nnɔ, nɛ *Yesu tien' tɛn u ye wɔ ní gɛbre nɛ.

29 Nɛ bi cɛkn' wɔ ki ye wɔ ní juore bi'saan, uwien benh wù ní lu nɛ, ní li biire na ní wuɔke. Nɛ u juore' bi'saan.

30 Bi kɛle' bɛ ní ji uyo wà nnɔ, nɛ u yuure' kpɔnɔ, ki faare' Uwien, ki kɔkuɔ' ki de' bɛ.

31 Nɛn saan nɛ bi'yɛnm cɪbre', bi bɛnde' wɔ, nɛ u pɔk ki fele'.

32 Nɛ bi tɔke' tɔb ki ye: «U bi lienh ki tùɔreh ki tɔkeh tɛ *Uwien ya gbɔnku ya gbɛr ya tingi usɛn ni ma nnɔ, nà bi sienh tí'fèl ni tɛn umu-uu?»

33 Nɛ bi fií' ki liɛbe' Yerusalem i ya tàan bo ki tí laa' *Yesu ya tondb piik nin uba nnɔ nin binitɔb taan'

ki te.

³⁴ Bi tǎke' bipanpaankaab bile nnɔ ki ye: «Yonbdaan mǎnbe ki mǎkre'. U cǎre' Simɔn laa' wɔ.»

³⁵ Nɛ bipanpaankaab bile nnɔ mɔ tǎke' bɛ nà tien' usɛn ni, ki tǎke' bɛ ki ye bi bɛnde' wɔ uyo wà u kǎkuɔ' kpɔnɔ nnɔ nɛ.

*Yesu cǎre' u'panpaakaab piik nin uba laa' wɔ
(Matie 28:16-20; Mark 16:14-18; San 20:19-23;
Itùon 1:6-8)*

³⁶ Bi lienh bi'ñɔbu ŋa lu', nɛ *Yesu baa' ki lá sere' bi'siik ni, ki tǎke' bɛ ki ye: «Li te mɛn uyɛnduɔn ni.»

³⁷ Nì fɛnde' bɛ ki gbien', bujɛwaanbu cuo' bɛ, kimɛ bi maaleh ki teh nì yé ufɛnfɛnd nɛ.

³⁸ Nɛ u niire' bɛ ki ye: «Bɛ tien' nì cuo' nɛ bujɛwaanbu, ni maaleh milele?»

³⁹ Liike mɛn n'nuɔ nin n'taan, min lǐ nɛ. Mɛ nni mɛn kí liike, ni li lɛ n ŋmɔbe tigbɛnɛnt nin ikpɔb. Fɛnfɛnd ŋa ŋmɔbe gbɛnɛnt ki niireh nin kpɔbl.»

⁴⁰ U lienh nnɔ uyo wà nnɔ, nɛ ki wǎngɛh bɛ u'nuɔ nin u'taan.

⁴¹ Nɛn saan nɛ bi'yɛnm sɔngɛ', ama ba laan teke' ki jin' ki gbɛn', ki biɛ ki te miyɔkm ni. Nɛ u niire' bɛ ki ye: «Nì ŋmɔbe niba libùol liɛ ní ji-ii?»

⁴² Bi de' wɔ lijɛnjenpulkaal liba.

⁴³ Nɛ u teke', ki ŋmɔn' bi'nun bó.

⁴⁴ Nɛ ki tǎke' bɛ ki ye: «N laan là te nin nɛ uyo wà nnɔ, n là tǎke' nɛ ki ye: nì kpɛ Moyis là kele' nà nin *Uwien ya ñɔbonsɔknb là kele' nà nin nà kɛ kele' Uwien ya yuon ya gbɔnku ni n'bo nnɔ, kɛ n̄ tien nɛ.»

⁴⁵ Nɛn saan nɛ u cǐbre' bi'yɛnm bɛ n̄ fre kí cii nà kele' *Uwien ya gbɔnku ni nnɔ ya tingi.

46 Nε ki tí tǎke' bε ki ye: «Nì kele' ki ye nǐ kpε Uwien ya Nigεndkε Kristo ní jènde, kí kpo kí mεkre bitenkpiib ni wienta daali.

47 Bi li tǎke uηendun ya nib kε n'gbεr, kí ye bε ní lèbre bi'tetem ηǝ Uwien ní fère bε bi'biere. Bi li cin Yerusalem ni nε kí li tǎkeh tù.

48 Ninbi nε yé n'mǎnkunb tibont nnǝ kε bo.

49 Min nin n'yul nε li cère ní lε n'Baa là pùon' ki ye u li de nε nǎ nnǝ. Ní li te Yerusalem ni, kí tí baa lidaali là ni li lε mituǝm mà li ñε paaki bó ní nnǝ.»

Yesu don' paaki bó ma bo

(Mark 16:19-20; Itùon 1:9-11)

50 *Yesu taa' bε ki jon' Betani ya du bó ya kele, ki tí yuon' u'nuǝ ki tien' bε Uwien ya mǎnm.

51 U teh bε Uwien ya mǎnm uyo wà nnǝ, nε ki dàan' bε, Uwien cère' u don' paaki bó.

52 Bi gbaan' ki kpieke' wǝ, nε ki liebe' Yerusalem nin uyεnsǝngciεn.

53 Bi là tuu ki te Uwien ya duku ya luo bo nε ki pèkeh Uwien.

Uwien ya Jɔtiefɛnku ya gbɔnku
The New Testament in the Ngangam language of Togo
copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ngangam

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Ngangam

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
f30fbe0b-cda1-5a60-a4ee-8be80c6caef6